

T.C.

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT BİLİM DALI

**TÜRKİYE VE AVRUPA ÜLKELERİNDE NESİLLER ARASI
EĞİTİM HAREKETLİLİĞİ VE FIRSAT EŞİTSİZLİKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TAMARA KEKENOVA

ARALIK 2019

T.C.

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT BİLİM DALI

**TÜRKİYE VE AVRUPA ÜLKELERİNDE NESİLLER ARASI
EĞİTİM HAREKETLİLİĞİ VE FIRSAT EŞİTSİZLİKLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TAMARA KEKENOVA

DANIŞMAN

PROF. DR. MURAT TAŞDEMİR

ARALIK 2019

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Tamara Kekenova

Danışmanlığını yaptığım iş bu tezin tamamen öğrencinin çalışması olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı taahhüt ederim.

Prof. Dr. Murat Taşdemir

İMZA SAYFASI

Tamara Kekenova tarafından hazırlanan ‘Türkiye ve Avrupa Ülkelerinde Nesiller Arası Eğitim Hareketliliği ve Fırsat Eşitsizlikleri’ başlıklı bu yüksek lisans tezi, İktisat Anabilim Dalında/ İktisat bilim dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı:

[Prof. Dr, Murat TAŞDEMİR]

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

İMZA

Üyeler:

[Doç. Dr, Hüseyin KAYA]

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

[Prof. Dr, Halit YANIKKAYA]

Gebze Teknik Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 12/ 12/ 2019

ÖZET

TÜRKİYE VE AVRUPA ÜLKELERİNDE NESİLLER ARASI EĞİTİM HAREKETLİLİĞİ VE FIRSAT EŞİTSİZLİKLERİ

Tamara Kekenova

Yüksek Lisans Tezi, İktisat Anabilim Dalı, İktisat Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Murat Taşdemir

Aralık, 2019. 132 Sayfa.

Bu çalışma, Türkiye ve Avrupa ülkelerinde, okul eğitimi seviyesinin bir nesilden diğerine ne ölçüde aktarıldığını ve bu aktarımı hangi faktörlerin belirlediğini analiz etmektedir. Analiz, 2011 yılında yapılan Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'nın “Dezavantajların Kuşaklararası Aktarımı” modül anketinden elde edilen veriler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Gelir ve Yaşam Koşulları araştırması, Avrupa ülkelerinde yapıldığı gibi, Türkiye'de de, her yıl düzenli olarak Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yürütülmektedir. Bu tez çalışmasında, ebeveyn ile çocukların eğitim seviyesi arasındaki ilişki doğrusal regresyon tekniklerinin yanı sıra sıralı tepki modelleri kullanılarak tahmin edilmiştir. Ebeveynlerin eğitim geçmişine göre çocukların ne oranda bir üst eğitim seviyesine geçebildiklerini incelemek için, öngörülen olasılıklar ve risk oranları da hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular, Türkiye'de ebeveynler ve çocukların eğitimi arasındaki ilişkinin, Avrupa ülkelerine kıyasla daha kuvvetli olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifade ile Türkiye'deki eğitim hareketliliği Avrupa'ya göre daha düşüktür. Ebeveynleri üniversite ve üzeri eğitim seviyesine sahip olan çocukların yaklaşık %70'i üniversite ve üzeri eğitim seviyesine ulaşırken, ebeveynleri lise seviyesinden daha az eğitilmiş olanların sadece yaklaşık %9'u üniversite ve üzeri eğitim alabilmektedir. Bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı, kız çocuklarında ve kötü finansal koşullar altında yaşayan çocuklarda özellikle düşüktür. Düşük ve yüksek eğitilmiş ebeveynlerin çocuklarının bir üst eğitim seviyesine geçme olasılıkları arasındaki fark, Avrupa ülkelerinde ve özellikle İskandinav ülkelerinde, Türkiye'ye göre daha küçüktür. Ayrıca, Avrupa ülkelerinin bir çoğunda kız çocuklarının yüksek eğitime ulaşma

bu olasılığı erkek çocuklara göre daha yüksektir. EKK (En Küçük Kareler) tahminlerinden elde edilen yüksek korelasyon katsayıları, sıralı tepki modelleri ile uyumludur. Bu sonuçlar, iyi ve kötü sosyo-ekonomik duruma sahip çocuklara eğitimde eşit fırsatların sunulmadığını göstermektedir. Türkiye'deki bu sorunun nedenlerini ortaya çıkarmaya çalışan bu tez çalışmasının, nüfus eğitim politikaları ve yoksulluğu azaltma stratejilerine faydalı bir yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nesiller arası eğitim hareketliliği, fırsat eşitsizliği, eğitim politikaları

ABSTRACT

INTERGENERATIONAL EDUCATIONAL MOBILITY AND INEQUALITY OF OPPORTUNITY IN TURKEY AND THE EUROPEAN COUNTRIES

Tamara Kekenova

Master's Thesis, Department of Economics, Economics

Advisor: Prof. Dr. Murat Taşdemir

December, 2019. 132 Pages.

This study investigates the transmission of educational attainment from one generation to another and attempts to reveal the mechanisms that affect this transfer in Turkey and the European countries. To conduct this study, we use data from the “Intergenerational Transmission of Disadvantages” module from the 2011 Survey on Income and Living Conditions. The survey has been carried out every year in the European countries, as well as in Turkey by the Turkish Statistical Institute (TÜİK). In this study, the association between the level of education of parents and their children is estimated with both linear and non-linear regression techniques regression. To examine the level at which children can move to higher levels of education depending on the educational background of their parents, predictive margins and odd ratios were also calculated. The results show that the relationship between the education of parents and children in Turkey is stronger compared to the one in the European countries. In Turkey, about 70% of the children whose parents have high level of education are highly educated themselves. Compared to this, only 9% of the children whose parents have low educational attainment attain high level of education. The likelihood of moving to a higher educational level are especially low for female children and children whose financial situation was bad. In comparison, the difference in the likelihood of moving to higher educational level between the children of low and high educated parents are smaller in the European countries, especially in Scandinavian countries. In addition, in most of the European countries, female children are more likely to attain higher education than male children. The high

EKK correlation coefficient obtained for Turkey supports the findings from logit models. This findings may indicate that the society in Turkey does not provide equal opportunity for education to children of different family background. This study, which tries to reveal the reasons behind this problem in Turkey, may give some important recommendation to the education policy and poverty eradication strategies in Turkey.

Anahtar Kelimeler: Educational Mobility, Inequality of Opportunity, Education Policy

Aileme ithaf ediyorum

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	v
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
1. LİTERATÜR İNCELEMESİ	5
1.1 TEORİK YAKLAŞIM	5
1.1.1 Fırsat Eşitsizliği Kavramı	5
1.1.2 Eğitime Beşeri Sermaye Yaklaşımı	7
1.2 AMPİRİK YAKLAŞIM	9
1.2.1 Eğitim Seviyesi ve Yetenek	10
1.2.2 Eğitim Seviyesi ve Sosyo-ekonomik Durum	12
BÖLÜM II	20
2. TÜRKİYE'DE EĞİTİM SİSTEMİ	20
2.1 EĞİTİM SİSTEMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ	20
2.2 TÜRKİYE VE OECD ÜLKELERİNDEKİ EĞİTİM SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	22
BÖLÜM III	26
3. VERİ SETİ	26
BÖLÜM IV	43
4. METODOLOJİ	43
BÖLÜM V	51
5. AMPİRİK SONUÇLAR	51
5.1 TÜRKİYE İÇİN EKK TAHMİN SONUÇLARI	52
5.2 TÜRKİYE İÇİN SIRALI LOGİT TAHMİN SONUÇLARI	61
5.3 TÜRKİYE İÇİN GENELLEŞTİRİLMİŞ SIRALI LOGİT TAHMİN SONUÇLARI	75

5.4 TÜRKİYE İLE AVRUPA ÜLKELERİ SIRALI LOGİT TAHMİN SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	86
5.5 TÜRKİYE İLE AVRUPA ÜLKELERİ GENELLEŞTİRİLMİŞ SIRALI LOGİT TAHMİN SONUÇLARI	92
5.6 TÜRKİYE'DEKİ EĞİTİM HAREKETLİLİĞİNİN TÜRLERİ	100
SONUÇ	102
KAYNAKÇA	105
EKLER	116
Ek-1. AVRUPA ÜLKELERİ İÇİN SIRALI LOGİT TAHMİNLERİ	116
Ek-1A. Ebeveynlerinden En Yüksek Eğitimli Olanın Eğitim Seviyesi İçeren Modeller.....	116
Ek-1B. Annelerin ve Babaların Eğitim Seviyesi İçeren Modeller	116
Ek-2. AVRUPA ÜLKELERİ İÇİN GENELLEŞTİRİLMİŞ SIRALI LOGİT TAHMİNLERİ	116
Ek-2A. Ebeveynlerinden En Yüksek Eğitimli Olanın Eğitim Seviyesi İçeren Modeller.....	116
Ek-2B. Annelerin ve Babaların Eğitim Seviyesi İçeren Modeller	116
Ek-2C. Çocukların Yüksek Eğitim Seviyesine Geçmek için Öngörülen Olasılıkları	116

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye’deki Bireylerin Kişisel Özelliklerine Göre Ağırlıklı Dağılımı ..	28
Tablo 2. Avrupa ülkeleri ve Türkiye’de Düşük, Orta ve Yüksek Eğitimli Çocukların ve Ebeveynlerin Oranları.....	36
Tablo 3. Türkiye’deki Ebeveynlerin Sosyoekonomik Geçmişi	39
Tablo 4. Türkiye’deki Bireylerin 14 Yas Civarında İken Yaşadığı Hanehalkının Özellikleri.....	41
Tablo 5. Meslek Kategorilere Karşılık Gelen Beceri Düzeyleri.....	49
Tablo 6. Türkiye İçin EKK Tahmin Sonuçları (Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanı)	55
Tablo 7. Türkiye İçin EKK Tahmin Sonuçları (Babalar ve Anneler).....	58
Tablo 8. Türkiye İçin Nesillere Göre Regresyon ve Korelasyon Katsayıları (Baba ve Annelerin Eğitimi İçeren Model)	60
Tablo 9. Eşik Değerleri İçin Risk Oranlarının Yorumlanması	61
Tablo 10. Türkiye İçin Sıralı Logit Tahmin Sonuçları (Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanı).....	65
Tablo 11. Türkiye İçin Sıralı Logit Tahmin Sonuçları (Babalar ve Anneler)	70
Tablo 12. Türkiye İçin Genelleştirilmiş Sıralı Logit Tahmin Sonuçları (Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanı)	76
Tablo 13. Türkiye İçin Genelleştirilmiş Sıralı Logit Tahmin Sonuçları (Babalar ve Anneler)	81
Tablo 14. Türkiye ve Avrupa Ülkeleri İçin Çocukların Herhangi Bir Üst Eğitim Seviyesine Geçme Risk Oranı (Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanın Eğitimi = Yüksek)	89
Tablo 15. Türkiye ve Avrupa Ülkeleri İçin Çocukların Herhangi Bir Üst Eğitim Seviyesine Geçme Risk Oranı (Anne ve Babanın Eğitim Seviyesi = Yüksek).....	90
Tablo 16. Kız Çocuklarının Herhangi Bir Üst Eğitim Seviyesine Geçme Göreceli Olasılık Oranı (Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanın, Annenin ve Babanın Eğitimi).....	91
Tablo 17. Türkiye İçin Markov Geçiş Matrisleri.....	92
Tablo 18. Türkiye ve Avrupa Ülkeleri İçin Ebeveynlerin Eğitim Seviyesine Göre Çocukların Yüksek Eğitim Seviyesine Geçme Öngörülen Olasılıkları.....	96

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Türkiye’de Mevcut Eğitim Sisteminin Örgütü	22
Şekil 2. OECD Ülkelerinde 3-5 Yaş Grubundakilerin Kayıt Oranları, 2005-2016	24
Şekil 3. Eğitim Kurumlarına Yapılan Harcamaların GSYİH İçerisindeki Payı (%), 2015	25
Şekil 4. Yabancı Öğrencilerin Yükseköğretime Kayıt Oranı, 2016.....	25
Şekil 5. Düşük Eğitim Seviyesine Sahip Bireylerin Oranı, 2011.....	29
Şekil 6. Orta Eğitim Seviyesine Sahip Bireylerin Oranı, 2011	30
Şekil 7. Yüksek Eğitim Seviyesine Sahip Bireylerin Oranı, 2011	30
Şekil 8. İstihdam Edilen Bireylerin Oranı, 2011	31
Şekil 9. İşgücü İçerisinde Düşük Eğitimlilerin Oranı	32
Şekil 10. İşgücü İçerisinde Yüksek Eğitimlilerin Oranı.....	32
Şekil 11. Türkiye’de Eğitim Seviyelerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2011	33
Şekil 12. Türkiye’de Eğitim Seviyelerinin Bölgelere Göre Dağılımı, 2011	34
Şekil 13. Türkiye’de Ebeveynlerin Her Eğitim Seviyesinden Aldığı Payı, 2011 ..	37
Şekil 14. Türkiye’de Yaş Gruplarına Göre Ortalama Eğitim Süresi	37
Şekil 15. Türkiye ve Avrupa ülkelerinde Bireylerin 14 Yaş Civarında iken Yaşadığı Hanehalkının Finansal Durumu, 2011	42
Şekil 16. Paralel Eğitimler Varsayımı	45
Şekil 17. Türkiye İçin Nesillere Göre Regresyon ve Korelasyon Katsayıları (Sadece Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanın Eğitimini İçeren Model)	57
Şekil 18. Türkiye ve Seçilen Ülkeler İçin Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanın Eğitim Seviyesine Göre Çocukların Yüksek Eğitim Seviyesine Geçme Oranı.....	97
Şekil 19. Türkiye ve Seçilen Ülkeler İçin Babaların Eğitim Seviyesine Göre Çocukların Yüksek Eğitim Seviyesine Geçme Oranı.....	97
Şekil 20. Türkiye ve Seçilen Ülkeler İçin Annelerin Eğitim Seviyesine Göre Çocukların Yüksek Eğitim Seviyesine Geçme Oranı.....	98
Şekil 21. Türkiye İçin Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanın Eğitim Seviyesine Göre Kız ve Erkek Çocuklarının Yüksek Eğitim Seviyesine Geçme Oranı.....	98

Şekil 22. Türkiye İçin Babaların Eğitim Seviyesine Göre Kız ve Erkek Çocuklarının Yüksek Eğitim Seviyesine Geçme Oranı	99
Şekil 23. Türkiye İçin Annelerin Eğitim Seviyesine Göre Kız ve Erkek Çocuklarının Yüksek Eğitim Seviyesine Geçme Oranı	99
Şekil 24. Türkiye’de Eğitimin Aşağı Hareketliliği, Yukarı Hareketliliği ve Hareketsizliği (Ebeveynlerden En Yüksek Eğitimli Olanın Eğitim Seviyesine Göre)	100
Şekil 25. Türkiye’de Eğitimin Aşağı Hareketliliği, Yukarı Hareketliliği ve Hareketsizliği (Babaların Eğitim Seviyesine Göre)	101
Şekil 26. Türkiye’de Eğitimin Aşağı Hareketliliği, Yukarı Hareketliliği ve Hareketsizliği (Annelerin Eğitim Seviyesine Göre)	101

GİRİŞ

Eğitim, bireylerin refahını artırmak ve toplumların bir bütün olarak kalkınmasını sağlayacak en önemli girdidir. Eğitim, insanların entelektüel kapasitelerini ve becerileri geliştirir ve bu şekilde gelecekte daha nitelikli ve daha üretken bir birey olmalarını sağlayacak beşeri sermayelerini artırır (Becker, 1964). Daha iyi eğitilmiş bireyler, daha az eğitilmiş bireylere göre işgücü piyasasında hem daha yüksek ücretlere çalışır hem de çalışma koşulları bakımından birçok avantaja sahiptir (Card, 1999). İşgücünün eğitilmiş olması, ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek için de önemlidir (Jorgenson ve Fraumeni, 1989; Barro, 2001). Günümüz gelişmiş ekonomileri eğitim yatırımlarını arttırarak üretkenlik üstünlüklerini güvence altına almaktadırlar (Schultz, 1961).

Eğitim, bireylerin sosyal dönüşümünde de birinci derecede rol oynayan önemli bir etkidir. Daha iyi bir eğitime sahip bireyler, az eğitilmiş bireylere kıyasla finansal açıdan daha iyi oldukları için özgüvenleri daha yüksektir. Evlilik ve ebeveynlik gibi sorumluluklara karşı daha hazır hissederler. İyi bir eğitime sahip olmayan bireyler, özellikle kadınlar, yaşamlarındaki bu türden sorumlulukların maliyetlerini doğru bir şekilde değerlendiremezler (Ermisch & Francesconi, 2001). Dolayısıyla, hem eğitim hem de ekonomik güç bakımından, yaşamını boyunca, çok düşük seviyede kalacakları riskini taşımaktadır. Bireylerin sosyo-ekonomik durumları çocuklarının hayatlarını da etkilemektedir. İyi bir sosyo-ekonomik durumdaki ebeveynlerin çocukları diğerlerine göre hayatta daha avantajlı olacaklardır (Atkinson, 2015). Bu sebeple, eğitimde tüm bireylere eşit fırsatların sunulması modern toplumların temel öncelikleri ve hedefleri arasına girmektedir. Eşit fırsatların sunulması, bireylerin sosyo-ekonomik durumunu güçlendirebileceği için böyle bir hedef gelir eşitsizliğinin azalmasına da katkı sağlayacaktır.

Genellikle, iyi bir eğitim ile yüksek sosyo-ekonomik duruma ulaşan ebeveynler çocuklarına bazı değerler aktarır yetişkin olduklarında onların da aynı sosyo-ekonomik durumu sürdürmelerini teşvik ederler (Kohn, 1976; Wright ve Wright,

1976). Sosyo-ekonomik durumu yüksek olan ailelere doğan çocuklar birçok avantajdan yararlanırken, daha az eğitilmiş ve sosyo-ekonomik durumu daha düşük olan ailelere doğanlar hayatları boyunca birçok ciddi engelle karşılaşmaktadırlar. İlk grup, ebeveynleri gibi, daha yüksek eğitim seviyesi ve daha iyi meslekleri hedeflerler (Sewell ve Shah, 1968). Buna karşın ikinci grupta yer alanların eğitim ve meslek seçimleri önemli ölçüde toplumun onlara eşit fırsatları sunup sunmamasına bağlıdır. Eğitim seviyesini yanı sıra, ebeveynlerin gelir düzeyi ve meslekleri gibi diğer faktörler de çocukların yaşam standartlarını ve başarılarını etkileyebilmektedir. Ancak, ebeveyn eğitimi kontrol edildiğinde diğer tüm faktörlerin etkisi azalmaktadır. Ebeveyn eğitimi, nesiller arası sosyo-ekonomik hareketliliği etkileyen en önemli faktördür (Feinstein, Duckworth ve Sabates, 2004).

Bu nedenlerden dolayı, 1948'den itibaren eğitim uluslararası bir insan hakkı olarak kabul edilmiştir. Uluslararası İnsan Hakları Beyannamesini kabul eden ülkelerdeki eğitim yasaları, herhangi bir ayrımcılık yapılmaksızın tüm çocukların eğitim hakkından yararlanmasını sağlamak zorundadır. Bununla birlikte, toplumun en dezavantajlı grupları, çeşitli engellerden dolayı hala kendi eğitim potansiyellerini tam olarak kullanamıyorlar. Bu engellerin birçoğu, ebeveynlerinin sosyo-ekonomik durumları gibi kendi kontrolleri dışında olan faktörler nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu tür engellerin ortadan kaldırılması toplumsal ve ekonomik istikrarın sağlanabilmesi açısından önem arz etmektedir.

Fırsat eşitliğinin sağlanmasında temel görev adil yasalar çıkarma gücüne sahip olan devlet mekanizmasına ve hükümetlere düşmektedir. Türkiye'de eğitim, 1924 Cumhuriyet Anayasası'nda ilk kez temel bir hak olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, 1973'ten bu yana eğitim hakkından yararlanılmasında dil, din, ırk ve cinsiyete dayalı her tür ayrımcılık, Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 4. ve 8. maddeleri ile yasaklanmıştır.

Ulusal ve uluslararası düzlemlerdeki bütün çabalara rağmen, ebeveynlerin sosyo-ekonomik durumları, özellikle de eğitim seviyesine bağlı olarak çocukların refahında hala büyük farklılıklar oluşturmaktadır (D'Addio, 2007). Eşitlikçi bakış açısından hareket edildiğinde, çocukların refahını etkileyen bu faktörler, kendi kontrolleri dışında olduğu için toplum tarafından haksız ve etik dışı olarak kabul edilmelidir.

Fırsat eşitsizliği ile gelir eşitsizliği arasında güçlü ve pozitif bir ilişki söz konusudur (EBRD, 2016). Fırsat eşitsizliği sosyal hareketliliği engellemekte, daha düşük sosyal hareketlilik ise gelir eşitsizliğini artırmaktadır (Narayan ve Weide, 2018). World Inequality ve OECD Gelir Dağılımı Veri Tabanlarına göre Türkiye, en eşitsiz ulusal gelir dağılımına sahip ilk beş ülke arasındadır. 2010-2014 döneminde gelir eşitsizliğinde bir iyileşme olmasına rağmen, Türkiye'nin 0.39 seviyede olan Gini endeksi, İzlanda ve Norveç'in 0.25 ve OECD ortalaması olan 0.32'den oldukça yüksektir (Taşdemir, Ergeç, Kaya ve Selçuk, 2019). Ferreira, Gignoux ve Aran'ın (2011) araştırmasına göre, Türkiye'de, servet ve tüketimdeki eşitsizliğin üçte birinden fazlası, fırsat eşitsizliğinden kaynaklanmaktadır. Ebeveynlerin eğitim seviyesi ise, fırsat eşitsizliğinin toplam servet ve tüketim eşitsizliğindeki bu yüksek payını etkileyen en önemli etkidir.

Türkiye, düşük eğitilmiş genç yetişkinlerin oranının en yüksek olduğu ülkeler arasındadır. Ayrıca, eğitim çıktılarında cinsiyetler ve bölgeler arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır (OECD, 2018). Özellikle, Van, Muş, Bitlis ve Hakkari gibi doğu illerinde genç yetişkinlerin %70'i lise eğitimini tamamlamamaktadır. Buna kıyasla, örneğin Ankara'da bu oran çok daha düşüktür (%33). Son yirmi yılda, okuma yazma bilenlerin oranında (%68'den %93'e) ve eğitimde geçirilen ortalama sürede (4.5'ten 8 yıla) büyük bir ilerleme olmasına rağmen, bu kriterlere göre Türkiye, Avrupa ülkeleri ve Dünya ortalamasının hala oldukça altındadır (World Bank, 2018; UNDP, 2018).

Bu çalışma, Türkiye ve Avrupa ülkelerinde, ebeveynler ile çocukların eğitimi arasındaki ilişki ne kadar güçlü olduğu ve çocukların eğitim seviyelerini hangi dışsal faktörlerin belirlediği sorularına cevap aramaktadır. Çalışmanın temel amacı, Türkiye ve Avrupa'daki nesiller arası eğitim hareketliliği ve dolayısıyla eğitimde fırsat eşitsizliğini karşılaştırmaktır. Kullanılan veri seti Türkiye'de ve Avrupa ülkelerinde aynı standartlara göre oluşturulduğu için böyle bir karşılaştırmaya imkan tanımaktadır. Ebeveyn ile çocukların eğitimi arasındaki pozitif ilişki, nesiller arası eğitim hareketliliğinin düşük olduğu anlamına gelmektedir. Düşük eğitim hareketliliği ise, sosyo-ekonomik durumu yüksek olan çocukların sosyo-ekonomik durumu düşük olanlara göre yüksek eğitime geçme olasılığının daha büyük olduğu anlamına gelmektedir.

Çalışmadan elde edilen tüm sonuçlar kullanılan veri setinin yapısı nedeniyle yalnızca ebeveynlerin eğitim seviyelerinin etkisini gösterebilmektedir. Bununla birlikte, çocukların eğitim seviyesindeki farklılıklar yetenek gibi biyolojik faktörlerden de kaynaklanabilir. Literatürde, bu gibi faktörlerin etkisinin sosyo-ekonomik durumun etkisini azaltabildiği, hatta bazı durumlarda aşabildiğini gösteren kanıtlar mevcuttur (Hauser R. M., 1969; Sewell ve Shah, 1967). Bu çalışmada kullanılan veri seti yalnızca çocukların cinsiyeti, yaşı, onların 14 yaş civarında iken yaşadığı hanedeki 18 yaş altı çocuk sayısı, finansal durumu, onların her iki ebeveyn ile birlikte yaşayıp yaşamadıkları, ebeveynlerinin eğitim seviyeleri, işgücündeki durumları, beceri düzeyleri ve yöneticilik yapma durumlarının etkilerinin değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Analizlerde yetenek gibi biyolojik ve gözlemlenemeyen olan diğer arka plan faktörlerin etkileri kontrol edilememektedir. Bu gibi faktörlerin hem ebeveynlerin hem de çocukların eğitim çıktılarını etkilemesi teorik olarak mümkündür. Dolayısıyla, bu çalışmada ebeveynlerin ve çocuklarının eğitimi arasındaki ilişkinin net bir nedensellik ifade ettiği söylenemez.

Bu çalışmada, aşağıdaki sorulara cevap üretilmeye çalışılmıştır:

- Ebeveyn ve çocukların eğitimi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve olumlu bir ilişki bulunabilir mi?
- Türkiye ve Avrupa ülkelerindeki ebeveynleri düşük ve yüksek eğitilmiş olan çocukların bir üst eğitim seviyesine geçme olasılıkları arasında bir farklılık var mıdır?
- Türkiye ve Avrupa ülkelerinde kız ve erkek çocuklarının bir üst eğitim seviyesine geçme olasılıkları arasında bir farklılık var mıdır?
- Türkiye ve Avrupa ülkelerinde, ebeveynleri düşük ve yüksek eğitilmiş olan çocukların yüksek eğitime geçme oranları arasında bir farklılık var mıdır?

1. LİTERATÜR İNCELEMESİ

1.1 TEORİK YAKLAŞIM

1.1.1 Fırsat Eşitsizliği Kavramı

1980'lerin başında, eşitlik politikalarının temelinde hangi eşitsizliklerin olması gerektiği konusunda bazı tartışmalar ortaya çıkmıştır. Ahlak felsefecileri ve sosyologlar, bireyin kontrolünde olmayan faktörlerden kaynaklanan nihai çıktılardaki eşitsizliklerin eşitlikçi bir toplumda ahlaki kabul edilemeyeceği için telafi edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Fırsat eşitlikçi etiğe göre, bir toplum, içindeki gelir eşitsizliği sorununu çözebilmek için ilk olarak, gelir eşitsizliğinin kaynaklarının tespit etmeye çalışması gerekmektedir. Böylece ilk defa nihai çıktılar ve fırsatlardaki eşitsizlik arasında bir çizgi çizilmeye başlanmıştır.

Rawls (1971) toplumdaki her bireyin eşit bir konumdan başlaması gerektiğini vurgulayan ilk kişidir. Rawls'ın “adalet ilkesi”ne göre toplum, bireylerin başlangıç konumunda herhangi bir avantaja sahip olmalarına izin vermemelidir. Fırsat eşitliliği her bireyin eğitim, fırsatlar, hak ve özgürlükler, gelir ve refaha, eşit erişimini gerektirmektedir. Rawls “adil fırsat eşitliği ilkesi”ni şu şekilde tanımlamaktadır:

“Aynı kabiliyetlere ve yeteneklere sahip olanlar ve bunlar aynı derecede kullanma isteğinde olanlar, toplumsal sistemdeki başlangıç konumlarından bağımsız olarak, yani gelir sınıflarına bakılmaksızın, aynı başarı umutlarına sahip olmalıdır” (Rawls, 1971: 63).

Bu anlamda, entelektüel kapasitesi ve becerileri aynı olan, ancak ebeveynleri daha kötü bir finansal duruma sahip olan çocuklara eğitimde daha az fırsatın sunulması adil fırsat eşitliği ilkesini ihlal edecektir. Eğitime ve diğer *sosyal*

*değerlere*¹ eşit erişim sağlanmadığı müddetçe, bazı bireylerin daha üstün olanaklara sahip olmasına imkan tanınacak ve böylelikle toplumdaki uyum ve etik değerler bozulacaktır.

Benzer bir şekilde Dworkin (1981a) de etik ve etik olmayan eşitsizlikleri ayırt etmeye çalışmıştır. O'na göre, bireylerin kendi yaptıkları seçimlerden kaynaklanmayan sonuçlar ile bireylerin kendi seçimleri nedeniyle ortaya çıkan sonuçların ayırt edilmesi gerekmektedir. Örneğin, zihinsel engellilik, bireylerin kendi kontrollerinde olan bir durum değildir. Bu nedenle, bu gibi durumlarda olan bireylere kendi tercihlerini istediği gibi gerçekleştirmesi için, eşitlikçi herhangi bir toplum onlara sosyal değerlerden daha fazla tahsis etmesi gerekmektedir (Dworkin, 1981b).

Sen'e (1979) göre, eşitlikçi bir toplumda, sosyal değerlerin eşit dağıtılmasından ziyade, bireylerin bazı temel işlevleri (functionings) yapabilme kabiliyetlerini geliştirmesine odaklanmalıdır. Bireyler, farklı oluşları ve eylemleri (beings and doings) birleştirerek kendi yaşamını değerlendirmektedir. Bunlar, insanların farklı işlevleri yerine getirme kabiliyetlerini göstermektedir (Sen, 1985). Eğitim tüm kabiliyetleri ve özgürlükleri geliştirir (Walker, 2006). Eşitlikçi bir toplum, herkese temel eğitim imkanı sağlamalıdır. Herhangi bir bireyin, eğitime erişimden dışlanması, bu bireyin sosyal, siyasal ve ekonomik hayata katılmasını sınırlayacaktır (Sen, 1999: 4-5).

Eğitim ile ekonomik büyüme arasında güçlü bir ilişki söz konusudur. Eğitim toplumdaki sosyal, siyasal ve diğer bütün ilişkileri güçlendirerek ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilemektedir (Drèze ve Sen, 2002). Düşük gelir grubundaki ülkelerde, eğitim sisteminin de yetersiz olduğunu görülmektedir (Sen, 1999).

Kabiliyet yaklaşımı, fırsat eşitliği kavramına büyük bir katkı sağlamıştır. Ancak bir kişinin kabiliyetlerinin diğerinden daha iyi olup olmadığına karar verilebilmesi için öncelikle oluşlar ve eylemler ile ilişkili, eşdeğer bir kabiliyetler kümesinin oluşturulması gerekmektedir. Roemer'e (1996) göre insanların hedeflerine ulaşması koşulların, çabanın ve politikaların bir sonucudur. Koşullar

¹ Rawls (1999: 54) özgürlük ve fırsatlar, gelir ve servet ile öz saygının toplumsal kaynaklarını "sosyal değerler" olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda eğitim sosyal değerlerin toplumdaki dağılımındaki en önemli araçlardan biridir.

çevreyi ve bireyin kontrolünde olmayan faktörleri kapsamaktadır. Çaba insanların kendi kontrollerinde olan faktörlerdir. Politika ise insanların hedeflerini etkileyebilmek için toplum tarafından kullanılan araçlardır (Roemer, 2002: 456).

Fırsat eşitliğine yönelik herhangi bir politika, aynı koşullar altında yaşayan iki çocuğun ancak farklı çabalar göstermeleri durumunda farklı sonuçlara sahip olmalarını sağlamalıdır (Roemer, 1998). Bu bağlamda, fırsat eşitliğini destekleyen bir toplum, ailevi arkaplan gibi bireylerin kontrolü dışındaki faktörlerden kaynaklanan çıktılarıdaki eşitsizlikleri telafi etmelidir. Fırsat eşitliği altında, yalnızca daha fazla çaba gösterenler daha iyi çıktılarına sahip olabilir.

Fırsat eşitliğinin temel amacı, nihai çıktıları değil, “oyun alanını” eşitlemektir. Eğitim ise nihai çıktıların en önemli belirleyicilerinden biridir. Dolayısıyla, eğitimde herkese eşit fırsatların sunulup sunulmadığının belirlenmesi çeşitli politikalar açısından önem taşımaktadır.

1.1.2 Eğitime Beşeri Sermaye Yaklaşımı

1980’lerden önce, eğitimin etkisini değerlendirmek için literatürde birçok model geliştirilmiştir. Bu modellerin temelinde eğitim, beşeri sermayeye yapılan bir yatırım olarak tanımlanmaktadır. Bu yatırımın temel amacı, ekonomik büyümeyi teşvik etmektir. Shultz’a (1960) göre eğitim, insanların verimliliklerini ve kazançlarını arttırmaktadır ve böylelikle daha becerikli ve üretken bir beşeri sermaye ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Böyle bir beşeri sermaye, hem kişisel hem de toplumsal getirileri arttıracaktır (Dreze ve Sen, 2002, Borjas, 2004).

Genel olarak, insanlar genç yaşlarında eğitime daha çok yatırım yapmaktadır (Mincer, 1958). İlerleyen dönemlerde ise, insanların elde edeceği kazançlarının bugünkü değeri azaldıkça ve eğitimin doğrudan maliyetleri arttıkça, daha az yatırım yapılmaktadır. Dolayısıyla, insanlar belirli bir dönemde eğitime yaptığı yatırımlarını azaltıp işgücüne katılırlar (Becker, 1964). Bu da kazançlar ve beşeri sermaye yatırımları (eğitim) arasında bir ödünleşim olduğu anlamına gelmektedir.

Beşeri sermaye üretim fonksiyonunun önemli girdilerinden bir tanesi olan eğitim, çocukların belirli bir yaşına kadar ebeveynlerin seçimlerinden etkilenmektedir (Ben-Porath, 1967). Bu da, ebeveynlerin kendilerinin ne kadar eğitilmiş olduklarına bağlıdır. Örneğin, daha iyi eğitilmiş ebeveynler, çocuklarını da yüksek eğitimsel ve mesleki hedeflere yönlendirmektedir (Black, Devereux ve Salvanes, 2005). İyi eğitim geçmişine sahip olan ebeveynler, genel olarak, iyi bir finansal duruma sahip olduğu için, çocuklarının eğitimi ile ilgili masraflarının büyük bir kısmını karşılayabilmektedir.

Becker'in (1964) Beşeri Sermaye Teorisine göre, sosyo-ekonomik durum dikkate alınmadığı durumda, beşeri sermaye yatırımlarının, yani eğitimin marjinal getirisi olduğundan daha fazla görünecektir. Genel olarak, sosyo-ekonomik durumu daha iyi olan bireylerin beşeri sermaye birikimi de daha yüksektir. Dolayısıyla, ekonomik çıktılar ilişkin modellerde, hem eğitim hem de sosyo-ekonomik durumun etkisi dikkate alınmalıdır.

$$\text{Marjinal getiri oranı} = a + b \text{ Beşeri sermaye birikimi} + u \quad (1)$$

$$\text{Marjinal maliyet} = \alpha + \delta \text{ Beşeri sermaye birikimi} + \gamma \text{ Ailevi arka plan} + v \quad (2)$$

$$\text{Marjinal getiri oranı} = \text{Marjinal maliyet} \quad (3)$$

Beşeri Sermaye Teorisi ortaya çıktıktan sonra, ekonomik çıktıların tahmin edilmesi için geliştirilen modellerde ailevi arka plana ve sosyo-ekonomik duruma daha çok önem verilmeye başlanmıştır.

Becker ve Tomes'e (1979), bireylerin ekonomik çıktıları, piyasa gücünün yanı sıra bağışlar (endowments) tarafından da etkilendiğini açıklamaktadır. Bu bağışlar, ebeveynlerin itibarından, ırk ve cinsiyete kadar geniş bir yelpazede yer alan biyolojik ve hanehalkı özelliklerini içermektedir. Başka bir ifadeyle, çocukların refahı kontrolleri altında olmayan birçok faktörden etkilenebilmektedir. Bu şekilde oluşan birikim nesiller arasında aktarılmakta ve çocukların refahını belirleyen diğer bir önemli belirleyici olmaktadır.

Bağışların ebeveynlerden çocuklara transferi Becker ve Tomes'in (1979) denklemi ile gösterilebilmektedir:

$$Bağışlar_{\text{çocuk}} = \alpha + h Bağışlar_{\text{ebeveyn}} + u \quad (4)$$

$$Toplam\ refah_{\text{çocuk}} = w_{\text{çocuk}} Y + w_{\text{çocuk}} Bağışlar_{\text{çocuk}} + w_{\text{çocuk}} Sans_{\text{çocuk}} \quad (5)$$

Denklem (5)'e göre, çocukların toplam refahı ebeveynleri tarafından yapılan yatırım, bağışlar ve iyi şansla elde edilen sermayeden oluşmaktadır (Becker ve Tomes, 1979: 1156). Ebeveynler, kendi gelirlerinden bir kısmını çocuklarının beşeri sermayesine yatırım yaparak çocuklarının gelecekteki ekonomik çıktılarını etkileyebilmektedir. Bu yatırım erken çocukluk döneminde olabildiği gibi daha sonraki dönemlerde de yapılabilir. Catsiapis ve Robinson'a (1981) göre, ebeveynler, çocuklarının lise eğitiminden sonraki eğitim seviyelerinde de onların eğitimi ile ilgili maliyetlerinin büyük bir kısmını karşılamaya devam etmektedir.

Bu modelin temel varsayımlarından biri, ebeveynlerin borçlanarak gelirinden daha fazlasını tüketebilmeleridir. Ancak, düşük bir sosyo-ekonomik durumda olan ebeveynler, finansal piyasalardaki likidite kısıtlarından dolayı çocukların eğitimi ile ilgili masraflarını karşılayamaz. Bu nedenle finansal piyasalara erişimin kısıtlı olduğu durumlarda fırsat eşitliği de kısıtlanmaktadır (Becker ve Tomes, 1986). Maoz ve Moav (1999) likidite kısıtlamaları ortadan kaldırıldığında daha düşük gelirli ebeveynlerin çocuklarının eğitime yaptığı yatırımların arttığı ve bu nedenle eğitim hareketliliğinin de yükselmeye başladığı göstermişlerdir. Dolayısıyla, finansal koşullardaki eşitlik teşvik edilerek fırsat eşitsizliğinin de azaltılabilmesi mümkündür (Erikson ve Jonsson, 1996).

1.2 AMPİRİK YAKLAŞIM

1980'lerden sonra, literatürde sosyo-ekonomik durumun veya aile geçmişinin çocukların eğitimsel ve ekonomik çıktıları üzerindeki etkisine daha çok yer vermeye başlanmıştır. Sosyo-ekonomik durum, ebeveynlerin eğitim seviyesi, meslekleri ve finansal durumu gibi çocukların kontrolü dışında olan birçok

göstergeyi kapsamaktadır. Bu faktörler gelecekteki nesillerin refahını artıran önemli girdilerdir (Checchi, Peragine ve Serlenga, 2008).

Fırsat eşitliği ise sosyo-ekonomik durumdan, yani kişilerin kontrolleri dışındaki koşullardan bağımsız olarak, toplumdaki her bireye aynı fırsatların sunulması anlamına gelmektedir. Uzun vadede, aynı koşullara sahip olan bireyler, aynı düzeyde beklenen sürekli gelire sahip olmalıdır (Aaberge, Mogstad ve Peragine, 2010). Yalnızca farklı düzeyde çaba gösterenler, farklı sürekli gelir elde edebilir. Çünkü çaba, kişilerin kendi kontrollerinde olan bir faktördür. Eşitlikçi bir toplum, aynı çabayı gösteren ancak farklı koşullar altında yaşayan bireylerin çıktılarındaki tüm farklılıkları telafi etmelidir. Aynı koşullar altında yaşayanlar ancak daha fazla çaba gösterenler ise, eşitlikçi bir toplum içinde ödüllendirilmelidir.

Bununla birlikte, çocukların nihai çıktıları, çabaları ve koşulları arasındaki bu ilişki tamamen nedensel bir ilişkiyi temsil etmemektedir. Nihai çıktılar aynı zamanda yetenek gibi genetik olan faktörlerden de etkilenebilmektedir. Bu tür faktörler sıradan anketler ile ölçülemez. Ancak, bu faktörler dikkate almadığı durumda, çocukların çıktıları bu etkileri de içereceklerdir (Checchi ve Peragine, 2010).

1.2.1 Eğitim Seviyesi ve Yetenek

Sosyo-ekonomik durum ve yeteneğin doğrudan etkilerinin ayrıştırılabilmesi için literatürde ilk önce, çocukların eğitimsel çıktıları çoklu regresyona dayanan yol analizleri ile incelenmeye başlanmıştır. Yol analizi (path analysis), ABD'deki ebeveynlerin ve çocukların mesleki çıktıları arasındaki ilişkiyi tahmin etmek için, ilk defa Blau ve Duncan (1967) tarafından kullanılmıştır. Yol analizinin her denkleminde bağımlı değişkenin bağımsız değişkenlerden tamamen ayrıştırıldığı ve böylece doğrusal bir sistemin oluşturulduğu varsayılmıştır (Duncan, 1966). Tam bir nedensel bir ilişkinin varsayılması mümkün olmadığı için bağımsız değişkenlerle ilişkili olmayan bir hata terimi de eklenmektedir. Yol analizlerinin ilk aşamasında, sosyo-ekonomik durumun çocuğun doğal yetenekleri üzerinde mütevazı bir etkisi olduğu varsayılmıştır. Daha sonraki aşamalarda, doğal

yeteneklerin çocukların eğitim çıktıları üzerinde önemli bir etkisi olduğu varsayılmıştır.

Bu yöntemin kullanıldığı çalışmalarda, çocukların sosyo-ekonomik durumu genel olarak onların ebeveynlerinin mesleki ve eğitimsel çıktıları ile gösterilmiştir. Sewell, Haller ve Ohlendorf (1970) tarafından yapılan bir çalışmada, sosyo-ekonomik duruma ilişkin bu göstergelere ek olarak ebeveynlerin ortalama geliri de kullanılmıştır. Alexander ve Eckland (1974), Alexander, Cook ve McDill (1978) ve Thomas, Alexander ve Eckland (1979) ise, ortalama ebeveyn geliri yerine, hanehalkının tükettiği farklı mallardan oluşturulan bir endeks kullanmışlardır.

Bu çalışmaların çoğu sosyo-ekonomik durumun doğrudan etkisinin, yeteneği kontrol ettikten sonra, çok küçük olduğu sonucuna varmışlardır. Çocukların yeteneği, sınıf içindeki başarısı ve okul müfredatı, çocukların yüksekokula kayıt olması için sosyo-ekonomik durumdan daha önemli olduğu gösterilmiştir (Thomas, Alexander ve Eckland, 1979).

Buna karşın, Sewell ve Shah (1968) ABD'deki çocukların yüksekokullara yerleştirilmeleri üzerindeki en önemli faktörün sosyo-ekonomik durumun olduğunu göstermişlerdir. Yüksekokula kayıtlardaki varyasyonun en büyük kısmı, %18-22, çocuklar arasındaki sosyo-ekonomik durum farklılıklarından kaynaklamaktadır. Ebeveynlerin teşviki buradaki varyasyonun %14-15'ini, çocukların yeteneği ise, sadece %5-9'luk kısmını açıklayabilmektedir.

Yol analizinde, çocukların eğitim seviyesi, sosyo-ekonomik durumu ve yeteneği tarafından belirlenmektedir. Çocukların sosyo-ekonomik durumu, çevresel bir faktördür, buna karşılık yetenek biyolojik bir faktördür. Yeteneğin bir kısmı, genetik olarak ebeveynlerden çocuklara aktarılmaktadır. Bu nedenle, yetenek, matematik, bilim ve okuma gibi sınavlar ile tam olarak ölçülemez.

Yol analizinde, yalnızca gözlemlenebilir yeteneğin çocukların eğitim sonuçları üzerindeki etkisi tahmin edilebilmektedir. Jensen (1969) gibi bazı çalışmalar, yetenekteki farklılıkların çevreden ziyade genetik bir sonuç olduğunu ortaya koymaktadır. Behrman ve Taubman (1989) genetik bir faktör olarak yetenek, ABD'deki çocukların eğitimindeki varyansın yaklaşık %81'ini açıkladığı göstermişlerdir. Ayrıca, ebeveynler ve kendi çocuklarının veya biyolojik kardeşler arasındaki IQ korelasyonu 0.48 iken, ebeveynler ve evlat edinilen çocukları ile

biyolojik olmayan kardeşleri arasındaki IQ korelasyonu, yalnızca 0.25 civarındadır (Plomin ve Petril, 1997; 58). Geri kalan kısmı (%27), çevresel faktörler veya ölçüm hatası ile açıklanmaktadır.

1.2.2 Eğitim Seviyesi ve Sosyo-ekonomik Durum

Sosyo-ekonomik hareketlilik konusunda yapılan ampirik çalışmaların çoğu tüm arka plan faktörlerinin etkilerini kapsayacak kadar geniş bir veri seti olmadığı için yalnızca ailevi arka plana dair bazı göstergelerin etkilerini analiz etmektedir. Bu amaçla literatürde ilk önce doğrusal modeller, daha sonrasında ise doğrusal olmayan sıralı logit veya probit modelleri geliştirilmiştir.

İlk yapılan çalışmalar temel olarak ABD'ye odaklanmıştır. ABD'de, ailevi arka plana dair göstergeler, çocukların eğitimde geçirdiği süredeki varyansın önemli bir kısmını (%30-%50) açıklamaktadır (Bowles, 1972; Hauser ve Featherman, 1978). Ailevi arka plan faktörleri, genel olarak, babanın eğitimi, mesleği, hanehalkı geliri ve kardeş sayısı veya çocuk sayısını içermektedir. İlk üç faktör, çocukların eğitimi süresini olumlu ve istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilemektedir. Bunlar arasında, sosyo-ekonomik hareketliliğin en önemli belirleyicisi olan babanın eğitimi faktörü, çocukların eğitim süresini yaklaşık 0.2 yıl arttırmaktadır (Bowles, 1972; Hauser ve Featherman, 1978). Ancak, kardeş sayısı arttıkça, çocukların eğitim süresi 0.18 yıl azalmaktadır (Bowles, 1972). Çocukların eğitim süresi üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olan diğer önemli faktör, onların sadece babası veya sadece annesi ile birlikte yaşama durumudur. Örneğin, tek ebeveyn ile birlikte yaşayan çocuklar, her iki ebeveyni ile birlikte yaşayan çocuklara göre yaklaşık 0.8 yıl daha az eğitim almaktadır (Hauser ve Featherman, 1978).

Bunun yanı sıra, ABD'de eğitim çıktılarında yabancı uyruklular ve farklı ırktakiler ile yerliler arasında da belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Siyah ırklı veya etnik kökeni İspanyol olan çocuklar, beyaz ırklı veya etnik kökeni ABD'li olanlara göre yaklaşık 1.3 yıl daha az eğitim almaktadır (Hauser ve Featherman, 1978). Siyah ırkın beyaz ırka göre, herhangi bir üst eğitim seviyesine ulaşma doğrusal olasılığı daha düşüktür (Spady, 1967). Örneğin, babası düşük eğitilmiş

ve siyah ırklı olan çocukların kolej mezunu olma olasılığı %1 civarında iken, babası düşük eğitilmiş ve beyaz ırklı olanlar için bu olasılık %7 civarındadır.

Zamanla, çocukların yüksek eğitime ulaşma doğrusal olasılıkları artmaktadır (Spady, 1967). Dahası, ailevi arka plana dair göstergelerin doğrusal etkisi 1962-1973 döneminde zayıflamaktadır. Bu durum, 1962-1973 döneminde, ABD'deki fırsat eşitsizliğinin azalmasını işaret etmektedir (Hauser ve Featherman, 1978).

Bu çalışmalarda, sosyo-ekonomik durumun çocukların eğitimi üzerindeki etkisi doğrusal modeller kullanılarak araştırılmıştır. 1960-1970 dönemine odaklanan bu çalışmalar, ailevi arka plana dair göstergelerin açısından zengin olan ABD Nüfus Sayımı ve benzer anketlere dayanmaktadır. Bununla birlikte, doğrusal modellerden elde edilen tahminlerin bazı dezavantajları² ortaya çıkarıldıktan sonra, bu konuda yapılan ampirik çalışmalarda daha çok sıralı tepki modelleri kullanılmaya başlanmıştır. Sıralı tepki modelleri eğitim hareketliliğinin ülkeler arası karşılaştırılmasında en çok kullanılan modellerdir.

Logit modeli ilk kullanan çalışmalardan biri, Broucker ve Underwood (1998), ebeveynleri düşük ve yüksek eğitilmiş olan çocukların üniversite mezunu olma risk oranlarını dünya çapında karşılaştırmıştır. Ülkeler arası karşılaştırmaları, 1994-1996 Uluslararası Yetişkin Okuryazarlığı Anketi kullanılarak elde edilen logit tahminlere dayanmaktadır. Analiz edilen ülkeler arasında, Avustralya en yüksek eğitim hareketliliğine sahiptir. Avustralya'da, ebeveynleri yüksek eğitim seviyesine sahip olan çocukların, ebeveynleri yüksek eğitim seviyesine sahip olmayanlara göre üniversiteden mezun olma olasılığı yalnızca 2 kat yüksektir. Buna kıyasla, Polonya, eğitim hareketliliği en düşük olan ülkedir. Polonya'da, ebeveynleri yüksek ve düşük eğitilmiş olan çocukların üniversite mezunu olma olasılığındaki fark 5,8 kattır.

Avrupa ülkeleri arasında İskandinav ülkeleri en yüksek eğitim hareketliliğine sahiptir (Raitano, 2015). Bu ülkelerde, ebeveynleri düşük ve yüksek eğitilmiş olan çocukların eğitiminde en az farklılıklar bulunmaktadır. Güney ve Doğu Avrupa ülkeleri ise, en düşük eğitim hareketliliğine sahip ülkelerdir. İtalya'da, babaları (anneleri) düşük eğitilmiş olan çocukların ebeveynleri yüksek eğitilmiş olanlara göre düşük eğitim seviyesinde kalma olasılığı 11 (13) kat daha yüksektir.

² Mare (1981) ve Breen ve Jonsson (2005) çalışmalarına bakınız.

Öte taraftan, Danimarka ve İsveç'te, anneleri ve babaları düşük eğitilmiş olan çocukların düşük eğitilmiş kalma olasılığı, anneleri ve babaları yüksek eğitilmiş olanlara göre sadece 3 kat yüksektir (Serafino ve Tonkin, 2014).

İskandinav ülkelerinde, aynı zamanda, çocukların yüksek eğitime geçebilme olasılığındaki ailevi arka plan faktörlerinden kaynaklanan en düşük farklılıklar bulunmaktadır. Raitano (2015) araştırmasına göre, İskandinav ülkelerinde aile geçmişi yüksek olan çocukların yaklaşık %40'ı yükseköğretime ulaşmaktadır. Aile geçmişi düşük olan çocukların bu oranı %28 civarındadır. Ailevi arka plana dair göstergelerden kaynaklanan çocukların yüksek eğitime ulaşma olasılığında en büyük farklılıklar Güney Avrupa ülkelerinde gözlenmektedir. Bunlar arasında, eğitim hareketliliği en düşük olan ülke Portekiz'dir. Portekiz'de, düşük bir aile geçmişine sahip olan çocukların yalnızca %4'ü yüksek eğitime ulaşırken, yüksek bir aile geçmişine sahip olanların bu oranı %47 civarındadır. Öte taraftan, Kıta Avrupa ülkelerindeki eğitim hareketliliği orta derecededir. Bu ülkeler arasında Almanya'da, eğitim ve mesleklerde en düşük nesiller arası hareketlilik vardır (Heineck ve Riphahn, 2009; Blanden 2013). İsviçre'de de, eğitim hareketliliği oldukça düşüktür. Ancak, göçmenlerde, İsviçreli bireylere göre daha yüksek bir eğitim hareketliliği tespit edilmiştir (Bauer & Riphahn, 2007).

Ayrıca, neredeyse her Avrupa ülkesinde, eğitimdeki bu farklılıklar daha çok annenin eğitimindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Serafino ve Tonkin, 2014). Chevalier (2004) ve Black ve diğerleri (2005) araştırmalarında, İngiltere ve Norveç'te, anne ve çocukların eğitimi arasındaki nedensel ilişkinin, baba ve çocuğun arasındaki ilişkiden daha güçlü olduğu gösterilmiştir. Bu bağlamda, annenin eğitimi babanın eğitime göre çocukların eğitim çıktılarına daha çok etkilemektedir. Ermisch ve Francesconi'ye göre (2001), bunun nedeni annelerin babalara göre çocukları ile daha fazla zaman geçirmeleridir. Anneler, çocukların bilişsel yeteneklerinin gelişiminde de önemli bir rol oynamaktadır (Magnuson, Sexton, Davis-Kean ve Huston, 2009; Dearden, Sibieta ve Sylva, 2011). Ancak, çalışan anneler, çocukları ile yeterince zaman geçiremediği için, onların eğitimsel çıktıları düşüktür (Ermisch & Francesconi, 2000). Bununla birlikte, O'Brien ve Jones (1999), anneleri çalışan çocukların eğitim çıktılarının daha yüksek olduğunu kanıtlamışlardır.

Farklı çalışmalarda, ailevi arka plan veya sosyo-ekonomik duruma dair farklı göstergeler kullanılmaktadır. EU-SILC (2011) anketinde hanehalkının ekonomik durumuna dair iki gösterge mevcuttur. Bunlar, aylık geliri ile bir ay boyunca geçinebilme durumu ve maddi durumudur. Raitano (2015) araştırmasında, aylık geliri ile bir ay boyunca geçinebilme değişkeni kullanılmıştır. Öte taraftan, Franzini ve Raitano (2009) ve Papapetrou ve Tsalaporta (2017) tarafından yapılan araştırmalarda, hanehalkının maddi durumu değişkeni kullanılmıştır. Bu araştırmaların hiçbirisinde Türkiye'ye ilişkin analizler dahil edilmemiştir.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerdeki eğitimin nesiller arası hareketliliği, çok az sayıda ampirik çalışmada analiz edilmiştir. Bunlardan ilk olanı, Tansel (2002), Türkiye'deki eğitim hareketliliği ile ilgili en önemli hususları ortaya koymaktadır. Bu çalışmada kullanılan probit modellerden elde edilen genel bulgular, Türkiye'de, eğitimin nesiller arası hareketliliğinin çok düşük olduğu şeklindedir. Bu anlamda, ebeveynlerin eğitimde geçirdiği süre arttığında çocukların bir üst eğitim seviyesine geçme olasılıkları da, önemli bir derecede artmıştır.

Ebeveynlerin ve çocukların eğitimi arasındaki bu ilişki, 1994 Hanehalkı Bütçe Anketi'nden elde edilen bazı ailevi arka plan faktörlerinin etkileri için de kontrol edilmiştir. Bunlar arasında, yetişkin başına yapılan harcamalar, çocukların bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığını önemli derecede arttırdığı gösterilmiştir. Bu anlamda, hanenin gelir düzeyi arttıkça, hanede kişi başına daha çok harcama yapılmaktadır. Bu harcamaların bir kısmı, çocukların eğitime yapılmaktadır. Bu şekilde, ebeveynler çocukların daha yüksek eğitim çıktılarına ulaşmalarını sağlamaktadır.

Ayrıca, çocukların eğitim çıktıları babanın faaliyet durumundan da önemli bir derecede etkilenmektedir. Örneğin, babaları kendi hesabında çalışan çocukların eğitim çıktıları azalmaktadır çünkü bu durumda, çocuklar eğitimlerine devam etmek yerine, babalarının yanında çalışmaktadır (Tansel, 2002; Kırdar, 2009).

Bunun yanı sıra, kırsal bölgelerde ve gelişmemiş konumlarda (undeveloped streets) yaşayan çocukların, kentsel ve gelişmiş konumlarda yaşayanlara göre eğitim çıktıları daha düşüktür. Çocukların yaşadığı bölgedeki gelişim düzeyinin eğitimsel çıktıları üzerindeki olumlu etkisi, Tansel'den (2002) daha sonraki

çalışmalarda, farklı veri seti ile de ispat edilmiştir. Sosyo-ekonomik gelişim, özellikle erken çocukluk döneminde, çocukların eğitimi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Aydemir ve Yazıcı, 2017).

Eğitim hareketliliğini etkileyen diğeri önemli bir husus çocukların cinsiyetidir. Türkiye’de, genel olarak, kız çocukları erkek çocuklarına göre daha düşük bir eğitim hareketliliğine sahiptir. Bu anlamda, kız çocuklarının erkek çocuklarına göre yüksek eğitime geçme olasılığı ebeveynlerin eğitime daha çok bağılıdır.

Tansel’den (2002) sonra, Türkiye’de düşük nesiller arası eğitim hareketliliği sorunu daha çok araştırılmaya başlanmıştır. Bu amaçla, araştırmalarda, farklı ailevi arka plan faktörlerinin etkilerini içeren birçok farklı model geliştirilmeye çalışılmıştır. Kırdar (2009), probit modeli ve 1993 ve 1998 Demografik ve Sağıık Araştırması’ndan elde edilen verileri kullanarak çocukların etnik kökenleri ve kardeş sayısı, onların daha ileri eğitim seviyelerine geçme olasılığı üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Bu modelden elde edilen bulgular, Türk çocukların, Kürt, Arap ve Kafkasyalı çocuklara göre, daha yüksek eğitim seviyesine devam etme olasılığının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu durum, Türkiye’de eğitim çıktılarında farklı etnik kökenler arasında belirgin farklılıklar olduğu anlamına gelir. Bölgesel ve hanehalkı faktörlerinin etkileri kontrol edildiğinde, erkek çocuklarının eğitim çıktılarındaki bu farklılıklar ortadan kalkmaktadır. Öte taraftan, Kürt, Arap ve Kafkasyalı kız çocuklarının eğitim çıktıları Türk kız çocuklarının çıktılarına kıyasla hala daha düşüktür. Araştırmada, hanenin finansal durumunu göstermek için hanehalkının tükettiğı farklı mallardan oluşturulan bir endeks kullanılmıştır. Bu endeks arttıkça, eğitim çıktıları da artmaktadır. Kardeş sayısının ise, çocukların eğitimsel çıktıları üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu gösterilmiştir.

Ebeveynlerin eğitime bakıldığında, annelerin okuryazar olması, çocuklarının ileri eğitim seviyelerine devam olasılığını arttırmaktadır. Bununla birlikte, bu etki sadece beşinci sınıfa kadar gözlemlenebilir. Öte taraftan, babaların eğitimi arttıkça çocukların herhangi bir sınıfa devam etme olasılığını artmaktadır.

Tespit edilen düşük eğitim hareketliliğinin zamanla nasıl geliştiğı diğeri önemli bir sorudur. Bu durumu Türkiye için ilk inceleyen Tansel (2015), 2007 Yetişkin Eğitimi Araştırması’nı kullanarak Türkiye’deki eğitim hareketliliğinin zamanla

arttığını göstermiştir. Araştırmada kullanılan EKK ve probit modellerinden tahmin edilen katsayılar daha genç yaş gruplarında azalmaktadır. Bu durum ebeveynlerin ve çocukların eğitimi arasındaki ilişkinin zamanla zayıfladığı anlamına gelmektedir. Ayrıca, Avrupa ülkeleri için yapılan araştırmalar doğrultusunda, anne-çocuk eğitimi korelasyon katsayıları baba-çocuk eğitimi korelasyon katsayılarına göre daha büyük olduğu tespit edilmiştir.

Benzer bir şekilde, Öztunalı ve Torul (2019), 2011 GYKA anketinden elde edilen verileri kullanarak, yüksek ve düşük eğitilmiş bireylerin çocuklarının ne oranda bir üst eğitim seviyesine geçebildiği ve bu oranın zaman içinde nasıl geliştiğini incelemektedir. Bir üst eğitim seviyesine geçme oranlarının tahmin edilmesinde logit modeli kullanılmıştır. Bulgularına göre, çocukların ebeveynlerinden daha yüksek eğitilmiş ebeveynin eğitimindeki ilave bir seviye artış, çocukların bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığını 9 kat arttırmaktadır. Daha az eğitilmiş ebeveynin eğitiminin etkisi kontrol edildiğinde çocukların bu olasılığı 8.6'ya düşmektedir. Çocukların 14 yaş civarında iken yaşadığı hanehalkının finansal durumu de dikkate alındığında, bu olasılık 8.1'e düşmektedir.

Ancak, probit ve logit modellerinden elde edilen sonuçlar ihmal edilmiş değişken yanlılığı sorununa (omitted variable bias issue) yol açabilir. Ebeveynlerin eğitim çıktılarındaki dışsal varyansını ele almak için, Akarçay-Gürbüz ve Polat (2017) probit ve logit modelleri yerine IV yöntemini kullanmışlardır. IV analizinin ilk aşamasında, babaların yaşadığı bölgedeki ilkökula kayıt oranlarının, eğitimde geçirdiği süre üzerindeki etkisi tahmin edilmiştir. İlkokula kayıt oranlarının araçsal bir değişken olarak kullanılması, eğitim çıktılarındaki hem bölgeler hem de cinsiyetler arasındaki farklılıkların ele alınmasını mümkün kılmaktadır. Benzer çalışmalarda, zorunlu eğitim yasaları IV olarak kullanılır. Ancak, zorunlu eğitim yasaları tüm bölgelerde eşit şekilde uygulanmadığı için, ilkökula kayıt oranları, analizlerde daha uygun bir araçsal değişkendir (Akarçay-Gürbüz ve Polat, 2017: 10). IV analizinin ikinci aşamasında, birinci aşamasından tahmin edilen babanın eğitimde geçirdiği sürenin çocukların eğitimde geçirdiği süre üzerindeki etkisi tahmin edilmektedir. Elde edilen bulgulara göre, Türkiye'de, eğitim hareketliliği, özellikle erkek çocuklar için, zaman içerisinde artmaktadır. Tansel (2015) araştırmasında görüldüğü üzere, bu araştırmada da annenin eğitiminin babanın eğitimine göre çocukların eğitim çıktıları üzerinde daha büyük etkisi olduğu

gösterilmiştir. Bu da, özellikle kız çocuklarında gözlemlenebilir. Söz konusu çalışmada, hanehalkının finansal durumu mülkiyet durumu kullanılarak analiz edilmiştir. Bu şekilde, ebeveynleri ev sahibi olmayan çocukların eğitim çıktıları, ebeveynleri ev sahibi olan çocuklara kıyasla daha düşük olduğu gösterilmiştir.

Ayrıca, Türkiye için yapılan araştırmaların çoğu, kardeş veya çocuk sayısının çocukların eğitim çıktıları üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu göstermektedir. Aslında bu durum, dünyanın her ülkesinde görülebilir. Daha küçük ailelerde ve daha az kardeşle yaşayan çocuklar büyük ailelerde ve daha çok kardeşle yaşayan çocuklara göre ebeveynleri tarafından yüksek eğitim çıktılarına daha çok teşvik edilmektedirler (Belmont ve Marolla, 1973; Hanushek, 1992; Baydar, Greek ve Brooks-Gunn, 1997). Çünkü, çocuk veya kardeş sayısı arttıkça, çocuk başına yapılan eğitim yatırımları azalmaktadır.

Türkiye'deki eğitim hareketliliğine genel bir bakış açısı oluşturulabilmek için, Türkiye'nin uluslararası eğitim hareketliliğindeki konumu da belirlenmelidir. Bakış (2017), Türkiye ve Avrupa ülkelerindeki eğitim hareketliliği karşılaştıran ilk araştırmalardan biridir. Araştırmada Türkiye ve Avrupa ülkelerine ilişkin analizler, 2004 ve 2008 Avrupa Sosyal Anketi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Türkiye ve Avrupa ülkelerindeki ebeveynlerin ve çocukların eğitimi arasındaki ilişki EKK yöntemi ile tahmin edilmiştir. Söz konusu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, Türkiye, Yunanistan, İspanya ve Portekiz'de eğitim hareketliliği benzer bir derecededir. Bu ülkeler, eğitim hareketliliğinin en düşük olduğu ülkelerdir. ABD, Romanya, Estonya, İsveç ve İzlanda ülkeleri ile karşılaştırıldığında, Türkiye'deki eğitim hareketliliğinin çok düşük olduğu görülebilir. Aydemir ve Yazıcı (2017) araştırmasında da Türkiye'deki eğitim hareketliliğinin ABD ve Batı Avrupa ülkelerine göre daha düşük, Güney Amerika ülkelerine göre ise daha yüksek olduğu gösterilmiştir.

Çocukların eğitimsel çıktılarının belirlenmesine ilişkin bir diğer önemli husus, eğitimin nesiller arası kalıcılığıdır. Eğitimin nesiller arası kalıcılığı, çocukların ne oranda ebeveynleri ile aynı eğitim seviyesine ulaştığını ifade etmektedir. Bu konu ilk defa Torul ve Öztunalı (2017) tarafından araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, Akdeniz'de eğitim kalıcılığının azaldığını göstermektedir. Öte yandan, Post-Sosyalist ülke grubunda eğitim kalıcılığı artmaktadır. İskandinav ülkelerinde ise, U-şeklinde. Daha sonraki araştırmasında,

Öztunalı ve Torul (2019) aynı yöntemi kullanılarak Türkiye için eğitim kalıcılığını tahmin etmiştir. Elde edilen bulgulara göre, Türkiye eğitim kalıcılığı azalan ülkeler arasına girmektedir.

Türkiye, uluslararası eğitim hareketliliğinin karşılaştırılmasını mümkün kılan çok az sayıda ankete dahil edilmiştir. Bu nedenle, böyle bir karşılaştırma amaçlayan çalışmaların büyük bir çoğunda, Türkiye ve diğer ülkeler üzerinde yapılan analizler farklı yöntem veya farklı veri setleri kullanılarak yapılmıştır. Aydemir ve Yazıcı (2017), uluslararası karşılaştırmalarında, Hertz ve diğerleri (2007) tarafından yapılan araştırmadan 42 ülke için elde edilen korelasyon katsayılarını kullanmıştır. Ancak, Türkiye'ye ilişkin analizleri, araştırmacıların kendi yaptığı bir anketten elde edilen veriler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Öztunalı ve Torul'un (2019) araştırmasında ise, Türkiye için GYKA 2011 anketi, Avrupa ülkeleri için ise Avrupa Sosyal Anketi kullanılmaktadır.

Bu tez çalışmasında, Türkiye ve Avrupa ülkelerindeki eğitim hareketliliği, 2011 GYKA ve 2011 EU-SILC anketi kullanılarak karşılaştırılacaktır. Bu iki anket Türkiye ve Avrupa ülkelerinde aynı metodolojiye göre uygulanmaktadır. GYKA anketini kullanan Öztunalı ve Torul (2019) araştırmasında bulunan modellere ilave olarak, bu çalışmada hem babaların hem de annelerin eğitim seviyesi, işgücündeki durumu, mesleği, yöneticilik yapma durumu ve hanehalkı özellikleri dikkate alınacaktır. Hanehalkı özellikleri, çocukların 14 yaşında iken yaşadığı hanedeki çocuk sayısı, finansal durumu ve çocukların her iki ebeveyni ile birlikte yaşama durumlarına dair değişkenler ile kontrol edilecektir. EU-SILC anketini kullanan çalışmalar, hanehalkının aylık geliri ile geçinebilme durumu hariç, hanehalkı özelliklerini kontrol etmek için başka değişkenler kullanmamaktadır (Raitano, 2015). Dolayısıyla, bu çalışmanın literatüre katkısı, Türkiye ve Avrupa ülkeleri için aynı bir veri seti kullanarak, bu ülkelerdeki eğitim hareketliliğini literatürde mevcut modellerden farklı bir model ile analiz etmektir.

BÖLÜM II

2. TÜRKİYE’DE EĞİTİM SİSTEMİ

2.1 EĞİTİM SİSTEMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye’de eğitim sistemi, okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır. Kamu ve özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesi Milli Eğitim Bakanlığı’nın sorumluluğu altındadır. Nüfus eğitim politikalarının genel yönleri ve öncelikleri, en yüksek danışma ve karar alma organı olan Talim ve Terbiye Kurulu tarafından belirlenmektedir. Talim ve Terbiye Kurulu’nun temel amacı, eşitliğe ve etkililiğe dayanarak eğitimin kalitesini iyileştirmektir. Bu amaçla, Talim ve Terbiye Kurulu, 1939 Temmuz’dan itibaren, her dördüncü yıl toplanıp Türk eğitim sistemini daha başarılı ve sürdürebilir kılacak politikaları üzerinde karar vermektedir (MEB, 2018). Eğitim sisteminin örgütü ve yapısı ile ilgili tüm kararlar, 1973’ten bu yana Milli Eğitim Temel Kanunu’nda belirtilen amaç ve ilkelere uygun olarak alınmaktadır. Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 2. Maddesine göre, eğitimin amacı, Atatürk milliyetçiliğinin ilkelerini benimseyen, ülkeye karşı görevi ve sorumluluklarının farkında olan ve milli, ahlaki, insani ve manevi değerlerini kabul eden, koruyan ve genişleten demokratik bireyleri yetiştirmektir. Aynı kanunun 4. ve 8. maddelerinde “Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır... Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanır” ibareleri yer almaktadır. Bu yönüyle, Türkiye’de eğitime erişimde fırsat eşitliği, temel bir hak olarak yasalarda yer almaktadır.

Türkiye’de eğitim sistemini modernize etmeye yönelik ilk çabalar Osmanlı İmparatorluğu döneminde kurulan eğitim kurumlarındaki verimsizliklerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Zaim, 2011: 493). 17. yüzyıldan önce, okullar ve devlet idaresi için öğretmen ve personel seçimi, sosyo-ekonomik statü ayırımı gözetilmeksizin tamamen liyakate göre yapılmıştır. Ancak, 17. yüzyılın başında, eğitim ve genel olarak tüm devlet kurumlarda çalışanlar, liyakatlerinden ziyade

finansal güç ve ilişkiler aracılığıyla seçilmeye başlamıştır. Bu da, tüm devlet kurumlarında bir verimsizliğe yol açmıştır.

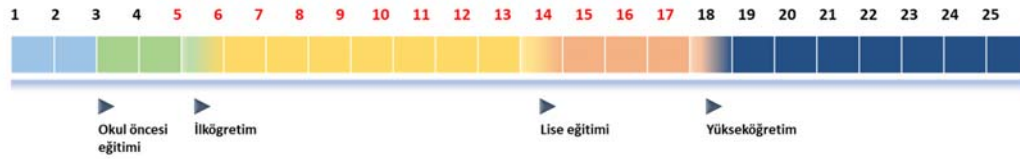
Kamu bürokrasindeki verimsizlik ekonomik, sosyal ve askeri zayıflıkları beraberinde getirmiş ve böylece geleneksel devlet kurumlarında bir reform ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bu yöndeki ilk adım olarak, Avrupa'daki eğitim kurumlarının ilkeleri doğrultusunda, modern bir eğitim sistemi geliştirilmeye başlamıştır (Nurdoğan, 2007). Bu amaçla, 1734 yılında, askeri okul kurulup daha sonra da mühendislik gibi diğer dallardan eğitim sağlamak için birkaç eğitim kurumu daha da açılmıştır. Eğitim kalitesini artırmak amacıyla bu yeni kurulan eğitim kurumları için öğretmenler ve kitaplar Fransa'dan getirilmiştir (Zaim, 2011).

Bazı karşı tepkilere rağmen, eğitim modernizasyonuna yönelik çabaların bir adımı olarak eğitim kurumları, din ayrımı gözetilmeksizin tüm vatandaşlara açılmıştır (Nurdoğan, 2007). Dahası, ilköğretim, 1824'te başkentte ve 1826'da diğer bölgelerde zorunlu olarak belirtilmiştir (Abazoğlu, Yıldırım ve Yıldızhan, 2016: 145). 1845 yılında, ilk Eğitim Konseyi kurulup eğitim kurumları, Batı eğitim sistemine uygun olarak, ilk, orta ve yüksek eğitim düzeylerine göre düzenlenmeye başlamıştır. Bunun yanı sıra, 1869 yılında, Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'yle, tüm kız ve erkek çocukların 4 yıllık zorunlu ilköğretime kaydolması gerektirilmiştir (Eurydice, 2011: 93). Aynı zamanda, ilköğretimin kalitesini arttırmak amacıyla Coğrafya, Matematik ve Tarih gibi dersleri, okul müfredatına dahil edilmeye başlanmıştır. Daha sonra, 1913 yılında, ilköğretim geçici yasasıyla, zorunlu eğitim 6 yıl'a çıkarılmıştır. Bu gelişmeleri, milli eğitim sisteminin gelişimi için en önemli yasaların oluşturulduğu anayasal bir dönem izlemiştir.

1921 yılında, Ankara'da Birinci Maarif Kongresi'nde, Mustafa Kemal Atatürk, deneyimli öğretmenler tarafından yönetilecek olan sürdürebilir bir milli eğitim sisteminin gereğini vurgulamıştır. Bu amaçla, 1924 Anayasası ile, Türkiye'deki eğitim kurumları, birlik ve eşitlik sağlayacak olan Milli Eğitim Bakanlığı'nın kontrolü altında alınmıştır (Eurydice, 2011). 1924 Anayasanın 87. Maddesinde, "kadın erkek herkes ilköğretimi tamamlamak ödevindedir" denilmektedir. Bu anayasada zorunlu eğitim 5 yıl olarak belirlenmiştir.

Ancak, kırsal bölgelerdeki okullarda deneyimli öğretmenler olmadığı için, bu bölgelerde ilköğretim bir süre 3 yıl olarak uygulanmıştır. 1939 yılında, Talim ve Terbiye Kurulu'nun birinci toplantısında zorunlu eğitim kırsal bölgelerde de 5 yıla çıkarılmıştır. Nüfusun çoğunluğu bu bölgelerde yaşadığından, köylerde kaliteli eğitimin sağlanması önemliydi. Bu amaçla, 1940'ta Köy Enstitüleri Kanunu ile köylerde görev yapacak öğretmenler yetiştirmek için 14 Köy Enstitüsü kuruldu.

Türkiye'de ilk ve orta öğretim 16 Ağustos 1997 tarihinde 4306 sayılı kanun kabul edilene kadar 5+3+3 şeklinde 5 yıl zorunlu ilkokul, 3 yıl ortaokul ve 3 yıl lise olarak uygulanmıştır. Bu kanun ile zorunlu eğitim 8 yıla çıkarılmış ve orta öğretim 8+3 şeklinde 8 yıl zorunlu ilköğretim ve 3 yıl lise öğretiminden oluşturulmuştur. 2005 yılında lise eğitimine ek bir yıl getirilerek sistem 8+4 şekline dönüşmüştür. 2012 yılında 4 yıllık genel, teknik ve mesleki lise, 6287 sayılı Kanun ile zorunlu eğitime dahil edilmiştir. Bu şekilde zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılmıştır. Ayrıca, ilkokul ve ortaokul 4 yıl olmak üzere ayrılmış 4+4+4 sistemi halinde uygulanmaya başlanmıştır.

Şekil 1. Türkiye'de Mevcut Eğitim Sisteminin Örgütü

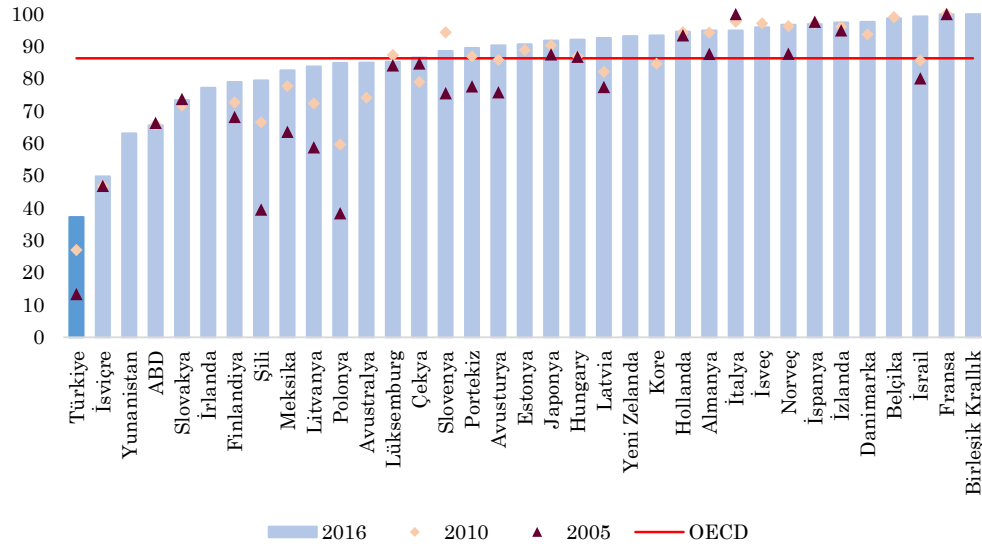
2.2 TÜRKİYE VE OECD ÜLKELERİNDEKİ EĞİTİM SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Toplumdaki ekonomik, siyasal ve kültürel bağları güçlendirmek için öncelikle sürdürülebilir bir sosyal ve ekonomik kalkınmayı sağlayacak olan nitelikli nüfusun yetiştirilmesi gerekmektedir. Eğitim, bireylerin gelecekteki refahını belirleyen en önemli faktör olduğu için eğitim düzeyinin artırılması, hem gelir

eşitsizliğinin azalmasına katkıda bulunacak hem de birçok sosyo-ekonomik sorunun çözülmesini sağlayacaktır.

Erken çocukluk eğitimi, sosyo-ekonomik eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasında önemli rol oynamaktadır (OECD, 2017). OECD ülkelerinin neredeyse yarısında, 3-5 yaş grubundaki çocukların %90'ından fazlası, ilköğretim ya da ilköğretim öncesi kurumlarına kayıtlıdır (OECD, 2018). Erken yaşta eğitim kurumlarına kayıt olan çocuklar, daha ileri eğitim seviyelerinde daha iyi bilişsel performans göstermektedir (Kaytaz, 2004; Taguma, Litjens, & Makowiecki, 2013). Bu da, özellikle daha düşük gelirli ailelerin çocukları için daha çok önemlidir. Fransa ve İngiltere'de, 3-5 yaşındaki çocukların hepsi erken eğitim kurumlarına kayıtlıdır (OECD, 2018). Öte yandan, Türkiye'de bu oran yalnızca %37 civarındadır. 2005 yılından itibaren, bu kayıt oranında bir iyileşme gerçekleşmiş (%13, 2005'te). Ancak, Türkiye, hala OECD ortalamasının (%85) oldukça altındadır (Şekil 2).

İngiltere'de, yeterli bir sayıda okul bulunmayan bölgelerde yaşayan çocuklara eşit eğitim fırsatları sunulmasına yönelik ilk çabalar henüz 1870'de başlamıştır. Finlandiya'da, 1891'de, okulların kurulmasını ve sürdürülmesini desteklemek için belediye tarafından büyük yatırımlar yapılmaya başlanmıştır (Risku, 2014). Bu ülkede zorunlu eğitim, Türkiye'den yüzyıl önce 8 yıl olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bugün bu ülkeler, en gelişmiş eğitim sistemlerine sahiptir. Aynı zamanda, Finlandiya ve diğer İskandinav ülkeleri eğitim hareketliliğinin en yüksek olduğu ülkelerdir. Finlandiya'da 25-64 yaş grubunda olan bireylerin sadece %12'si lise altında eğitime sahiptir. Öte taraftan, Türkiye'de bu oran %69 civarındadır. Ayrıca Türkiye OECD ülkeleri arasında eğitimdeki cinsiyet eşitsizliğinin en yüksek olduğu ülkelerden biridir (OECD, 2018).

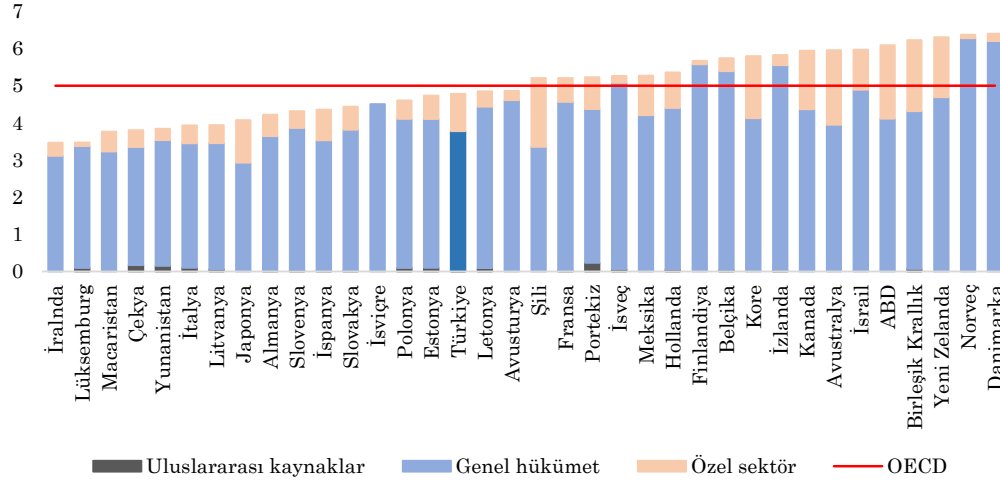
Kaynak: OECD (2018)

Şekil 2. OECD Ülkelerinde 3-5 Yaş Grubundakilerin Kayıt Oranları, 2005-2016

Türkiye’de eğitim kurumlarına, öğrenci başına yapılan harcamalara bakıldığında, gelişmiş ülkelerin altında olduğu görülmektedir. Örneğin, 2017’de ilköğretimden yükseköğretime kadar tüm kurumlarda öğrenci başına harcama, Lüksemburg’da \$22.000, İskandinav ülkelerinde, ABD’de ve Birleşik Krallık’ta \$11.000 civarındadır. Buna kıyasla, Türkiye’de, bu harcama yalnızca \$4.300 civarındadır. Bununla birlikte, gelişmiş ekonomiler daha yüksek GSYİH’ye sahip olduğu için eğitim kurumlarına daha fazla harcama yapmaları söz konusudur. Bu anlamda, harcamaların GSYİH’deki payı cinsinden ifade edilmesi daha sağlıklı bir ölçüt olmaktadır. OECD ülkelerinde eğitim kurumlarına yapılan toplam (kamu+özel sektör+uluslararası kurumlar) harcamaların GSYİH içindeki payları Şekil 3’te görülmektedir. Buna göre Türkiye, OECD ortalamasından çok farklı değildir. Devlet tarafından eğitim kurumlarına yapılan harcamalar GSYH’nin %3,8’ini oluşturmaktadır. Özel kesimin harcamaları ise GSYİH’nin %1’i civarındadır.

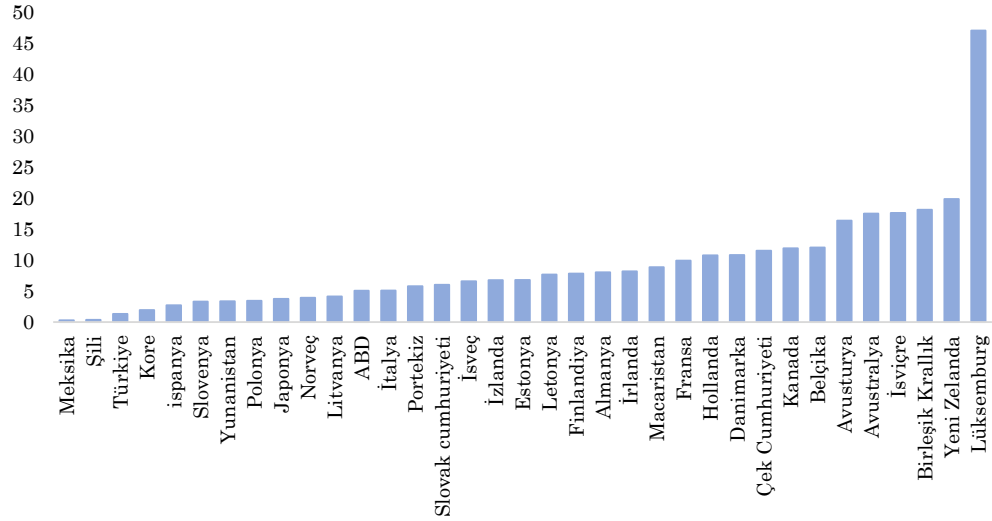
OECD uluslararası öğrenci hareketliliği verileri, Türkiye’deki eğitim kalitesinin nasıl algılandığı hakkında bir gösterge olarak kullanılabilir. Şekil 4’e göre,

Türkiye, OECD ülkeleri arasında yabancı öğrencilerin yükseköğretime kayıt olma oranı en düşük olan üçüncü ülkedir (OECD, 2018).

Kaynak: OECD (2018)

Şekil 3. Eğitim Kurumlarına Yapılan Harcamaların GSYİH İçerisindeki Payı (%), 2015

Kaynak: OECD (2018)

Şekil 4. Yabancı Öğrencilerin Yükseköğretime Kayıt Oranı, 2016

BÖLÜM III

3. VERİ SETİ

Bu çalışmada Türkiye için Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (GYKA veya SILC), Avrupa ülkeleri için ise aynı anketin Avrupa uygulaması olan EU-SILC verileri kullanılmıştır. Her iki anket yoksulluk, gelir dağılımı, yaşam koşulları ve sosyal dışlanma hakkında bilgi toplamak amacıyla Avrupa ülkelerinde 2004 yılından, Türkiye’de ise TÜİK tarafından 2006 yılından itibaren düzenli olarak yapılmaktadır. Her iki anket Avrupa ülkeleri ve Türkiye’de aynı metodoloji ve standartlara uygun olarak uygulanmaktadır. Bu nedenle, söz konusu anketlerden elde edilen veriler Türkiye ve Avrupa ülkeleri arasında karşılaştırılabilir analizler yapılabilmesine imkan sağlamaktadır. Bu çalışmada 2011 yılında hem EU-SILC, hem de GYKA anketlerinde yer alan “Dezavantajların Kuşaklararası Aktarımı” modülünden elde edilen veriler kullanılmıştır. EU-SILC 2011 modülü Avrupa Birliği ülkelerinin yanı sıra İzlanda, İsviçre ve Norveç’i de kapsamaktadır.

Çalışmada kullanılan 2011 modül anketi, katılımcılara ebeveynlerinin eğitim seviyesi, mesleği ve yöneticilik yapma durumunun yanı sıra onların 14 yaş civarında iken yaşadıkları hanehalkının çocuk sayısı ve finansal durumu hakkında sorular içermektedir. Bu sorulardan faydalanarak, sosyo-ekonomik hareketliliğin analiz edilmesi mümkündür.

Türkiye örnekleminde, 15.025 hanehalkı ve 25.463 bireysel gözlem yer almaktadır. Örneklemdaki hanelerde 25-59 yaş arasındaki tüm bireylere, aile geçmişi hakkında sorular sorulmuştur. Tablo 1, katılımcıların kişisel özelliklerini sunmaktadır. Ulusal düzeyde temsili yorumlar yapılabilmesi için tanımlayıcı istatistikler veri setinde yer alan bireysel ağırlıklar kullanılarak hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, 2011 yılında nüfusun büyük bir çoğunu evli ve kentsel bölgelerde yaşayan kişiler oluşturmaktadır. Ancak, nüfusun yarısının en yüksek eğitim seviyesinin ilkokul olduğu görülmektedir.

Avrupa ülkeleri ile kolayca karşılaştırma yapabilmek için, Şekil 7-9’daki eğitim seviyeleri, düşük (ISCED 0-2), orta (ISCED 3-4) ve yüksek (ISCED 5-6) olmak

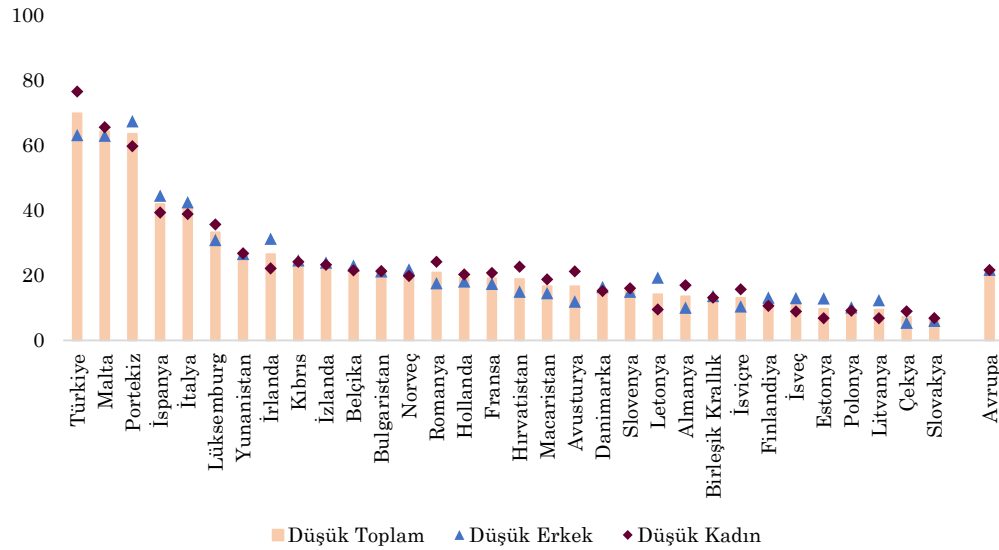
üzere gruplandırılmıştır. Ülkeler düşük eğitimli nüfusun oranına göre sıralandığında, Türkiye, %70 ile en başta yer almaktadır. Avrupa ülkelerinde ise bu oran %22 civarındadır. Özellikle Slovakya'nın %6,4 olan düşük eğitim seviyesine sahip bireylerin oranı ile karşılaştırıldığında, Türkiye'deki düşük eğitimli nüfus oranı oldukça yüksektir (Şekil 5). Ek olarak, Türkiye'deki nüfusun %18'i orta eğitimsel kazanıma sahiptir. Avrupa ülkelerinde ise, bu oran %49 civarındadır (Şekil 6). Yüksek eğitimli nüfusun oranlarına bakıldığında, Türkiye %12 ile Avrupa ülkeleri ortalaması olan %29'un oldukça altındadır. En yüksek oranlar ise, İrlanda (%45), Birleşik Krallık (%42) ve Finlandiya'da (%42) bulunmaktadır (Şekil 7).

Tablo 1'den, Türkiye'de eğitimde cinsiyete dayalı büyük farklılıklar olduğu görülmektedir. Örneğin, okuma yazma bilmeyen ve okuma yazma bilen fakat herhangi bir okul tamamlamayanların oranı, erkekler için %5 civarındadır. Buna kıyasla kadınlar için bu oran %21'dir. Ayrıca, kadınların yaklaşık %76'sı, lise altı eğitime sahip iken erkeklerde bu oran %63'tür. Bu anlamda, kadınların eğitiminin düşük düzeylerde yoğunlaştığı söylenebilir. Öte yandan, erkekler eğitim bakımından daha yüksek düzeylerde yoğunlaşmaktadır. Örneğin, erkeklerin yaklaşık %22'si lise, %15'i ise üniversite mezunu iken, kadınların yalnızca %13'ü liseden, %10'u ise üniversiteden mezun olmuştur.

Tablo 1. Türkiye’deki Bireylerin Kişisel Özelliklerine Göre Ağırlıklı Dağılımı

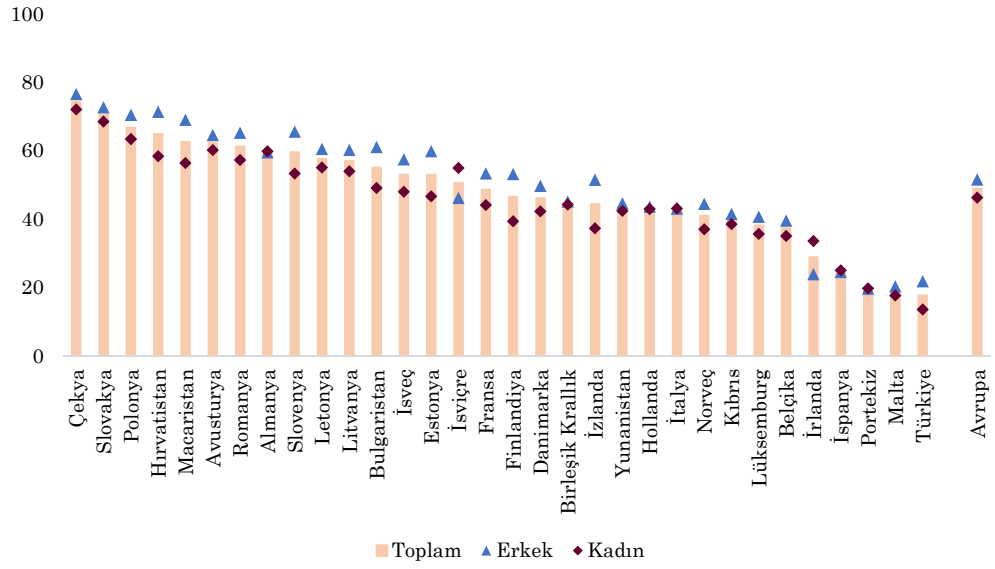
Değişken	Erkek	Kadın	Toplam
Yaş ortalaması	40.31	40.13	40.22
Yaşadığı yer			
Kır	27.55	28.43	27.99
Kent	72.45	71.57	72.01
Medeni durumu			
Hiç evlenmedi	13.46	8.22	10.84
Evli	84.14	83.37	83.76
Eşi öldü	0.26	4.36	2.3
Boşandı	1.78	3.46	2.62
Diğer	0.37	0.59	0.48
Eğitim seviyesi			
Okuryazar olmayan	2.24	13.76	7.99
Okuryazar olup, bir okul bitirmeyen	2.81	7.29	5.05
İlkokul	44.82	48.72	46.76
Ortaokul, mesleki ortaokul ve ilköğretim	13.22	6.7	9.97
Genel, mesleki veya teknik lise	21.84	13.6	17.73
Yüksek okul, fakülte ve üzeri	15.07	9.91	12.5
Faaliyet durumu			
Ücretli tam zamanlı çalışıyor	58.05	15.83	36.98
Ücretli yarı zamanlı çalışıyor	1.31	2.32	1.81
Kendi hesabında tam zamanlı çalışıyor	21.82	9.34	15.6
Kendi hesabında yarı zamanlı çalışıyor	1.2	4.48	2.84
İş arıyor	5.9	1.66	3.78
Çırac/stajyer, eğitim öğretime devam ediyor	0.36	0.5	0.43
Emekli, erken emekli veya işten ayrılmış	8.3	3.48	5.9
Yaşlı, engelli veya çalışamaz halde	2.43	2.08	2.26
Ev işleri, çocuk, yaşlı, hasta vb. kişilerin bakımı ile meşgul	0.03	60.01	29.96
Diğer faal olmayan	0.6	0.3	0.45
Meslek			
Kanun Yapıcılar, Üst Düzey Yöneticiler ve Müdürler	11.72	4.13	9.61
Profesyonel Meslek Mensupları	7.21	12.08	8.57
Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	6.47	6.07	6.36
Büro ve Müşteri Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	4.78	7.57	5.56
Hizmet ve Satış Elemanları	12.34	10.64	11.86
Nitelikli Tarım, Hayvancılık, Avcılık, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları	13.37	32.96	18.84
Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	17.52	5.19	14.08
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	13.94	2.69	10.8
Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	12.63	18.66	14.32

Buna göre, Türkiye'deki kadınlar erkeklere göre daha az eğitim görmektedir. Avrupa ülkelerinde ise her iki cinsiyet arasındaki eğitim seviyesi farklılıkları çok daha azdır. Ortalama olarak, Avrupa ülkelerinde hem kadın hem de erkeklerin %22'si düşük eğitimlidir (Şekil 5). Bu ülkelerde erkeklerin %51'i ve kadınların %46'sı lise eğitimini tamamlamıştır (Şekil 6). Yüksek eğitim seviyesine bakıldığında, Avrupa ülkelerinde yüksek eğitim seviyesine sahip kadınların oranının erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu ülkelerde yüksek eğitimli erkeklerin oranı ortalama %28, yüksek eğitimli kadınların oranı ise %32'dir (Şekil 7). Finlandiya'da kadınların %50'si üniversite mezunu iken, erkeklerin sadece %34'ü üniversite mezunudur. Estonya'da da yüksek eğitim seviyesine sahip kadınlar (%47) ve erkekler (%27) arasında benzer bir farklılık bulunmaktadır. Bu durum, eğitim sistemi daha gelişmiş olan ülkelere, cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenemediği anlamına gelmektedir. Sadece İsviçre'de, yüksek eğitimli erkeklerin oranı (%43) kadınların oranına (%29) göre oldukça yüksektir. Bununla birlikte, Türkiye ile karşılaştırıldığında, İsviçre'de hem kadınlar hem de erkeklerin daha büyük bir kısmı üniversite mezunudur.

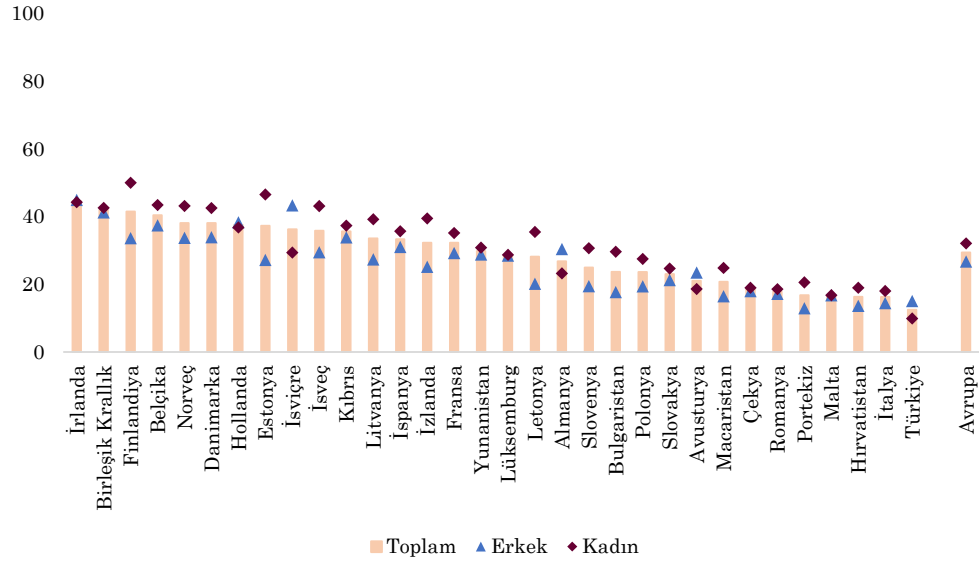
Kaynak: EU-SILC (2011), GYKA (2011), Yazarın kendi hesaplamaları

Şekil 5. Düşük Eğitim Seviyesine Sahip Bireylerin Oranı, 2011

Kaynak: EU-SILC (2011), GYKA (2011), Yazarın kendi hesaplamaları

Şekil 6. Orta Eğitim Seviyesine Sahip Bireylerin Oranı, 2011

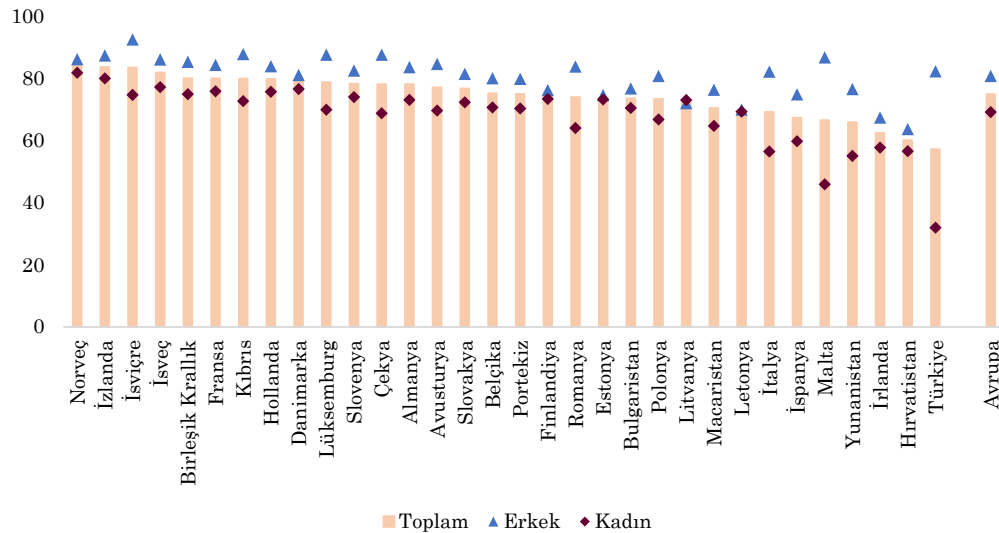

Kaynak: EU-SILC (2011), GYKA (2011), Yazarın kendi hesaplamaları

Şekil 7. Yüksek Eğitim Seviyesine Sahip Bireylerin Oranı, 2011

Eğitimde cinsiyete dayalı farklılıkların bir sonucu olarak, Türkiye’de kadınların işgücü piyasasında gösterdiği performans erkeklere göre daha zayıftır. Örneğin, Türkiye’de, 25-60 yaş arasındaki erkeklerin istihdamı %82 ile Avrupa ülkeleri ortalamasına (%81) çok yakın iken, kadınların istihdam oranı %32 ile Avrupa ülkeleri ortalamasından (%69) çok daha düşüktür. Türkiye, Avrupa ülkelerine kıyasla en düşük kadın istihdam oranına sahiptir (Şekil 8). Dahası, Türkiye’de, kadınların yaklaşık %64’ü işgücüne katılmamaktadır. Buna kıyasla, erkekler arasında işgücüne katılmayanların oranı sadece %3,5’tir.

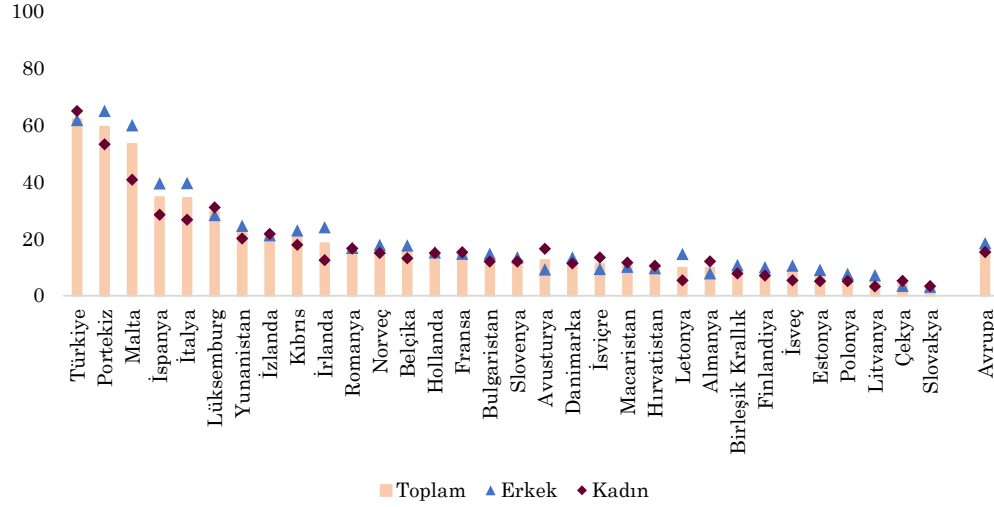
İstihdam oranındaki cinsiyete dayalı bu farklılıklar, kadınların çoğunun (%60) ev işleri, çocuk, hasta veya yaşlı bakımı ile meşgul olmasından kaynaklanmaktadır. Öte taraftan, erkeklerin yaklaşık %58’i tam zamanlı çalışmaktadır. Erkeklere kıyasla kadınlar daha düşük beceri düzeyi gerektiren mesleklerde daha fazla istihdam edilmektedir. Bu nedenle, kadınlar daha düşük ücretlere çalışmaktadır. Örneğin, ISCO-88 meslek sınıflamasına göre en düşük beceri düzeylerinden birini gerektiren nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık veya ormancılık sektörlerindeki kadın (%33) istihdamı oranı erkeklerden yaklaşık 2 kat yüksektir (%13). Bu nedenle Türkiye, Avrupa ülkelerine kıyasla ücretlerde cinsiyete dayalı farklılıkların en yüksek olduğu ülkedir (Eurostat, 2019).

Kaynak: EU-SILC (2011), GYKA (2011), Yazarın kendi hesaplamaları

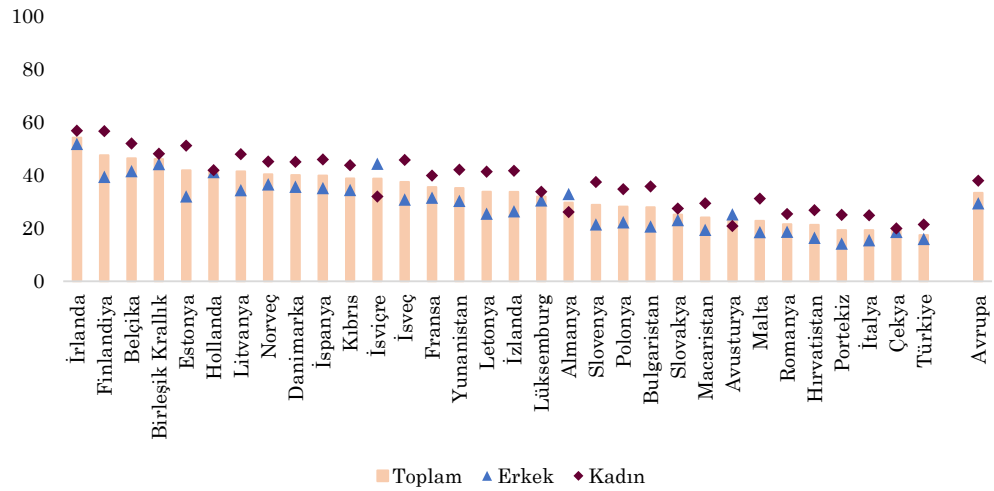
Şekil 8. İstihdam Edilen Bireylerin Oranı, 2011

Türkiye'de işgücü içerisinde düşük eğitimli bireylerin oranı %62 iken Avrupa ülkelerinde bu oran sadece %17 civarındadır. Bu açıdan Türkiye Portekiz (%59) ve Malta'ya (%53) benzemektedir (Şekil 9). 2011 itibariyle Türkiye'de işgücünün sadece %17'si yüksek eğitimlidir. Bu oran, Avrupa ortalamasından (%33), özellikle İrlanda'nın %54 olan oranından çok daha düşüktür (Şekil 10).

Kaynak: EU-SILC (2011), GYKA (2011), Yazarın kendi hesaplamaları

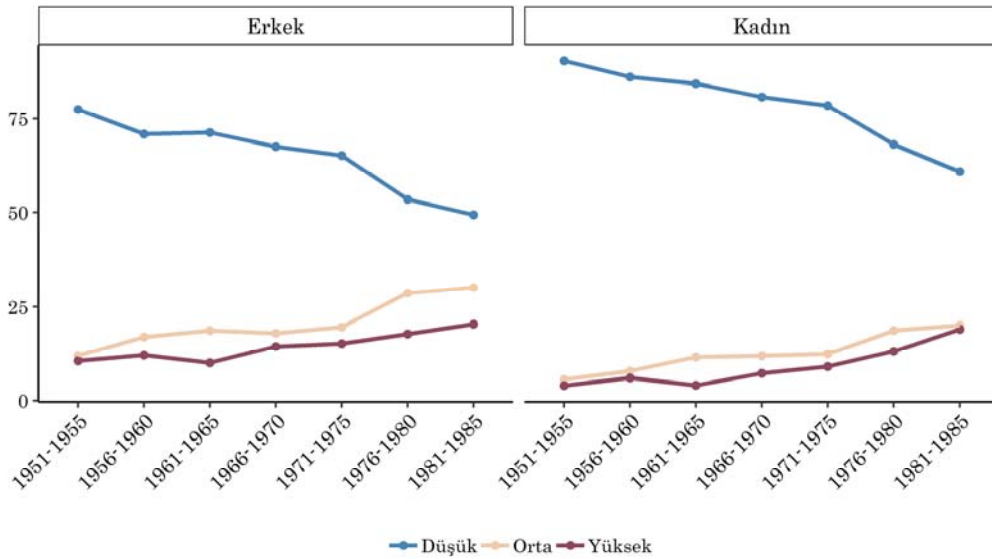
Şekil 9. İşgücü İçerisinde Düşük Eğitimlilerin Oranı

Kaynak: EU-SILC (2011), GYKA (2011), Yazarın kendi hesaplamaları

Şekil 10. İşgücü İçerisinde Yüksek Eğitimlilerin Oranı

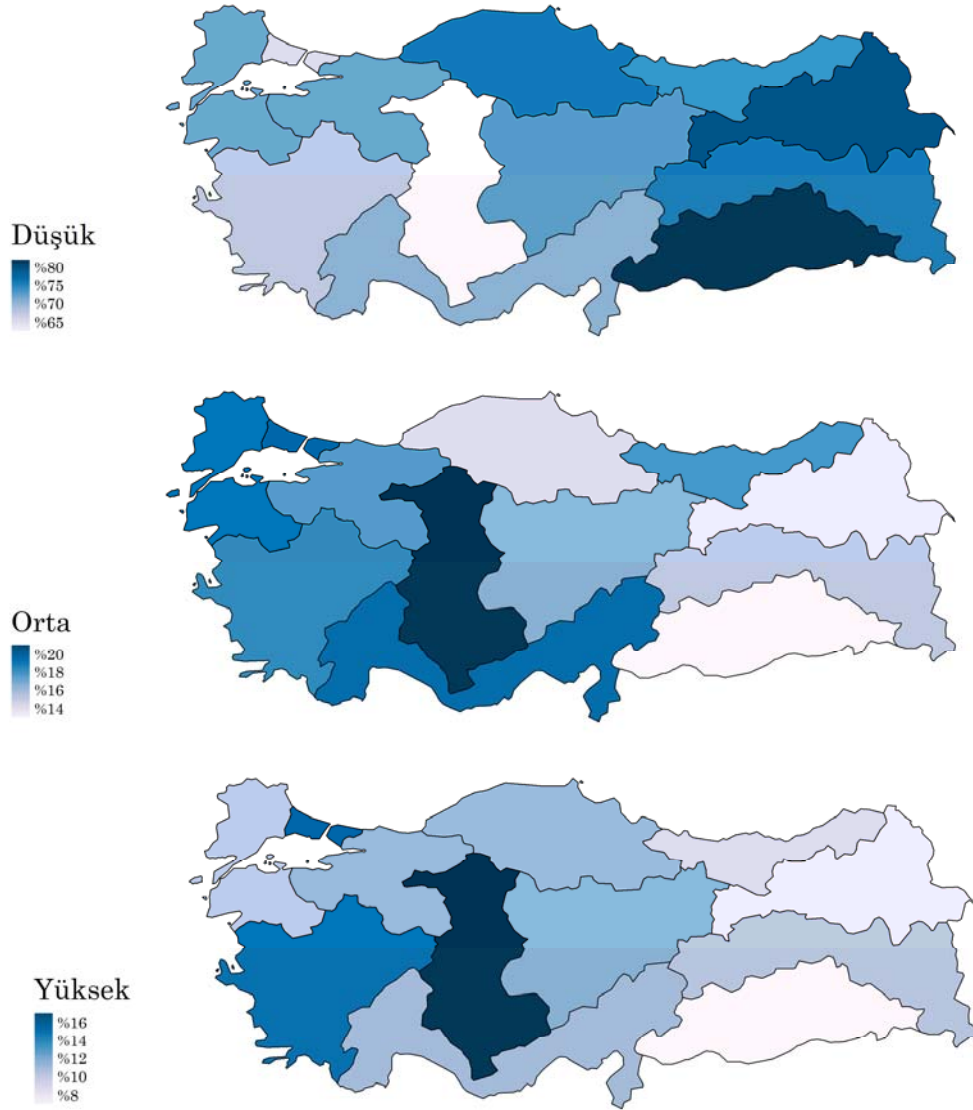
Şekil 11, Türkiye’deki kadınların ve erkeklerin eğitimsel kazanımının zaman içerisindeki gelişimini göstermektedir. Zamanla, hem kadınlar hem de erkekler yüksek eğitim seviyelerine doğru kaymaktadır. Örneğin, 1951-1955 arasında doğan düşük eğitimli kadınların oranı %90 civarında iken, 1981-1985 arasında doğan kadınlar için bu oran %60’a düşmüştür. Aynı dönem içerisinde bu oran erkekler için %77’den %50’ye azalmıştır. Buna kıyasla orta eğitim seviyesindeki kadınların oranı %6’dan %20’ye yükselmiştir. Orta eğitim seviyesindeki erkeklerin oranı ise %12’den %30’a yükselmiştir. Orta ve düşük eğitim seviyelerinde, tüm nesillerde cinsiyete dayalı belirgin farklılıklar mevcuttur. Ancak, yüksek eğitimli kadınlar ile erkeklerin oranları arasındaki fark zaman içinde ortadan kalkmıştır. Örneğin, 1951-1955 yılları arasında doğan erkeklerin yaklaşık %10’u, kadınların ise yalnızca %4’ü yüksek eğitime ulaşmıştır. Öte yandan, 1981-1985 arasında doğan erkekler ve kadınlar için bu oranlar sırasıyla %19 ve %20 olmuştur. Dolayısıyla, yüksek eğitim bakımından, kadınlar ve erkekler zamanla daha eşit bir hale gelmektedirler.

Kaynak: GYKA (2011), Yazarın kendi hesaplamaları

Şekil 11. Türkiye’de Eğitim Seviyelerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, 2011

Cinsiyete dayalı eşitsizliklere ek olarak, Türkiye'deki farklı bölgelerdeki eğitim seviyelerinde de belirgin eşitsizlikler bulunmaktadır. Örneğin, düşük eğitimli bireyler en çok Doğu Anadolu'da gözlemlenmektedir. Bu bölgede, Güney Doğu Anadolu'da düşük eğitimli bireylerin oranı %81, Kuzey Doğu Anadolu'da %78,5 ve Orta Doğu Anadolu'da %74,6 civarındadır (Şekil 12).

Kaynak: GYKA (2011), Yazarın kendi hesaplamaları

Şekil 12. Türkiye’de Eğitim Seviyelerinin Bölgelere Göre Dağılımı, 2011

Türkiye'nin batı bölgelerine doğru gidildikçe düşük eğitilmiş bireylerin oranının azaldığı gözlemlenmektedir. Örneğin 2011 yılı itibarıyla, düşük eğitilmiş bireylerin oranı en düşük olduğu bölgeler Batı Anadolu (%60,4), İstanbul (%65,3) ve Ege (%67) bölgeleridir. Batı Anadolu (%21,6) ve İstanbul (%19,3) aynı zamanda orta eğitim seviyesindeki bireylerin oranının en yüksek olduğu bölgelerdir. Yüksek eğitim seviyesindeki bireylerin oranına bakıldığında Batı Anadolu %18 ile ilk sırada yer almakta, hemen ardından %15,5 ile İstanbul ve %15 ile Ege gelmektedir (Şekil 12).

Bu bulgulara göre, Türkiye'nin nüfusunun büyük bir kısmı, genel olarak düşük eğitilmiştir. Aynı zamanda, eğitim çıktılarındaki belirgin kadın-erkek ve bölgesel farklılıklar da bulunmaktadır. Bu konuda yapılan ampirik çalışmaların çoğu, bireylerin düşük eğitim çıktılarındaki en önemli belirleyicilerinden birinin ebeveynlerin düşük eğitim seviyesi olduğunu vurgulamaktadır.

Tablo 2'ye bakıldığında, yüksek eğitilmiş ebeveynlerin oranı yüksek olduğu ülkelerde, çocukların eğitim seviyelerinin de yüksek olduğu görülebilir. Benzer şekilde, düşük eğitilmiş ebeveynlerin oranının yüksek olduğu ülkelerde, çocukların seviyeleri de düşüktür. Örneğin, Türkiye'de, babaların %92'si ve annelerin %97'si düşük eğitim seviyesine sahiptir. Avrupa'da ise, bu oranlar sırasıyla %55 ve %61'dir. Şekil 13'ten görüldüğü gibi, Türkiye'de, babaların %48'i yalnızca ilköğretim mezunudur. Annelerin %52'si ise, okuma yazma bilmemektedir.

Yüksek eğitim seviyesine sahip olan nüfusa bakıldığında, Avrupa ülkelerinde, babaların yaklaşık %13'ünün ve annelerin %10'unun üniversite mezunu olduğu görülmektedir. İskandinav ülkelerinde, hem anneler hem de babalar için bu oran %20'nin üstündedir. Norveç'te babaların %30'u üniversite diplomasına sahiptir. Estonya, İsveç, Litvanya, ve Letonya gibi bazı ülkelerde, yüksek eğitilmiş annelerin oranı babalardan daha yüksektir. Türkiye'ye bakıldığında, üniversite mezunu olan babalar ve annelerin oranı sırasıyla %3 ve %1 civarındadır. Ayrıca, her eğitim seviyesinde babaların oranı annelerden iki kat yüksektir.

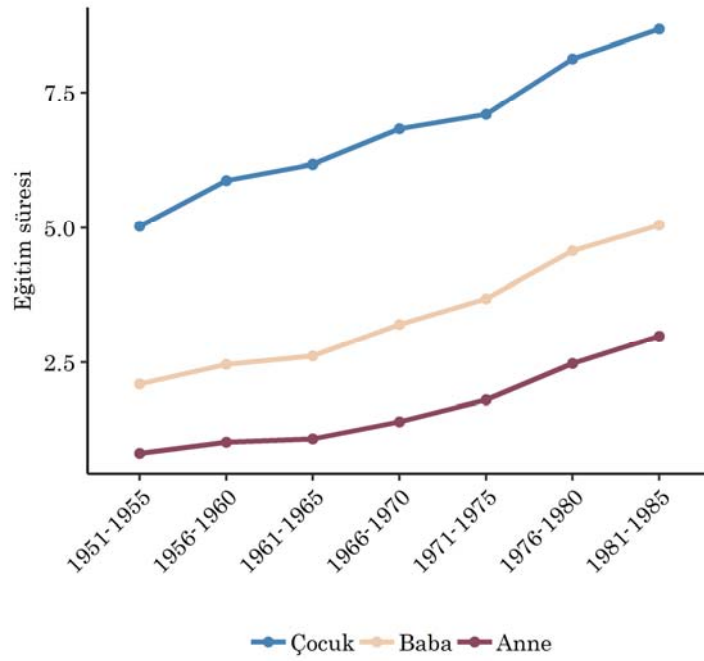
Tablo 2. Avrupa ülkeleri ve Türkiye’de Düşük, Orta ve Yüksek Eğitimli Çocukların ve Ebeveynlerin Oranları

Ülke	Çocuk			Baba			Anne		
	Düşük	Orta	Yüksek	Düşük	Orta	Yüksek	Düşük	Orta	Yüksek
Türkiye	69.77	17.73	12.5	92.3	4.85	2.85	96.9	2.21	0.89
Malta	64.2	19.02	16.77	73.93	19.61	6.45	81	16.08	2.92
Portekiz	63.48	19.72	16.8	92.62	3.84	3.55	92.99	3.49	3.52
İspanya	41.9	24.79	33.31	83.22	7.42	9.36	89.23	5.9	4.87
İtalya	40.63	43.11	16.26	78.86	16.52	4.61	83.62	13.58	2.8
Lüksemburg	33.22	38.17	28.6	53.43	33.72	12.85	66.47	26.07	7.46
Yunanistan	26.64	43.52	29.83	71.29	18.04	10.67	75.74	18.16	6.1
İrlanda	26.49	28.92	44.59	59.52	28	12.48	55.12	34.14	10.73
Kıbrıs	24.37	39.96	35.66	69.01	20.57	10.42	73.67	19.25	7.09
İzlanda	23.27	44.45	32.28	34.15	49.87	15.98	61.73	28.87	9.4
Belçika	22.25	37.33	40.42	54.93	23.66	21.41	61.43	23.25	15.31
Bulgaristan	21.23	55.08	23.69	51.73	38.44	9.83	49.79	38.81	11.4
Norveç	20.86	41.03	38.11	30.62	39.01	30.37	35.41	43.19	21.39
Romanya	20.85	61.28	17.87	84.39	11.54	4.08	82.43	15.12	2.46
Hollanda	19.17	43.29	37.54	39.76	34.33	25.91	52.73	34.58	12.69
Fransa	19.08	48.66	32.26	79.74	8.89	11.37	81.82	9.41	8.77
Hırvatistan	18.81	64.88	16.31	51.85	39.92	8.23	69.7	24.69	5.61
Macaristan	16.65	62.63	20.73	63.34	26.69	9.96	67.05	26.47	6.48
Avusturya	16.58	62.38	21.03	40.16	44.84	15	60.22	34.91	4.86
Danimarka	15.78	46.15	38.07	33.87	42.29	23.85	49.18	29.25	21.57
Slovenya	15.48	59.56	24.96	69.99	19.22	10.79	73.76	18.05	8.18
Letonya	14.14	57.69	28.17	46.09	40.89	13.02	40.93	44.65	14.43
Almanya	13.53	59.7	26.78	14.99	58.62	26.38	32.86	56.21	10.93
B. Krallık	13.37	44.69	41.94	57.94	24.8	17.26	74.12	11.36	14.51
İsviçre	13.09	50.64	36.27	29.49	53.19	17.32	49.77	43.66	6.57
Finlandiya	11.92	46.58	41.5	54.73	23.91	21.36	54.53	27.27	18.2
İsveç	11.07	53.08	35.84	38.84	39.63	21.53	38.2	39.43	22.37
Estonya	9.71	53.02	37.27	33.88	44.57	21.55	32.27	43.29	24.44
Polonya	9.58	66.78	23.64	44.15	48.5	7.36	49.36	44.38	6.26
Litvanya	9.45	57.01	33.54	59.97	29.23	10.81	51.19	36.61	12.2
Çekya	7.19	74.33	18.48	65.36	24.14	10.5	66.86	28.06	5.08
Slovakya	6.42	70.56	23.01	35.2	55.78	9.02	42.32	52.68	5
Avrupa	21.63	48.97	29.4	54.74	31.28	13.98	61.15	28.74	10.12

Kaynak: GYKA (2011), Yazarın kendi hesaplamaları

Şekil 13. Türkiye’de Ebeveynlerin Her Eğitim Seviyesinden Aldığı Payı, 2011

Kaynak: GYKA (2011), Yazarın kendi hesaplamaları

Şekil 14. Türkiye’de Yaş Gruplarına Göre Ortalama Eğitim Süresi

Eğitim seviyeleri, eğitimde geçirilen bir süre olarak gösterildiğinde, Türkiye’de 1951-1955 döneminde doğan çocukların ortalama eğitim süresinin yalnızca 5 yıl olduğu görülmektedir (Şekil 14). Bu süre, sadece ilkokula karşılık gelmektedir. 1981-1985 döneminde doğanların eğitim süresi ise 8,7 yıla yükselmiştir. Aynı dönemde, babaların ve annelerin eğitim süresinde de ilerleme olduğu görülebilir. Ancak, genel olarak, ebeveynlerin eğitim süresi çocuklarına göre oldukça düşüktür. Örneğin, 1951-1955 döneminde doğan çocukların babaları ortalama 2,1 anneleri ise 0,8 yıl eğitim görmüştür. 1981-1985 döneminde doğan çocukların ise babaları 5,1 yıl anneleri ise 3,0 yıl eğitim görmüştür.

Babaların ve annelerin işgücü piyasasındaki performansları arasında da büyük farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, babaların istihdam oranı %90 iken annelerin oranı yalnızca %37 civarındadır. Geçtiğimiz yarım yüzyıl boyunca, Türkiye hızlı bir kentleşme süreci yaşamıştır. Bu anlamda, tarım sektöründeki istihdam oranı, 1970’de %63’ten 1990’da %47’ye, 2018’de ise, %20’ye düşmüştür (World Bank, 2006; World Bank 2018). Tablo 3’e bakıldığında, ebeveynlerin çoğunun nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünleri sektörlerinde çalıştığı görülebilir. Aynı zamanda bu sektörlerde çalışan annelerin oranı (%66) babaların oranından (%40) daha yüksektir. 2011 yılı itibariyle bu sektörlerde çalışan kadınların oranı neredeyse yarı yarıya azalmıştır. Ancak buna rağmen, kadınların istihdam oranı hala yalnızca %30 civarındadır. Bu durum, Türkiye’deki kentleşme sürecinin işgücü piyasasındaki kadınlar için daha iyi çalışma koşulları yaratmadığı anlamına gelmektedir. Bu anlamda, kadınlar kentsel bölgelere taşınırken işgücünden çekilmiştir ve daha çok ev işleri, çocuk, hasta, yaşlı bakımı ile meşgul olmakta veya sadece yarı zamanlı işlerde ve ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaya başlamıştır.

Avrupa ülkelerindeki ebeveynlerin sosyo-ekonomik geçmişlerine bakıldığında, hem eğitimde hem de işgücü piyasasında Türkiye’ye kıyasla daha iyi performansa sahip oldukları görülmektedir. Avrupa ülkelerindeki babaların %95’i ve annelerin %62’si istihdam edilmektedir. Estonya ve Çekya’da, annelerin istihdam oranı %90’nın üstündedir. Malta ve İspanya sırasıyla %10 ve %28 ile anneler için en düşük istihdam oranına sahip ülkelerdir. Zamanla bu ülkelerde kadınların istihdam oranında büyük bir ilerleme gözlemlenmektedir. 2011 yılı verilerine göre, Malta’da kadınların yaklaşık %46’sı, İspanya’da ise %59’u istihdamdadır.

Tablo 3. Türkiye’deki Ebeveynlerin Sosyoekonomik Geçmişi

Değişken	Baba	Anne
Eğitim seviyesi		
Okuryazar olmayan	20.09	51.61
Okuryazar olup, bir okul bitirmeyen	17.31	12.62
İlkokul	47.39	28.78
Ortaokul, mesleki ortaokul ve ilköğretim	4.38	1.65
Genel, mesleki veya teknik lise	4.69	2.16
Yüksek okul, fakülte ve üzeri	2.75	0.87
Bilinmeyen	3.39	2.3
Faaliyet durumu		
Tam zamanlı çalışıyordu	85.37	28.05
Yarı zamanlı çalışıyordu	1.52	4.93
İş arıyordu	0.35	0.01
Eğitim öğretime devam ediyordu	0.02	0.02
Emekliydi	1.19	0.17
Mevsimlik çalışıyordu	2.80	1.23
Yaşlı, engelli veya çalışamaz haldeydi	0.73	0.24
Ev işleri ve çocuk, hasta, yaşlı vb. bakımı ile meşguldü	0.23	61.79
Diğer	0.54	0.94
Bilmiyor	2.77	1.54
Babası/annesi ölmüştü	4.47	1.16
Meslek		
Kanun Yapıcılar, Üst Düzey Yöneticiler ve Müdürler	8.43	1.05
Profesyonel Meslek Mensupları	3.53	2.46
Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	3.34	0.93
Büro ve Müşteri Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	2.87	1.01
Hizmet ve Satış Elemanları	4.64	1.87
Nitelikli Tarım, Hayvancılık, Avcılık, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları	39.41	65.70
Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	13.19	4.63
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcıları	8.76	1.44
Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	15.83	20.88
Personel denetimi veya yöneticilik yapma durumu		
Evet	8.50	1.16
Hayır	90.42	98.70
Bilmiyor	1.07	0.14

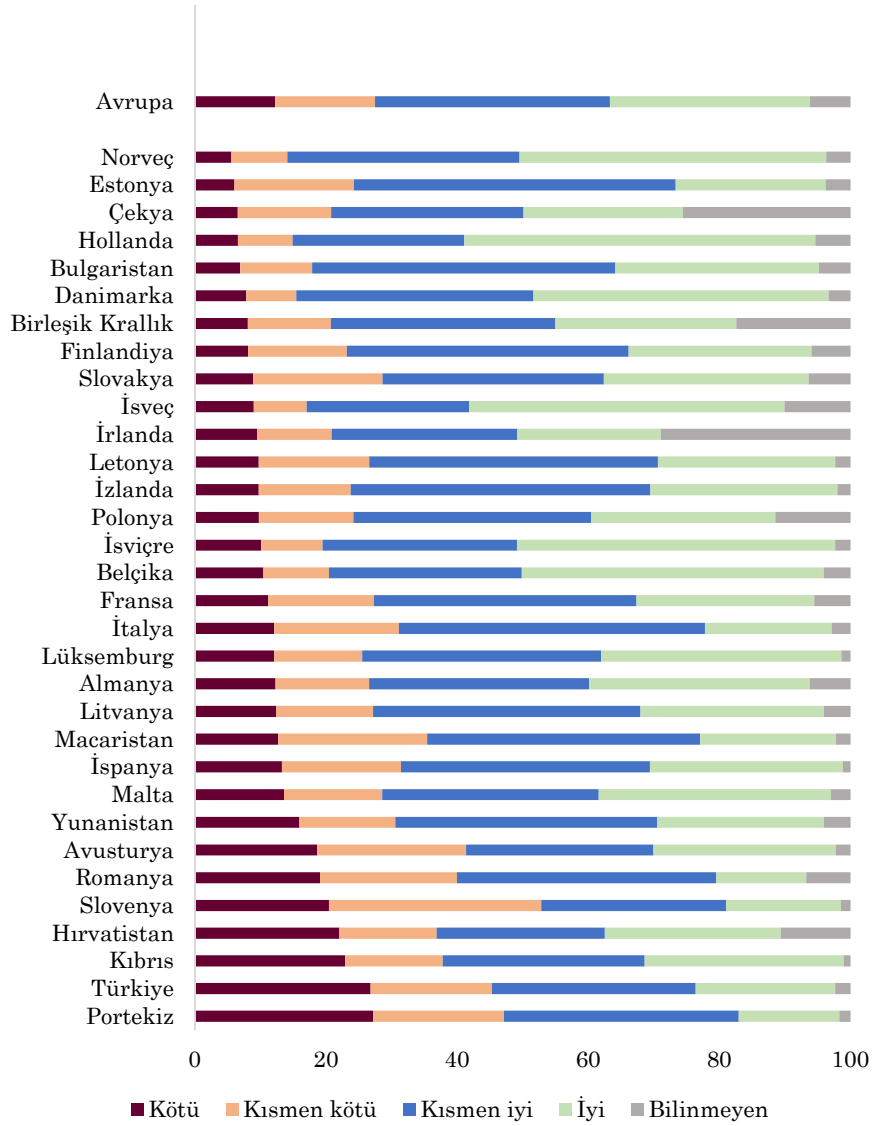
Tablo 3'e göre, 2011 yılında Türkiye'deki babaların %9'u, annelerin ise sadece %1'inin yöneticilik pozisyonuna sahip olduğu görülmektedir. Bu durum, işteki pozisyon yükseldikçe o pozisyonda çalışan kadın sayısının azaldığı anlamına gelmektedir. Aynı durum, Avrupa ülkeleri için de geçerlidir.

Tablo 4, katılımcıların 14 yaş civarında iken yaşadığı hanehalkının finansal durumunu ve yapısına ilişkin bilgi vermektedir. Her hanede yaşayan ortalama çocuk ve yetişkin sayısı, sırasıyla 3,44 ve 3,33. Ancak, ortalama çalışan yetişkin sayısı yalnızca 1,75'tir. Buna kıyasla, Avrupa ülkelerinde her hanede ortalama olarak 2,41 çocuk, 2,44 yetişkin ve 1,87 çalışan yetişkin yaşamaktadır. Çocuk sayısına göre, Türkiye'deki haneler Avrupa'daki hanelerden daha büyüktür. Ancak, Türkiye'deki hanelerde daha az yetişkin gelir getiren bir işte çalışmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye'deki hanelerin finansal durumu Avrupa'dakine göre daha kötüdür. Çocuklar çoğunlukla annesi ve babası ile birlikte yaşamakta (%92) ve yaşadıkları ev genellikle (82%) ebeveynlerinin mülkiyetindedir. Buna rağmen, çocukların yaklaşık %27'si, yaşadığı hanehalkının finansal durumu 'çok kötü' ya da 'kötü' olarak tarif etmektedir. Bu oranın Avrupa ülkeleri ortalaması ise, %12 civarındadır. Benzer şekilde, çocukların yaklaşık %21'i, hanehalkının finansal durumunun 'iyi' ya da 'çok iyi' olduğunu belirtmektedir. Bu oranın Avrupa ülkeleri ortalaması ise %31 civarındadır. Bu anlamda, Avrupa ülkelerindeki çocuklar yaşadıkları hanehalkının finansal durumundan Türkiye'de yaşayan çocuklara göre daha çok memnundur. Hanehalkı finansal durumunun en iyi olduğu ülkeler İskandinav ülkeleridir. Bunlar arasında, Hollanda'daki çocukların yarısından fazlası (%53) yaşadığı hanehalkının finansal durumunun 'iyi' veya 'çok iyi' olduğunu bildirmektedir.

Bunun yanı sıra, 2011 yılında Türkiye'deki çocukların yaklaşık %31'i, 14 yaşlarındayken aylık hanehalkı geliri ile geçinebilme durumunun zor veya çok zor olduğunu belirtmektedir. Bu oran Avrupa ülkelerinde ortalama %19'dur.

Tablo 4. Türkiye’deki Bireylerin 14 Yas Civarında İken Yaşadığı Hanehalkının Özellikleri

Değişken	Toplam
Hanehalkı başına çocuk sayısı	3.44
Standart hata	(2.05)
Hanehalkı başına yetişkin sayısı	3.33
Standart hata	(1.72)
Hanehalkı başına çalışan yetişkin sayısı	1.75
Standart hata	(1.37)
Ferdin kimlerle yaşadığı	
Anne ve baba	92.13
Sadece baba	1.08
Sadece anne	3.79
Kendi anne/babasının olmadığı bir hanede	2.22
Çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, koruyucu aile, sığınma evi	0.77
Parasal durumu	
Çok kötü	5.77
Kötü	21.02
Kısmen kötü	18.53
Kısmen iyi	31.07
İyi	19.20
Çok iyi	2.06
Bilmiyor	2.37
Geçinebilme durumu	
Çok zor	7.62
Zor	23.50
Biraz zor	22.56
Biraz kolay	24.67
Kolay	17.15
Çok kolay	2.02
Bilmiyor	2.48
Mülkiyet durumu	
Ev sahibi	82.06
Kiracı	12.66
Lojman	1.17
Diğer	2.57
Bilmiyor	1.55

Kaynak: EU-SILC (2011), GYKA (2011), Yazarın kendi hesaplamaları

Şekil 15. Türkiye ve Avrupa ülkelerinde Bireylerin 14 Yaş Civarında iken Yaşadığı Hanehalkının Finansal Durumu, 2011

BÖLÜM IV

4. METODOLOJİ

Nesiller arası eğitim hareketliliğini inceleyen erken çalışmalarda, ebeveynlerin eğitim seviyesinin çocukların eğitimindeki etkisi doğrusal olasılık modelleri (linear probability models) ile tahmin edilmiştir (Spady 1967; Bowles 1972; Hauser ve Featherman 1978; Mare 1981). Bu modellerde eğitim seviyesini gösteren bağımlı değişken sürekli değişken gibi kullanılmaktadır. Bu nedenle doğrusal olasılık modellerinde herhangi iki eğitim seviyesindeki farkın bütün seviyeler için sabit olduğu varsayılmaktadır. Yaygın olarak kullanılan sıralı logit modellerinde ise bu kısıtlayıcı varsayım bulunmamaktadır.

Sıralı logit modelinde $i = 1, 2, \dots, n$ gibi n kategoriye sahip olan bağımlı değişkenin $y_1 < y_2 < \dots < y_n$ şeklinde bir sıralamaya sahip olduğu varsayılır. Bu modeldeki önemli bir varsayım *orantılı risk oranları* (proportional odds ratio) varsayımıdır. Bir i kategorisinin *risk oranı* (odds ratio) aşağıdaki şekilde ifade edilir:

$$OR(i) = \frac{P(y \leq i | \mathbf{x})}{P(y > i | \mathbf{x})} \quad (6)$$

Orantılı risk oranları varsayımına göre her bir kategori için risk oranı eşittir. Ayrıca, herhangi bir kategorinin risk oranının logaritmasının aşağıdaki gibi doğrusal olduğu kabul edilir (Long ve Freese, 2014):

$$\log \frac{P(y \leq i | \mathbf{x})}{P(y > i | \mathbf{x})} = \alpha_i + \mathbf{x}\beta \quad (7)$$

Denklem (7)'deki α katsayısı, i kategorisine ait sabit terim, $\mathbf{x}$ açıklayıcı değişken vektörü, β ise bu değişkenlere ait katsayılar vektörüdür. Sıralı logit modelleri ilgilenilen kategorinin risk oranının logaritmasını tahmin etmektedir. Bu tez çalışmasında tahmin edilen sıralı logit modellerinde, bağımlı değişken çocukların

elde ettikleri en yüksek eğitim seviyesi, üç kategoriden oluşan bir kesikli değişken olarak tanımlanmıştır. Bir bireyin ebeveynlerinin eğitimi, demografik ve kişisel özellikleri kontrol edildikten sonra, i seviyesinden daha yüksek bir eğitim alma olasılığı aşağıdaki lojistik dağılım fonksiyonu ile ifade edilebilir:

$$P(y > i|\mathbf{x}) = g(\mathbf{x}\boldsymbol{\beta}) = \frac{\exp(\alpha_i + \mathbf{x}\boldsymbol{\beta})}{1 + \exp(\alpha_i + \mathbf{x}\boldsymbol{\beta})} \quad (8)$$

Bireyin eğitim seviyesinin i kategorisinde olma olasılığı ise

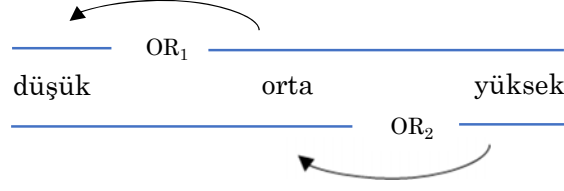
$$P(y = i|\mathbf{x}) = \frac{1}{1 + \exp(\alpha_i + \mathbf{x}\boldsymbol{\beta})} - \frac{1}{1 + \exp(\alpha_{i-1} + \mathbf{x}\boldsymbol{\beta})} \quad (9)$$

olarak yazılır.

Denklem (9) ile verilen ifadede $\alpha_0 = -\infty$, ve $\alpha_n = +\infty$ kabul edilmektedir. Sıralı logit modelinin temel varsayımı olan orantılı risk oranları varsayımının bazı açıklayıcı değişkenler tarafından ihlal edilme olasılığı söz konusudur. Bu nedenle çalışmada sıralı logit modellerine ilave olarak olarak, genelleştirilmiş sıralı logit modelleri de tahmin edilmiştir. Denklem (8) ile verilen olasılık genelleştirilmiş sıralı logit için

$$P(y > i|\mathbf{x}) = g(\mathbf{x}\boldsymbol{\beta}) = \frac{\exp(\alpha_i + \mathbf{x}\boldsymbol{\beta}_i)}{1 + \exp(\alpha_i + \mathbf{x}\boldsymbol{\beta}_i)} \quad (10)$$

şeklinde ifade edilmektedir (Williams, 2006). Bu ifadede $\boldsymbol{\beta}$ vektörünün her kategori için farklı olduğu görülmektedir. Genelleştirilmiş sıralı logit modeli, orantılı risk oranları varsayımını ihlal eden değişkenler için her kategoride farklılaşan risk oranları tahmin eder (Liu, 2015). Modelde bu varsayımı ihlal eden değişkenlerin olup olmadığı Brant testi ile tespit edilebilmektedir (Liu, 2015: 199). Bu çalışmada bağımlı değişken üç kategoriye sahip olduğu için genelleştirilmiş sıralı logit modelleri, Şekil 16'da görüldüğü gibi iki farklı risk oranı ($OR_1 \neq OR_2$) tahmin etmektedir.

Şekil 16. Paralel Eğimler Varsayımı

Türkiye için yapılan hanehalkı anketlerinde eğitim seviyesi en son tamamlanan okul olarak tanımlanmıştır. Bu değişken toplam 7 eğitim seviyesi kapsamaktadır: ‘okur yazar olmayan’, ‘okur yazar olup, bir okul bitirmeyen’, ‘ilkokul’, ‘ortaokul, mesleki ortaokul ve ilköğretim’, ‘genel lise’, ‘mesleki veya teknik lise’ ve ‘yüksekokul, fakülte ve üzeri’. Bu şekilde tanımlanan eğitim seviyeleri düşükten yükseğe sıralanmaktadır. Bu çalışmada tahmin edilen sıralı logit ve genelleştirilmiş sıralı logit modellerinde odaklanılan temel açıklayıcı değişken ebeveynlerin eğitim seviyesidir. Türkiye için yapılan tahminlerde kullanılan veri setinde, hem ebeveynler hem de çocukları için, eğitim değişkeni aynı kategorileri içermektedir. Bununla birlikte, Avrupa ülkelerine ilişkin veri setinde, çocuklar ve ebeveynlerin eğitim seviyeleri için farklı kategoriler kullanılmıştır.

Karşılaştırılabilir tahminler yapabilmek için, hem çocuklar hem de ebeveynleri için eğitim seviyeleri Denklem (11)’de gösterildiği gibi birleştirilmiştir. E_i , Türkiye için, veri setinde ISCED-97 sınıflamasına göre verilmiş olan eğitim seviyelerini göstermektedir. E_i^* ise, birleştirilmiş eğitim seviyeleridir. Bu şekilde **düşük** (‘okur yazar olmayan’, ‘okur yazar olup, bir okul bitirmeyen’, ‘ilkokul’, ‘ortaokul, mesleki ortaokul ve ilköğretim’), **orta** (‘genel lise’, ‘mesleki veya teknik lise’) ve **yüksek** (‘yüksekokul, fakülte ve üzeri’) olmak üzere 3 kategori oluşturulmuştur:

$$E_i^* = \begin{cases} 1 & \forall E_i \in \{0, 1, 2, 3\} \\ 2 & \forall E_i \in \{4, 5\} \\ 3 & \forall E_i = 6 \end{cases} \quad (11)$$

Eğitim değişkenindeki kategorilerin formel eğitimdeki temel aşamaları ifade edecek şekilde birleştirilmesi, tahminlerin yorumlanabilmesini kolaylaştırmakta ve ülkeler arasındaki karşılaştırmalara imkan tanımaktadır (Zelinsky, Mysikova ve Vecernik, 2016; Öztunalı ve Torul, 2019). Ayrıca, Eurostat da, bu stratejiyi kullanarak Avrupa ülkelerindeki nüfusun eğitim seviyelerini, lise öncesi (düşük), lise (orta) ve üniversite eğitimi (yüksek eğitimsel kazanımı) şeklinde üç kategoride raporlamaktadır.

Öztunalı ve Torul (2019) çalışmasında ebeveynlerin eğitim seviyesi için “daha yüksek eğitilmiş ebeveynin eğitim seviyesi” alınmıştır. Ayrıca bu değişken kategorik olarak değil, bir sürekli değişken gibi modele dahil edilmiştir. Dolayısıyla iki farklı eğitim seviyesi arasındaki farkın, her kategori için aynı olduğu varsayılmaktadır. Örneğin, babanın düşük eğitim seviyesinden orta eğitim seviyesine yükselmesinin çocuğun eğitim seviyesi üzerindeki etkisi ile, babanın orta eğitim seviyesinden yüksek eğitim seviyesine çıkmasının etkisi aynıdır. Bu nedenle Öztunalı ve Torul (2019) çalışmasında ebeveynlerin eğitimi için tek bir risk oranı tahmin edilmektedir. Tahmin edilen bu risk oranı, daha yüksek eğitilmiş olan ebeveyn ilave bir eğitim seviyesine ulaşınca çocuğun daha yüksek eğitim seviyesine geçme olasılığının kaç kat artacağını göstermektedir.

Bu çalışmada ise, Türkiye için tahmin edilen modellerde Öztunalı ve Torul (2019) ile aynı veri seti kullanılarak daha kapsamlı bir ampirik analiz gerçekleştirilmiştir. Öncelikle, ebeveynlerden hem sadece daha yüksek eğitilmiş olanın, hem de her iki ebeveynin eğitim seviyelerinin yer aldığı iki farklı model tahmin edilmiştir. Tahmin edilen modellerin hepsinde Öztunalı ve Torul (2019) çalışmasından farklı olarak, ebeveynlerin eğitim seviyesi kategorik bir değişken olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla, bir eğitim seviyesi referans kategori olarak seçilip iki risk oranı tahmin edilmektedir. Birinci risk oranı ebeveyni orta eğitim seviyesindeki çocukların, ebeveyni düşük eğitim seviyesindeki çocuklara göre bir üst eğitim seviyesine ulaşma olasılığının kaç kat yüksek olduğunu ifade etmektedir. İkincisi ise, ebeveyni yüksek eğitim seviyesindeki çocukların, ebeveyni düşük eğitim seviyesindeki çocuklara göre bir üst eğitim seviyesine ulaşma olasılığının kaç kat yüksek olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmada kullanılan modellerde, muhtemel ihmal edilmiş değişken sapmasının önüne geçmek için mümkün olduğunca fazla faktör kontrol

edilmiştir. Modellerde çocukların 14 yaş civarında iken yaşadığı hanedeki 18 yaş altı çocuk sayısı ve onların her iki ebeveyn ile birlikte yaşayıp yaşamadıkları kontrol edilmektedir. Bunun yanı sıra, annelerin ve babaların işgücündeki durumları, beceri düzeyleri ve yöneticilik yapma durumları da kontrol edilmektedir. Literatürde, hanedeki çocuk sayısının çocukların eğitiminin önemli bir belirleyicisi olabileceğine dair birçok kanıt bulunmaktadır (Sacerdote, 2007). Bu nedenle, burada kullanılan modellerde hanedeki çocuk sayısı kontrol edilmiştir.

Veri setinde bireylerin 14 yaş civarında yaşadıkları bölgeye ilişkin bir soru mevcut değildir. Bununla birlikte anketin yapıldığı tarihte yaşadıkları bölge sorulmuştur. Öztunalı ve Torul (2019) bu değişkeni tahminlerinde kullanmışlardır. Bu çalışmada ise halihazırda yaşadıkları bölgeyi ifade eden değişken modellere dahil edilmemiştir. Bunun nedeni, her ne kadar çocukların eğitim düzeyleri ile halihazırda yaşadıkları bölge arasında bir korelasyon EKK'da, bu değişkenler arasındaki nedenselliğin yönünün çocuğun eğitim seviyesinden yaşadığı bölgeye doğru olması beklenir. Diğer bir ifade ile, çocukların eğitim seviyeleri bugün yaşadıkları bölgeyi belirlemektedir. Bu nedenle söz konusu değişkenin modelde yer alması herhangi bir faktörü kontrol etmemektedir.

Bu tez çalışmasında kullanılan bütün modeller, EU-SILC veri setinde yer alan bütün Avrupa ülkeleri için de tahmin edilmiştir. Tahminlerde Türkiye ve Avrupa ülkeleri için yapılan tahminlerde kullanılan veri seti aynı standartlarda oluşturulmuş olan EU-SILC veri seti olduğundan, Avrupa ülkeleri ve Türkiye için elde edilen sonuçlar güvenilir bir şekilde karşılaştırılmasını sağlamaktadır. Öztunalı ve Torul (2019) ise Türkiye için elde ettikleri tahminleri, Avrupa ülkeleri için Torul ve Öztunalı (2017) çalışmasında farklı veri setleri kullanılarak yapılmış olan tahminler ile karşılaştırmaktadır. Yazarların yaptıkları karşılaştırmalarda kullanılan veri setleri farklı yıllarda ve farklı metodolojilerin kullanıldığı anketlerden elde edilmiştir.

Bu çalışmadaki, çocukların eğitimsel sonuçlarının tahmin edilmesini sağlayan modeller, aşağıdaki şekilde belirlenmektedir:

$$E_c^* = \beta_0 + \beta_1 E_{bp}^* + \beta_2 S_f + \beta_3 S_m + \beta_4 M_f + \beta_5 M_m + \beta_6 X_{14c} + \beta_7 P_c + \varepsilon \quad (12)$$

$$E_c^* = \beta_0 + \beta_1 E_f^* + \beta_2 E_m^* + \beta_3 S_f + \beta_4 S_m + \beta_5 M_f + \beta_6 M_m + \beta_7 X_{14c} + \beta_8 P_c + \varepsilon \quad (13)$$

Yukarıda denklem (12) ve (13) ile verilen modellerde, E_{bp}^* daha yüksek eğitilmiş ebeveynin, E_f^* babanın ve E_m^* annenin eğitim seviyesini göstermektedir.

S_f ve S_m ile babaların ve annelerin işgücündeki durumu ve beceri düzeyi kontrol edilmiştir. Türkiye için yapılan analizlerde, işgücündeki durum ve beceri düzeyini gösteren toplam sekiz tane kukla değişken kullanılmıştır: ‘işsiz’ (*‘mevsimlik çalışanlar’* ve *‘iş arayanlar’*), ‘işgücüne katılmıyor’ (*‘eğitime devam ediyor’*, *‘emekli, yaşlı, engelli veya çalışamaz haldé’*, *‘ev işleri, çocuk, hasta, yaşlı vb. bakımı ile meşgul’*, *‘diğer’* ve *‘annesi veya babası hayatta değil’*), ‘beceri düzeyi 1’, ‘beceri düzeyi 2’, ‘beceri düzeyi 3’, ‘beceri düzeyi 4’, ‘beceri düzeyi 3+4’, ‘çalışan fakat beceri düzeyi bilinmeyen’. Beceri düzeyleri, istihdam edilen ebeveynler için, ILO (2012) metodolojisine uygun olarak, ISCO-88 sınıflamasındaki meslekler gruplandırılarak elde edilmiştir. Tablo 5’te, her mesleğe karşılık gelen beceri düzeyi gösterilmiştir. Ancak, Avrupa ülkeleri için yapılan analizde ek bir kukla değişken bulunmaktadır: ‘beceri düzeyi 1+2+4’. Bu değişken silahlı kuvvetlerde istihdam edilen ebeveynleri içermektedir. Fakat, bazı ülkelerde, bu meslekte çalışan ebeveynlerin gözlem sayısı çok az olduğu için ve neredeyse hiçbir değişkenlik bulunmadığı için analizlerden çıkarılmıştır.

Babaların ve annelerin yöneticilik yapma durumu, M_f ve M_m değişkenleri ile kontrol edilmiştir. Değişkenler üç kategoriden oluşmaktadır: ‘*evet*’, ‘*hayır*’ ve ‘*bilinmeyen*’.

Analizin son aşamasında ise, X_{14c} vektörü ile, hanehalkı özellikleri de kontrol edilmektedir. Bunlar: çocukların 14 yaş civarında iken yaşadığı hanedeki 18 yaş altı çocuk sayısı, hanehalkının finansal durumu ve her iki ebeveyn ile birlikte yaşama durumu. Hanedeki 18 yaş altı çocuk sayısını gösteren değişken 5 kategoriden oluşturulmuştur: ‘*3’ten az*’, ‘*3*’, ‘*4*’, ‘*5*’ ve ‘*5’ten fazla*’ çocuk. Birey 14 yaşlarındayken hem babası hem de annesi ile birlikte yaşamış ise, 0, sadece tek bir ebeveyni ile birlikte veya kendi annesinin ve babasının olmadığı bir hanehalkının yanında yaşamış ise 1 değerini alan bir kukla değişkeni de

modellere dahil edilmiştir. Aile geçmişinin diğer bir önemli göstergesi olan hanehalkının finansal durumu 4 kategoriden oluşan bir değişken ile kontrol edilmiştir: ‘kötü’ (*‘çok kötü’* veya *‘kötü’*), ‘kısmen iyi/kısmen kötü’ (*‘kısmen iyi’* veya *‘kısmen kötü’*), ‘iyi’ (*‘çok iyi’* veya *‘iyi’*) ve ‘bilinmeyen’.

Tablo 5. Meslek Kategorilere Karşılık Gelen Beceri Düzeyleri

ISCO-08 Meslek Kategorileri	Beceri Düzeyi
1. Kanun Yapıcılar, Üst Düzey Yöneticiler ve Müdürler	3 + 4
2. Profesyonel Meslek Mensupları	4
3. Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	3
4. Büro ve Müşteri Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	2
5. Hizmet ve Satış Elemanları	
6. Nitelikli Tarım, Hayvancılık, Avcılık, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları	
7. Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	
8. Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	
9. Nitelik Gerektirmeyen İşlerde Çalışanlar	1
10. Silahlı Kuvvetlerde Çalışanlar	1 + 2 + 4

Kaynak: ILO, 2012

Ebeveyn ve hanehalkı özelliklerine ek olarak, tüm modellerde, P_c vektörü ile bireylerin cinsiyet ve doğum kohortları (1951-1955, 1956-1960, 1961-1965, 1966-1970, 1971-1975, 1976-1980, 1981-1985) kontrol edilmiştir.

Tahminlerde kullanılan açıklayıcı değişkenler için seçilen referans kategoriler, sırasıyla: ebeveynleri düşük eğitim seviyesine sahip olan çocuklar, 1951-1955 döneminde doğanlar; babaları ve anneleri işgücüne katılmayanlar; babaları ve anneleri yöneticilik yapma durumuna sahip olanlar, hanehalkının finansal durumu iyi olanlar, 3’ten az çocuklu hanelerde yaşayanlar ve her iki ebeveyni ile birlikte yaşayanlar.

Sıralı logit modelleri kullanılarak elde edilen tahminlerde ebeveynlerin eğitim seviyesi doğrudan ve dolaylı etkilerinin toplamı toplam etkiye eşit değildir (Buis,

2010; Breen, Karlson ve Holm, 2013). Açıklayıcı değişkenin dolaylı ve doğrudan etkisinin karşılaştırılması ancak EKK gibi doğrusal olan yöntemlerde mümkündür.

Değişkenlerin doğrudan ve dolaylı etkilerinin karşılaştırılabilmesi için, sıralı ve genelleştirilmiş sıralı logit modellerine ek olarak, ebeveynler ve çocuklarının eğitim seviyesi, onların okulda geçirdikleri süreye (yıl olarak) dönüştürülerek EKK modelleri tahmin edilmiştir. Eğitim seviyesi ‘Okur yazar olmayan’ veya ‘Okur yazar olup bir okul bitirmeyen’ olanların eğitimde geçirdiği süre 0 yıl olarak belirlenmiştir. Eğitim seviyesi ‘İlkokul’, ‘Ortaokul, mesleki ortaokul ve ilköğretim’, ‘Genel, mesleki veya teknik lise’ ve ‘Yüksek okul, fakülte ve üzeri’ eğitim seviyeleri, sırasıyla, 5, 8, 11 ve 15 yıl olarak alınmıştır³.

EKK modelleri ile tahmin edilen regresyon ve korelasyon katsayıları eğitimin nesiller arası hareketliliği için diğer önemli ölçütlerdir.

Herhangi bir regresyon tekniği kullanılarak tahmin edilen ebeveynlerin ve çocuklarının eğitimi arasındaki ilişki tamamen nedensel bir ilişkiyi temsil etmemektedir. İlişki kısmen genetik olan, yetenek gibi faktörlerden de etkilenebilmektedir. Bu konuda yapılan bazı çalışmalar, hem çevresel hem de genetik faktörlerin etkilerini tahmin etmeye çalışmıştır. Örneğin, Bjorklund, Lindahl ve Plug (2006), İsveç için yaptıkları çalışmada her iki gruptaki faktörlerin çocukların eğitimi üzerinde önemli etkileri olduğu sonucuna varmışlardır. Yazarların kullandıkları veri setinde bireylerin öz çocuk veya evlatlık olduklarını gösteren bir değişkenin bulunması bu tahminleri yapabilmelerine imkan sağlamıştır. Bu çalışmada kullanılan veri setinde ise, çocukların öz mü yoksa evlatlık mı olduğuna dair bir bilgi mevcut değildir. Kullanılan veri seti, sadece sosyo-ekonomik durumun değerlendirilmesine imkan tanımaktadır. Dolayısıyla, çalışma, sadece çevresel etkileri inceleyen ampirik literatüre katkıda bulunabilmektedir. Tahmin edilen sıralı logit, genelleştirilmiş sıralı logit ve EKK modellerinden elde edilen sonuçlar, çalışmanın 5. bölümünde sunulmaktadır.

³ Örneklem 2005 eğitim yasasından etkilenmemektedir.

BÖLÜM V

5. AMPİRİK SONUÇLAR

Bu bölümde EKK, sıralı logit ve genelleştirilmiş sıralı logit tahminlerinden elde edilen sonuçlar sunulmaktadır. Türkiye'ye ilişkin tahminlerde kullanılan GYKA 2011 veri setinde ebeveynlerin eğitimi ve çocukların eğitimini gösteren değişkenlerde ISCED 97 sınıflaması kullanılmıştır ve bu değişken toplam 7 kategoriden oluşturulmuştur. Bu nedenle, Türkiye'ye ilişkin analizlerde eğitim kategorileri yıl cinsinden okulda geçirilen süreye dönüştürmek ve EKK modeli tahmin etmek mümkündür. Bununla birlikte, EU-SILC 2011 veri setinde ebeveynlerin eğitimini gösteren değişken sadece 4 kategoriden oluşmaktadır. Bunlar, 'okuryazar olmayan', 'düşük', 'orta' ve 'yüksek' eğitim seviyeleridir. EU-SILC 2011 veri setindeki ebeveynlerin eğitim değişkenindeki 'düşük' kategorisi '*okul öncesi*', '*ilkokul*' ve '*ortaokul*' eğitim seviyelerini içermektedir. Bu eğitim seviyeleri ayrı ayrı verilmediği için, Avrupa ülkelerine ilişkin analizlerde ebeveynlerin eğitim seviyelerinin eğitim süresine dönüştürülmesi mümkün olamamaktadır. Dolayısıyla, Avrupa ülkelerine ilişkin analizler ile Avrupa ülkeleri ve Türkiye karşılaştırmalarında yalnızca sıralı logit ve genelleştirilmiş sıralı logit modelleri kullanılmıştır.

EKK, sıralı logit ve genelleştirilmiş sıralı logit için, farklı kontrol değişkenleri kullanılarak oluşturulan 4 model tahmin edilmiştir. Birinci modelde katılımcıların cinsiyeti ve doğum kohortu kontrol edilmektedir. İkinci modelde, babaların işgücündeki durumu, beceri düzeyi ve yöneticilik yapma durumu kontrol edilmektedir. Üçüncü modelde, kontrol değişkenlerine annelerin işgücündeki durumu, beceri düzeyi ve yöneticilik yapma durumu eklenmektedir. Dördüncü modelde ise, katılımcıların 14 yaş civarında iken yaşadığı hanehalkının finansal durumu ve çocuk sayısının yanı sıra onların her iki ebeveyn ile yaşama durumları kontrol edilmektedir.

Ayrıca, tahminlerde ebeveynlerin eğitim seviyesi iki farklı şekilde modellere dahil edilmiştir. İlk önce, ebeveynlerden daha yüksek eğitilmiş olanın eğitim seviyesi ana açıklayıcı değişken olarak dikkate alınmıştır. Sonrasında ise, aynı modeller

babaların ve annelerin eğitim seviyesi ana açıklayıcı değişkenler olarak kullanılarak tahmin edilmiştir. Dolayısıyla her yöntem için toplam 8 farklı model tahmin edilmiştir.

5.1 TÜRKİYE İÇİN EKK TAHMİN SONUÇLARI

Tablo 6 ve 7'de, toplam 8 modelden elde edilen EKK tahmin sonuçları sunulmaktadır. Modellerdeki değişkenler, çocukların eğitim süresindeki değişimin yaklaşık %30'unu açıklamaktadırlar ($R^2 \approx 0,30$). Bu anlamda, çocukların eğitimindeki değişimin üçte birinin, ailevi arka plan faktörlerinden kaynaklandığı sonucuna varılabilir.

Tablo 6'daki Model 1'in sonuçlarına göre, ebeveynlerden daha yüksek eğitilmiş olanın eğitimindeki ilave bir yıl artış, çocuklarının eğitiminde 0,6 yıllık bir ilerleme sağlamaktadır. Model 2 sonuçlarına göre, babaların işgücündeki durumu, beceri düzeyi ve yöneticilik yapma durumu kontrol edildiğinde, tahmin edilen katsayı 0,54'e düşmektedir. Annelerin faaliyet durumu, beceri düzeyi ve yöneticilik yapma durumu kontrol edildiğinde ise, bu katsayı neredeyse hiç değişmemektedir. Dolayısıyla, annelerin işgücü piyasasındaki performanslarının çocukların eğitim çıktıları üzerinde herhangi önemli bir etki oluşturmadığı söylenebilir. Hanehalkı özellikleri dahil edildiğinde, ebeveynlerden daha yüksek eğitilmiş olanın eğitimindeki ilave bir yılın etkisi 0,47'ye düşmektedir.

Tablo 7'deki Model 1'de, baba ve annelerin eğitimindeki ek bir yılın doğrudan etkisi gösterilmektedir. Bu modelde babanın eğitimine ilişkin değişkenin katsayısının 0,43, annenin eğitimine ilişkin değişkenin katsayısının ise 0,30 olduğu görülmektedir. Aydemir ve Yazıcı (2017) çalışmasında, sadece cinsiyet kontrol edildiğinde, benzer sonuçlar elde edilmiştir. Sözü edilen çalışmada bu katsayılar babanın eğitimi için 0,5 ve annenin eğitimi için 0,2 olarak tahmin edilmiştir. Tablo 7'deki Model 2 sonuçlarına göre, babaların işgücündeki durumu, beceri düzeyi ve yöneticilik yapma durumu kontrol edildiğinde, babaların eğitimi bir yıl arttığında çocukların eğitimi 0,39 yıl artmaktadır. Annelerin eğitimi bir yıl arttığında ise, çocukların eğitimi 0,29 yıl artmaktadır. Model 3'te, annelerin işgücündeki durumu, beceri düzeyi ve yöneticilik durumu kontrol edildiğinde,

babaların eğitimi için elde edilen regresyon katsayısı 0,38, annelerin eğitimi için elde edilen katsayı ise yaklaşık 0,30'dur. Tüm kontrol değişkenlerinin etkisini dikkate alan son modelde, babaların eğitiminin doğrudan etkisi 0,36, annelerin eğitimin doğrudan etkisi 0,26 olarak tahmin edilmiştir. Bu bulgular, babanın eğitiminin annenin eğitimine göre çocukların eğitim sürelerini daha fazla etkilediğini göstermektedir.

Tablo 6 ve 7'deki modellerde kullanılan kontrol değişkenlerinin çoğu istatistiksel olarak anlamlıdır. Çocukların cinsiyetinin etkisine bakılırsa, kız çocuklarının erkek çocuklara göre yaklaşık 2 yıl az eğitim aldığı sonucuna varılmaktadır. Doğum kohortlarına ilişkin katsayı tahminlerine göre, çocuklar zamanla daha fazla eğitim almaktadır. Daha genç nesillerin, referans kategori olan 1951-1955 nesline göre okulda geçirdikleri süre daha fazladır.

Babaları işsiz olan çocuklar, babaları işgücüne katılmayan çocuklara göre, hem sadece ebeveynlerden daha eğitilmiş olanın eğitimi dikkate alındığında, hem de annelerin ve babaların eğitimi ayrı olarak dikkate alındığında, daha az eğitim almaktadır. Bunun yanı sıra, babalarının beceri düzeyi 3, 4 ve 3+4 olan çocuklar, babaları işgücüne katılmayan çocuklara göre daha çok eğitim almaktadır. En güçlü etki babalarının beceri düzeyi 3 olan grupta gözlemlenmektedir. Bu kategorideki ebeveynlerin çocukları, referans kategoriye göre yaklaşık 1.3 yıl daha çok eğitim almaktadır.

Annelerin işgücü piyasasındaki performansına bakıldığında, daha iyi eğitilmiş ebeveynin eğitimi içeren modellerde, sadece beceri düzeyi 1 ve 2'yi gösteren değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Her iki değişken, çocukların eğitimi referans kategori olan 'anneleri işgücüne katılmayan' çocuklara göre yaklaşık 0,8 yıl azaltmaktadır (Tablo 6). Bunun yanı sıra, her iki ebeveynin eğitimi içeren modellerde, annelerinin beceri düzeyi 3 ve 4 olan çocuklar da, anneleri işgücüne katılmayan çocuklara göre daha az eğitim almaktadır (Tablo 7). Elde edilen bu bulgular, anneleri çalışan çocukların eğitim sürelerinin daha düşük olduğu sonucuna varan çalışmaları desteklemektedir.

EKK tahminlerinden elde edilen sonuçlar, yöneticilik pozisyonunda olmayan ebeveynlerin, yöneticilik yapan ebeveynlere göre çocukların okulda geçirdikleri

süre üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak anlamlı ve olumsuz olduğu göstermektedir.

Hanehalkı özellikleri dikkate alındığında, hanedeki çocuk sayısının eğitim süresi üzerindeki etkisi negatif, buna karşılık finansal durumun etkisinin pozitif olduğu görülmektedir. Örneğin, ebeveynlerden sadece daha iyi eğitilmiş olan ebeveynin eğitimi içeren modellerde, beşten fazla çocuklu bir hanede yaşayan çocuklar, üçten az çocuklu hanelerde yaşayan çocuklara göre yaklaşık 1,9 yıl daha az eğitim almaktadır. Annelerin ve babaların eğitimi aynı anda içeren modellerde bu azalış 1,7 yıldır. Finansal durumu iyi olan bir hanehalkında yaşayan çocuklar, finansal durumu kötü olan bir hanehalkında yaşayanlara göre yaklaşık 0,9 yıl fazla eğitim görmektedir.

Çocuklar ile ebeveynlerin eğitimi arasındaki ilişkinin ne kadar güçlü olduğunu göstermek için, ek olarak korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Babalar ve çocuklar arasındaki korelasyon katsayısı 0,48, buna karşılık anneler ve çocuklar arasındaki korelasyon katsayısı 0,41 civarındadır. Ayrıca, kız çocukları için elde edilen hem regresyon hem de korelasyon katsayıları, erkek çocuklara göre daha yüksektir (Şekil 17). Bu bulgular, kız çocuklarının eğitim hareketliliğinin erkek çocuklara göre daha düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 8'e bakıldığında, baba – erkek çocuğu korelasyon katsayısının 1951-1955 döneminde doğanlarda 0,36, 1981-1985 döneminde doğanlarda ise 0,43 olduğu görülmektedir. Buna kıyasla, anne – erkek çocuğu korelasyon katsayısı daha düşüktür ve 1. kohorttan 7. kohorta 0,26'ten 0,38'e yükselmektedir. Öte taraftan, baba – kız çocuğu korelasyon katsayısı zaman içerisinde daha az değişmektedir (0,54-0,53). Anne – kız çocuğu korelasyon katsayısı ise, 1. kohorttan 7. kohorta 0,46'dan 0,49'e yükselmektedir. Bu sonuçlara göre, hem kız çocuklarının hem de erkek çocuklarının eğitim süresi, annenin eğitim süresine kıyasla babanın eğitim süresinden daha fazla etkilenmektedir.

Tablo 6. Türkiye İçin EKK Tahmin Sonuçları (Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanı)

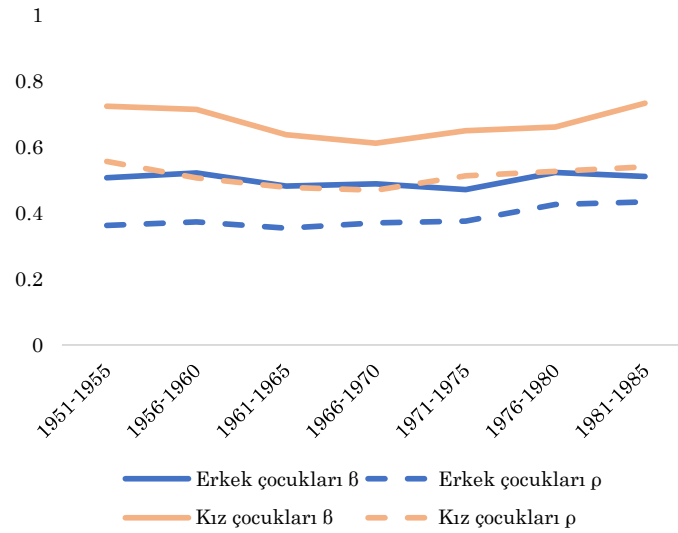
	Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitimi</i>			
	Model 1. <i>β</i> /SE	Model 2. <i>β</i> /SE	Model 3. <i>β</i> /SE	Model 4. <i>β</i> /SE
Açıklayıcı değişkenler:				
<i>Ana açıklayıcı değişken</i>				
Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanın Eğitimi	0.588*** (0.01)	0.539*** (0.01)	0.527*** (0.01)	0.477*** (0.01)
<i>Cinsiyet</i>				
Erkek çocuk	referans -	referans -	referans -	referans -
Kız çocuk	-2.184*** (0.06)	-2.174*** (0.06)	-2.160*** (0.06)	-2.151*** (0.06)
<i>Doğum kohortları</i>				
1951-1955	referans -	referans -	referans -	referans -
1956-1960	0.647*** (0.12)	0.665*** (0.12)	0.639*** (0.12)	0.590*** (0.12)
1961-1965	0.720*** (0.12)	0.765*** (0.12)	0.745*** (0.11)	0.681*** (0.11)
1966-1970	1.023*** (0.12)	1.076*** (0.12)	1.036*** (0.12)	0.949*** (0.11)
1971-1975	1.080*** (0.11)	1.139*** (0.11)	1.092*** (0.11)	0.993*** (0.11)
1975-1980	1.529*** (0.12)	1.602*** (0.11)	1.538*** (0.11)	1.395*** (0.11)
1981-1985	1.875*** (0.12)	1.963*** (0.12)	1.877*** (0.12)	1.649*** (0.12)
<i>Babanın İşgücündeki Durumu ve Beceri Düzeyi</i>				
İşgücüne Katılmayan		referans -	referans -	referans -
İşsiz		-0.925*** (0.18)	-1.037*** (0.19)	-0.777*** (0.19)
Beceri düzeyi 1		-0.091 (0.13)	-0.100 (0.13)	-0.004 (0.13)
Beceri düzeyi 2		-0.130 (0.10)	0.038 (0.11)	0.054 (0.11)
Beceri düzeyi 3		1.356*** (0.20)	1.374*** (0.20)	1.287*** (0.20)
Beceri düzeyi 4		0.636*** (0.20)	0.622*** (0.20)	0.638*** (0.20)
Beceri düzeyi 5		0.951*** (0.16)	0.920*** (0.16)	0.807*** (0.16)
Beceri düzeyi Bilinmeyen		0.306* (0.17)	0.330* (0.19)	0.305 (0.19)

Tablo 6. (Devamı)

	Açıklanan değişken: Çocuğun eğitimi			
	Model 1. β /SE	Model 2. β /SE	Model 3. β /SE	Model 4. β /SE
<i>Babanın Yöneticilik Yapma Durumu</i>				
Evet		referans	referans	referans
		-	-	-
Hayır		-0.700*** (0.11)	-0.615*** (0.11)	-0.531*** (0.11)
Bilinmeyen		-1.080*** (0.31)	-1.255*** (0.32)	-1.180*** (0.31)
<i>Annenin İşgücündeki Durumu ve Beceri Düzeyi</i>				
İşgücüne Katılmayan			referans	referans
			-	-
İşsiz			-0.323 (0.27)	-0.371 (0.26)
Beceri düzeyi 1			-0.809*** (0.11)	-0.772*** (0.11)
Beceri düzeyi 2			-0.849*** (0.07)	-0.827*** (0.07)
Beceri düzeyi 3			0.195 (0.39)	0.055 (0.41)
Beceri düzeyi 4			0.169 (0.26)	0.034 (0.26)
Beceri düzeyi 5			0.194 (0.51)	-0.034 (0.49)
Beceri düzeyi Bilinmeyen			-0.632*** (0.22)	-0.584*** (0.22)
<i>Annenin Yöneticilik Yapma Durumu</i>				
Evet			referans	referans
			-	-
Hayır			-0.639** (0.27)	-0.573** (0.27)
Bilinmeyen			0.836 (0.79)	0.632 (0.75)
<i>Finansal Durumu</i>				
Kötü				referans
				-
Kısmen iyi/Kısmen kötü				0.655*** (0.07)
İyi				0.920*** (0.08)
Bilinmeyen				-0.115 (0.26)
<i>Hanehalkı büyüklüğü</i>				

Tablo 6. (Devamı)

Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitimi</i>				
	Model 1.	Model 2.	Model 3.	Model 4.
	β /SE	β /SE	β /SE	β /SE
3'ten az				referans
				-
3 çocuk				-0.402*** (0.08)
4 çocuk				-0.810*** (0.09)
5 çocuk				-1.290*** (0.10)
5'ten fazla				-1.907*** (0.09)
<i>Çocuğun kimlerle yaşadığı</i>				
Hem Annesi hem de Babası ile Birlikte				referans
				-
Tek Ebebevyn ile veya Çocuk Yuvasında				0.005 (0.12)
Gözlem Sayısı:	24,850	24,850	24,850	24,850
R ²	0.295	0.305	0.310	0.334
*** p<0.01, ** p<0.05, *p<0.1				
Not: Parantez içindeki değerler standart hatalardır				

Şekil 17. Türkiye İçin Nesillere Göre Regresyon ve Korelasyon Katsayıları (Sadece Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanın Eğitimini İçeren Model)

Tablo 7. Türkiye İçin EKK Tahmin Sonuçları (Babalar ve Anneler)

	Açıklanan değişken: Çocuğun eğitimi			
	Model 1. β /SE	Model 2. β /SE	Model 3. β /SE	Model 4. β /SE
Açıklayıcı değişkenler:				
<i>Ana açıklayıcı değişken</i>				
Babanın Eğitimi	0.433*** (0.01)	0.394*** (0.01)	0.383*** (0.01)	0.356*** (0.01)
Annenin Eğitimi	0.300*** (0.01)	0.290*** (0.01)	0.302*** (0.01)	0.261*** (0.01)
<i>Cinsiyet</i>				
Erkek çocuk	referans -	referans -	referans -	referans -
Kız çocuk	-2.192*** (0.06)	-2.181*** (0.06)	-2.167*** (0.06)	-2.155*** (0.06)
<i>Doğum kohortları</i>				
1951-1955	referans -	referans -	referans -	referans -
1956-1960	0.623*** (0.13)	0.642*** (0.12)	0.617*** (0.12)	0.569*** (0.12)
1961-1965	0.702*** (0.12)	0.746*** (0.12)	0.722*** (0.12)	0.657*** (0.12)
1966-1970	1.022*** (0.12)	1.072*** (0.12)	1.026*** (0.12)	0.942*** (0.12)
1971-1975	0.998*** (0.12)	1.053*** (0.11)	0.999*** (0.11)	0.912*** (0.11)
1975-1980	1.392*** (0.12)	1.458*** (0.12)	1.391*** (0.12)	1.272*** (0.11)
1981-1985	1.693*** (0.12)	1.775*** (0.12)	1.684*** (0.12)	1.499*** (0.12)
<i>Babanın İşgücündeki Durumu ve Beceri Düzeyi</i>				
İşsiz		referans -	referans -	referans -
İşgücüne Katılmayan		-0.879*** (0.19)	-0.977*** (0.19)	-0.769*** (0.20)
Beceri düzeyi 1		-0.012 (0.13)	-0.024 (0.13)	0.033 (0.13)
Beceri düzeyi 2		-0.097 (0.11)	0.068 (0.11)	0.058 (0.12)
Beceri düzeyi 3		1.403*** (0.20)	1.418*** (0.20)	1.335*** (0.20)
Beceri düzeyi 4		0.527*** (0.20)	0.688*** (0.21)	0.628*** (0.21)
Beceri düzeyi 5		0.979*** (0.16)	0.953*** (0.16)	0.823*** (0.16)

Tablo 7. (Devamı)

	Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitimi</i>			
	Model 1. <i>β</i> /SE	Model 2. <i>β</i> /SE	Model 3. <i>β</i> /SE	Model 4. <i>β</i> /SE
Beceri düzeyi Bilinmeyen		0.322* (0.17)	0.332* (0.19)	0.286 (0.19)
<i>Babanın Yöneticilik Yapma Durumu</i>				
Evet		referans -	referans -	referans -
Hayır		-0.611*** (0.11)	-0.537*** (0.11)	-0.470*** (0.11)
Bilinmeyen		-1.016*** (0.31)	-1.204*** (0.32)	-1.134*** (0.31)
<i>Annenin İşgücündeki Durumu ve Beceri Düzeyi</i>				
İşsiz			referans -	referans -
İşgücüne Katılmayan			-0.399 (0.27)	-0.447* (0.26)
Beceri düzeyi 1			-0.860*** (0.11)	-0.820*** (0.11)
Beceri düzeyi 2			-0.851*** (0.07)	-0.829*** (0.07)
Beceri düzeyi 3			-0.825** (0.39)	-0.795* (0.41)
Beceri düzeyi 4			-1.527*** (0.29)	-1.394*** (0.29)
Beceri düzeyi 5			-0.152 (0.51)	0.283 (0.49)
Beceri düzeyi Bilinmeyen			-0.640*** (0.22)	-0.600*** (0.22)
<i>Annenin Yöneticilik Yapma Durumu</i>				
Evet			referans -	referans -
Hayır			-0.430 (0.27)	-0.393 (0.27)
Bilinmeyen			1.001 (0.87)	0.793 (0.83)
<i>Finansal Durumu</i>				
Kötü				referans -
Kısmen iyi/Kısmen kötü				0.613*** (0.07)
İyi				0.865*** (0.09)

Tablo 7. (Devamı)

Açıklanan değişken: Çocuğun eğitimi				
	Model 1.	Model 2.	Model 3.	Model 4.
		β /SE	β /SE	β /SE
Bilinmeyen				-0.293 (0.26)
<i>Hanehalkı büyüklüğü</i>				
3'ten az				referans -
3 çocuk				-0.313*** (0.08)
4 çocuk				-0.713*** (0.09)
5 çocuk				-1.136*** (0.1)
5'ten fazla				-1.717*** (0.09)
<i>Çocuğun kimlerle yaşadığı</i>				
Hem Annesi hem de Babası ile Birlikte				referans -
Tek Ebeveyn ile veya Çocuk Yuvasında				-0.023 (0.13)
Gözlem Sayısı:	24,252	24,252	24,252	24,252
R ²	0.310	0.319	0.326	0.345
*** p<0.01, ** p<0.05, *p<0.1				
Not: Parantez içindeki değerler standart hatalardır.				

Tablo 8. Türkiye İçin Nesillere Göre Regresyon ve Korelasyon Katsayıları (Baba ve Annelerin Eğitimi İçeren Model)

	Baba- Erkek Çocuk		Baba- Kız Çocuk		Anne- Erkek Çocuk		Anne- Kız Çocuk	
	β	ρ	β	ρ	β	ρ	β	ρ
1951-1955	0.4319	0.3585	0.5512	0.5432	0.1869	0.2647	0.427	0.458
1956-1960	0.4589	0.371	0.5641	0.5039	0.1398	0.2676	0.3488	0.412
1961-1965	0.3583	0.3478	0.5043	0.4699	0.2954	0.2996	0.3435	0.3822
1966-1970	0.3338	0.3609	0.4326	0.4534	0.3325	0.3386	0.3776	0.409
1971-1975	0.3467	0.3771	0.5019	0.5056	0.2458	0.3338	0.2937	0.4234
1976-1980	0.3999	0.4195	0.4574	0.5143	0.2304	0.3512	0.3707	0.4757
1981-1985	0.3662	0.4262	0.4868	0.5265	0.2324	0.3805	0.3727	0.4942

5.2 TÜRKİYE İÇİN SIRALI LOGİT TAHMİN SONUÇLARI

Sıralı logit modellerinde kullanılan bağımlı değişkende eğitim seviyeleri düşükten yükseğe sıralanmış olduğu için, pozitif logit katsayısı açıklayıcı değişkenlerdeki bir birim değişimin çocukların bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığını arttırdığını göstermektedir. Negatif bir logit katsayısı ise, açıklayıcı değişkenlerdeki bir birim değişimin bu olasılığı azalttığını göstermektedir. Bu anlamda tahmin edilen logit katsayıları yalnızca önündeki işaretler göz önünde bulundurarak ‘daha yüksek olasılıkla’ ya da ‘daha düşük olasılıkla’ şeklinde yorumlanabilmektedir. Ancak, çocukların bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığının ne kadar arttığı hakkında bilgi edinmek amacıyla risk oranları hesaplanmaktadır.

Sıralı logit modelleri, tahminlerin herhangi bir eşik değerinde sabit olduğunu varsaymaktadır. Diğer bir ifadeyle, ebeveynlerin eğitiminin etkisi, çocukların hangi eğitim seviyesinde olduğuna bakılmaksızın, sabit olduğunu kabul etmektedir. Bu çalışmada, eğitim değişkenleri üç seviyeden oluşturulduğu için, toplam iki eşik değeri tahmin edilmektedir. Birincisi, $E_c^* > 1 / E_c^* \leq 1$. İkincisi ise, $E_c^* > 2 / E_c^* \leq 2$ (Tablo 9).

Tablo 9. Eşik Değerleri İçin Risk Oranlarının Yorumlanması

Eşik Değer	Logit Olasılığı	Risk Oranı	Yorumlanması
1	$\log P(E_c^* > 1)$	$\frac{E_c^* > 1}{E_c^* \leq 1}$	Düşük eğitime göre, orta ve yüksek eğitim alması (OR_1)
2	$\log P(E_c^* > 2)$	$\frac{E_c^* > 2}{E_c^* \leq 2}$	Düşük ve orta eğitime göre, yüksek eğitim alması (OR_2)

Sıralı logit modelleri, çocukların *herhangi* bir üst eğitim seviyesine geçebilmek için eşit risk oranları tahmin etmektedir: $OR_1 = OR_2$. Bu durum literatürde ‘orantılı risk oranları varsayımı’ olarak bilinmektedir.

Sıralı logit modellerinin tahmin edilmesinde En Çok Olabilirlik yöntemi (EÇO) kullanılmaktadır. Tahmin edilen logit katsayıları ve risk oranları Tablo 10 ve 11’de sunulmuştur.

Tablo 10’daki Model 1’in sonuçlarına göre, ebeveynlerden her hangi birisi (ya da her ikisi) yüksek eğitim seviyesinde olan çocukların, ebeveynlerden her hangi birisi (ya da her ikisi) düşük eğitimli olan çocuklara (referans kategori) göre herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı yaklaşık 26,28 kat daha fazladır. Ebeveynlerden her hangi birisi (ya da her ikisi) orta eğitim seviyesinde olan çocukların herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı ise, ebeveynlerden biri veya her ikisinin düşük eğitim seviyesine sahip olduğu çocuklara (referans kategori) 8,32 kat daha fazladır. Ayrıca, kız çocuklarının bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı erkek çocuklara göre yaklaşık 2 (1/0,515) kat düşüktür. Nesiller arası risk oranlarının büyüklüğüne bakıldığında ise, çocukların eğitim seviyelerinin zaman içerisinde artma eğiliminde oldukları görülmektedir.

Tablo 10’daki Model 2’de, ebeveynlerden her hangi birinin (ya da her ikisinin) eğitim seviyesi yüksek olan çocukların, ebeveynlerden her hangi birisi (ya da her ikisi) düşük eğitimli olan çocuklara göre, herhangi bir üst seviyesine geçme olasılığı 14,28 kat daha fazladır. Ebeveynlerden daha iyi eğitimli olanın orta seviye eğitime sahip olan çocukların herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı, ebeveynlerden daha iyi eğitimli olanın düşük eğitime sahip olduğu (referans kategori) çocuklara göre 6,03 daha fazladır. Dahası, babası tam zamanlı veya yarı zamanlı çalışan çocukların herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı babası iş gücüne katılmayan çocuklara göre daha fazladır. Bu etki, beceri düzeylerinin önündeki logit katsayılarına bakıldığında görülebilmektedir. Ancak babalarının beceri düzeyi 2 olan çocukların referans kategori olan, babaları işgücüne katılmayan çocuklara göre, herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemektedir. Babasının beceri düzeyi 1 olan çocukların, babası işgücüne katılmayan çocuklara göre, herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı 1,2 (1/0,8) kat daha düşüktür. Beceri düzey 1 olan babalar, ISCO-88 sınıflamasına göre, nitelik gerektirmeyen işlerde çalışmaktadır. Yöneticilik yapma durumuna bakıldığında

ise, babaları yöneticilik yapmayan çocukların bu olasılığı babaları yöneticilik yapanlara göre yaklaşık 1,6 (1/0,637) kat düşüktür.

Tablo 10'daki Model 3'e bakıldığında, ebeveynlerden herhangi birinin (ya da her ikisinin) eğitim seviyesi yüksek olan çocukların herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı referans kategorideki çocuklara göre 12,28 kat daha fazladır. Ebeveynleri en fazla orta eğitim seviyesine sahip çocukların herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı, ebeveynleri en fazla düşük eğitim seviyesine sahip çocuklara göre yaklaşık 5,64 kat daha yüksektir. Annesinin beceri düzeyi 1 ve 2 olanların herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı, annesi işgücüne katılmayanlardan daha düşüktür. Avrupa üzerinde yapılan önceki çalışmalarda vurgulandığı gibi, çalışan bir annenin çocuklarının eğitim seviyeleri, çalışmayanlara göre, diğer faktörler kontrol edildiğinde, genel olarak daha düşüktür. Bunun sebebi, çalışan annelerin kendi çocuklarıyla yeterince vakit geçirememeleridir. Annesinin beceri düzeyi 4 olan çocukların herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı, referans kategorideki annelerin çocuklarına göre daha yüksektir. Ayrıca, anneler yöneticilik yapmayan çocukların herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı, referans kategoriye göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha düşüktür.

Tablo 10'daki Model 4'te, hanehalkı özellikleri kontrol edildiğinde elde edilen sonuçlara göre, en fazla yüksek eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuklarının herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı, en fazla düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuklarına göre yaklaşık 9,79 kat daha fazladır. En fazla orta eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuklarının herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı, en fazla düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuklarına göre yaklaşık 4,83 kat daha fazladır. Elde edilen tahminler, hanedeki çocuk sayısının, daha yüksek eğitim alma olasılığı üzerinde negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Çocuk sayısı arttıkça, risk oranları düşmektedir. Sacerdote (2007) ve Dearden ve diğerleri (2011) tarafından yapılan çalışmalara göre, hanehalkı büyüklüğü çocukların eğitim seviyelerinin önemli belirleyicilerinden biridir. Ayrıca, çocukların kendi annesi veya babasının olmadığı bir hanede veya sadece tek bir ebeveyn ile birlikte yaşamalarının çocukların eğitim çıktılarını istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 11'e göre, babası yüksek eğitim seviyesinde olan çocukların babası düşük eğitim seviyesinde olanlara göre bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı 14,09 (Model 2 – 7,73; Model 3 – 7,32; Model 4 – 6,28) kat daha fazladır. Bu olasılık, annesi yüksek eğitim seviyesinde olan çocuklar için, annesi düşük eğitilmiş olanlara göre 5,39 (Model 2 – 4,99; Model 3 – 5,12; Model 4 – 4,29) kat daha fazladır. Elde edilen bu sonuçlar, Türkiye'de, babaların eğitim seviyesinin annelerin eğitim seviyesine göre çocukların herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı üzerinde daha önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 10. Türkiye İçin Sıralı Logit Tahmin Sonuçları (Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanı)

	Açıklanan değişken: Çocuğun eğitim seviyesi							
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	Katsayı	OR	Katsayı	OR	Katsayı	OR	Katsayı	OR
Açıklayıcı değişkenler:								
<i>Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanın Eğitim Seviyesi</i>								
Düşük	referans		referans		referans		referans	
	-		-		-		-	
Orta	2.118*** (0.06)	8.318*** (0.51)	1.797*** (0.06)	6.032*** (0.39)	1.730*** (0.07)	5.643*** (0.37)	1.575*** (0.07)	4.830*** (0.32)
Yüksek	3.269*** (0.10)	26.286*** (2.60)	2.659*** (0.11)	14.280*** (1.60)	2.508*** (0.12)	12.280*** (1.46)	2.281*** (0.12)	9.790*** (1.15)
<i>Cinsiyet</i>								
Erkek çocuk	referans		referans		referans		referans	
	-		-		-		-	
Kız çocuk	-0.663*** (0.03)	0.515*** (0.02)	-0.673*** (0.03)	0.510*** (0.02)	-0.674*** (0.03)	0.510*** (0.02)	-0.695*** (0.03)	0.499*** (0.02)
<i>Doğum kohortları</i>								
1951-1955	referans		referans		referans		referans	
	-		-		-		-	
1956-1960	0.406*** (0.08)	1.501*** (0.12)	0.412*** (0.08)	1.510*** (0.12)	0.392*** (0.08)	1.481*** (0.12)	0.353*** (0.08)	1.424*** (0.12)
1961-1965	0.405*** (0.08)	1.499*** (0.12)	0.429*** (0.08)	1.535*** (0.12)	0.405*** (0.08)	1.500*** (0.12)	0.349*** (0.08)	1.418*** (0.11)
1966-1970	0.568*** (0.08)	1.764*** (0.14)	0.575*** (0.08)	1.778*** (0.14)	0.539*** (0.08)	1.715*** (0.13)	0.466*** (0.08)	1.595*** (0.13)

Tablo 10. (Devamı)

	Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitim seviyesi</i>							
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>
1971-1975	0.650*** (0.07)	1.915*** (0.14)	0.666*** (0.08)	1.947*** (0.15)	0.624*** (0.08)	1.866*** (0.14)	0.539*** (0.08)	1.715*** (0.13)
1975-1980	1.015*** (0.07)	2.760*** (0.19)	1.036*** (0.07)	2.817*** (0.21)	0.981*** (0.07)	2.667*** (0.20)	0.862*** (0.08)	2.368*** (0.18)
1981-1985	1.209*** (0.07)	3.350*** (0.24)	1.252*** (0.07)	3.496*** (0.26)	1.185*** (0.07)	3.272*** (0.24)	1.023*** (0.08)	2.783*** (0.21)
<i>Babanın İşgücündeki Durumu ve Beceri Düzeyi</i>								
İşgücüne Katılmayan			referans		referans		referans	
İşsiz			-0.619*** (0.13)	0.538*** (0.07)	-0.705*** (0.14)	0.494*** (0.07)	-0.584*** (0.14)	0.558*** (0.08)
Beceri düzeyi 1			-0.129* (0.07)	0.879* (0.07)	-0.184** (0.08)	0.832** (0.06)	-0.180** (0.08)	0.836** (0.07)
Beceri düzeyi 2			-0.084 (0.06)	0.919 (0.06)	-0.016 (0.06)	0.985 (0.06)	-0.068 (0.07)	0.935 (0.07)
Beceri düzeyi 3			0.822*** (0.10)	2.275*** (0.24)	0.761*** (0.11)	2.140*** (0.22)	0.636*** (0.11)	1.889*** (0.21)
Beceri düzeyi 4			0.715*** (0.12)	2.044*** (0.24)	0.640*** (0.12)	1.891*** (0.23)	0.556*** (0.12)	1.744*** (0.22)
Beceri düzeyi 3+4			0.561*** (0.08)	1.753*** (0.15)	0.503*** (0.09)	1.653*** (0.14)	0.361*** (0.09)	1.435*** (0.13)
Beceri düzeyi Bilinmeyen			0.319*** (0.09)	1.375*** (0.12)	0.394*** (0.09)	1.342*** (0.13)	0.226** (0.10)	1.253** (0.13)

Tablo 10. (Devamı)

	Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitim seviyesi</i>							
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>
<i>Babanın Yöneticilik Yapma Durumu</i>								
Evet			referans		referans		referans	
			-		-		-	
Hayır			-0.451***	0.637***	-0.398***	0.671***	-0.339***	0.712***
			(0.06)	(0.04)	(0.05)	(0.04)	(0.06)	(0.04)
Bilinmeyen			-0.653***	0.520***	-0.606***	0.546***	-0.528***	0.590***
			(0.12)	(0.06)	(0.12)	(0.07)	(0.12)	(0.07)
<i>Annenin İşgücündeki Durumu ve Beceri Düzeyi</i>								
İşgücüne Katılmayan					referans		referans	
					-		-	
İşsiz					-0.414**	0.661**	-0.415**	0.660**
					(0.19)	(0.12)	(0.19)	(0.12)
Beceri düzeyi 1					-0.593***	0.553***	-0.574***	0.564***
					(0.08)	(0.04)	(0.08)	(0.04)
Beceri düzeyi 2					-0.646***	0.524***	-0.640***	0.527***
					(0.04)	(0.02)	(0.04)	(0.02)
Beceri düzeyi 3					0.195	1.216	0.118	1.125
					(0.33)	(0.41)	(0.35)	(0.39)
Beceri düzeyi 4					0.731***	2.078***	0.636**	1.889**
					(0.27)	(0.58)	(0.27)	(0.52)
Beceri düzeyi 3+4					-0.055	0.946	-0.179	0.834
					(0.29)	(0.27)	(0.29)	(0.24)

Tablo 10. (Devamı)

	Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitim seviyesi</i>							
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>
Beceri düzeyi Bilinmeyen					-0.467*** (0.12)	0.627*** (0.08)	-0.437*** (0.13)	0.646*** (0.08)
<i>Annenin Yöneticilik Yapma Durumu</i>								
Evet					referans		referans	
					-		-	
Hayır					-0.557*** (0.16)	0.573*** (0.09)	-0.526*** (0.16)	0.591*** (0.09)
Bilinmeyen					-1.060*** (0.25)	0.346*** (0.09)	-0.959*** (0.25)	0.383*** (0.09)
<i>Finansal Durumu</i>								
Kötü							referans	
							-	
Kısmen iyi/Kısmen kötü							0.452*** (0.04)	1.572*** (0.07)
İyi							0.661*** (0.05)	1.937*** (0.10)
Bilinmeyen							0.124 (0.12)	1.132*** (0.23)
<i>Hanehalkı büyüklüğü</i>								
3'ten az							referans	
							-	
3 çocuk							-0.240*** (0.04)	0.786*** (0.03)

Tablo 10. (Devamı)

	Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitim seviyesi</i>							
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>
4 çocuk							-0.452*** (0.05)	0.636*** (0.03)
5 çocuk							-0.685*** (0.07)	0.504*** (0.03)
5'ten fazla							-1.064*** (0.06)	0.345*** (0.02)
<i>Çocuğun kimlerle yaşadığı</i>								
Hem Annesi hem de Babası ile Birlikte							referans	
							-	
Tek Ebebevyn ile veya Çocuk Yuvasında							-0.045 (0.08)	0.956 (0.07)
Gözlem Sayısı:	24,850		24,850		24,850		24,850	

*** p<0.01, ** p<0.05, *p<0.1

Not:

Parantez içindeki değerler standart hatalardır
 Risk oranları için standart hatalar Delta metodu ile hesaplandı ($se(ORb) = \exp(b) * se(b)$)

Tablo 11. Türkiye İçin Sıralı Logit Tahmin Sonuçları (Babalar ve Anneler)

	Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitim seviyesi</i>							
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>
Açıklayıcı değişkenler:								
<i>Babaların Seviyesi</i>								
Düşük	referans		referans		referans		referans	
	-		-		-		-	
Orta	1.818*** (0.07)	6.113*** (0.41)	1.512*** (0.07)	4.535*** (0.32)	1.460*** (0.07)	4.307*** (0.31)	1.347*** (0.07)	3.847*** (0.28)
Yüksek	2.645*** (0.10)	14.087*** (1.54)	2.044*** (0.12)	7.725*** (0.93)	1.991*** (0.12)	7.324*** (0.88)	1.838*** (0.12)	6.283*** (0.75)
<i>Annelerin Seviyesi</i>								
Düşük	referans		referans		referans		referans	
	-		-		-		-	
Orta	1.390*** (0.13)	4.016*** (0.51)	1.229*** (0.12)	3.417*** (0.42)	1.265*** (0.13)	3.541*** (0.44)	1.098*** (0.12)	2.997*** (0.37)
Yüksek	1.684*** (0.25)	5.387*** (1.35)	1.608*** (0.25)	4.993*** (1.26)	1.631*** (0.34)	5.109*** (1.75)	1.456*** (0.33)	4.291*** (1.43)
<i>Cinsiyet</i>								
Erkek çocuk	referans		referans		referans		referans	
	-		-		-		-	
Kız çocuk	-0.660*** (0.03)	0.517*** (0.02)	-0.670*** (0.03)	0.512*** (0.02)	-0.670*** (0.03)	0.512*** (0.02)	-0.690*** (0.03)	0.502*** (0.02)
<i>Doğum kohortları</i>								
1951-1955	referans		referans		referans		referans	
	-		-		-		-	

Tablo 11. (Devamı)

	Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitim seviyesi</i>							
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>
1956-1960	0.383*** (0.08)	1.467*** (0.12)	0.392*** (0.08)	1.480*** (0.12)	0.376*** (0.08)	1.456*** (0.12)	0.334*** (0.08)	1.397*** (0.12)
1961-1965	0.385*** (0.08)	1.469*** (0.11)	0.410*** (0.08)	1.507*** (0.12)	0.387*** (0.08)	1.473*** (0.12)	0.328*** (0.08)	1.388*** (0.11)
1966-1970	0.550*** (0.08)	1.733*** (0.13)	0.557*** (0.08)	1.746*** (0.14)	0.522*** (0.08)	1.686*** (0.13)	0.449*** (0.08)	1.567*** (0.13)
1971-1975	0.621*** (0.08)	1.861*** (0.14)	0.638*** (0.08)	1.893*** (0.14)	0.599*** (0.08)	1.820*** (0.14)	0.510*** (0.08)	1.666*** (0.13)
1975-1980	0.989*** (0.07)	2.688*** (0.19)	1.007*** (0.07)	2.739*** (0.21)	0.955*** (0.07)	2.600*** (0.19)	0.834*** (0.08)	2.304*** (0.17)
1981-1985	1.177*** (0.07)	3.244*** (0.24)	1.220*** (0.07)	3.368*** (0.25)	1.156*** (0.07)	3.176*** (0.24)	0.993*** (0.08)	2.698*** (0.21)
<i>Babanın İşgücündeki Durumu ve Beceri Düzeyi</i>								
İşgücüne Katılmayan			referans		referans		referans	
İşsiz			-0.638*** (0.13)	0.642*** (0.07)	-0.726*** (0.14)	0.484*** (0.07)	-0.603*** (0.14)	0.547*** (0.08)
Beceri düzeyi 1			-0.138* (0.08)	0.871* (0.07)	-0.195** (0.08)	0.823** (0.07)	-0.191** (0.09)	0.826** (0.07)
Beceri düzeyi 2			-0.103 (0.07)	0.903 (0.06)	-0.030 (0.06)	0.970 (0.07)	-0.081 (0.07)	0.923 (0.07)
Beceri düzeyi 3			0.835*** (0.11)	2.304*** (0.25)	0.777*** (0.11)	2.175*** (0.23)	0.648*** (0.11)	1.912*** (0.22)

Tablo 11. (Devamı)

Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitim seviyesi</i>								
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>
Beceri düzeyi 4			0.739*** (0.12)	2.094*** (0.26)	0.689*** (0.12)	1.992*** (0.24)	0.599*** (0.13)	1.821*** (0.23)
Beceri düzeyi 3+4			0.562*** (0.09)	1.755*** (0.15)	0.501*** (0.09)	1.650*** (0.15)	0.357*** (0.09)	1.429*** (0.14)
Beceri düzeyi Bilinmeyen			0.296*** (0.09)	1.344*** (0.12)	0.270*** (0.10)	1.310*** (0.13)	0.200* (0.10)	1.222* (0.13)
<i>Babanın Yöneticilik Yapma Durumu</i>								
Evet			referans		referans		referans	
			-		-		-	
Hayır			-0.443*** (0.06)	0.642*** (0.04)	-0.385*** (0.06)	0.680*** (0.04)	-0.329*** (0.06)	0.720*** (0.04)
Bilinmeyen			-0.677*** (0.12)	0.508*** (0.06)	-0.636*** (0.13)	0.529*** (0.07)	-0.552*** (0.13)	0.576*** (0.08)
<i>Annenin İşgücündeki Durumu ve Beceri Düzeyi</i>								
İşgücüne Katılmayan			referans		referans		referans	
			-		-		-	
İşsiz			-		-0.439** (0.19)	0.645** (0.12)	-0.450** (0.20)	0.638** (0.13)
Beceri düzeyi 1			-		-0.622*** (0.07)	0.537*** (0.04)	-0.600*** (0.08)	0.549*** (0.04)
Beceri düzeyi 2			-		-0.673*** (0.04)	0.509*** (0.02)	-0.662*** (0.05)	0.515*** (0.02)

Tablo 11. (Devamı)

Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitim seviyesi</i>								
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>
Beceri düzeyi 3					-0.253	0.776	-0.281	0.755
					(0.39)	(0.30)	(0.39)	(0.29)
Beceri düzeyi 4					0.019	1.020	0.001	1.001
					(0.41)	(0.42)	(0.40)	(0.40)
Beceri düzeyi 3+4					-0.164	0.849	-0.269	0.764
					(0.33)	(0.28)	(0.32)	(0.25)
Beceri düzeyi Bilinmeyen					-0.529***	0.589***	-0.496***	0.609***
					(0.13)	(0.08)	(0.13)	(0.08)
<i>Annenin Yöneticilik Yapma Durumu</i>								
Evet					referans		referans	
					-		-	
Hayır					-0.519***	0.595***	-0.490***	0.613***
					(0.17)	(0.10)	(0.17)	(0.10)
Bilinmeyen					-1.057***	0.347***	-0.951***	0.386***
					(0.26)	(0.09)	(0.27)	(0.10)
<i>Finansal Durumu</i>								
Kötü							referans	
							-	
Kısmen iyi/Kısmen kötü							0.455***	1.576***
							(0.04)	(0.07)
İyi							0.665***	1.944***
							(0.05)	(0.10)

Tablo 11. (Devamı)

Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitim seviyesi</i>								
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>	<i>Katsayı</i>	<i>OR</i>
Bilinmeyen							0.066 (0.21)	1.068 (0.22)
<i>Hanehalkı büyüklüğü</i>								
3'ten az							referans	-
3 çocuk							-0.217*** (0.04)	0.805*** (0.03)
4 çocuk							-0.441*** (0.05)	0.643*** (0.03)
5 çocuk							-0.669*** (0.07)	0.512*** (0.03)
5'ten fazla							-1.050*** (0.06)	0.350*** (0.02)
<i>Çocuğun kimlerle yaşadığı</i>								
Hem Annesi hem de Babası ile Birlikte							referans	-
Tek Ebebevyn ile veya Çocuk Yuvasında							-0.054 (0.08)	0.948 (0.08)
Gözlem Sayısı:	24,252		24,252		24,252		24,252	

*** p<0.01, ** p<0.05, *p<0.1

Parantez içindeki değerler standart hatalardır

Risl oranları için Sstandart hatalar Delta metodu ile hesaplandı ($se(ORb) = \exp(b)*se(b)$)

Not:

5.3 TÜRKİYE İÇİN GENELLEŞTİRİLMİŞ SIRALI LOGİT TAHMİN SONUÇLARI

Tablo 12 ve Tablo 13, genelleştirilmiş sıralı logit tahminlerini göstermektedir. Tablo 12'deki modellerde, ebeveynlerden daha yüksek eğitilmiş olanın eğitim seviyesi dikkate alınmıştır. Tablo 13'teki modellerde ise, hem babaların hem de annelerin eğitim seviyeleri kullanılmıştır.

Tahmin sonuçlarına bakıldığında, çocukların yüksek veya orta eğitim seviyesine geçme olasılığının çocukların sadece yüksek eğitim seviyesine geçme olasılığına göre daha büyük olduğunu görülmektedir ($OR_1 > OR_2$). Tablo 12'deki sonuçlara göre, ebeveynleri yüksek eğitilmiş olan çocukların yüksek veya orta eğitim seviyesine geçme olasılığı, ebeveynleri düşük eğitilmiş olanlara göre 40 kat daha fazladır (Model 2 – 21,81; Model 3 – 19,39; Model 4 – 15,40). Buna kıyasla, ebeveynleri yüksek eğitilmiş ve düşük eğitilmiş olan çocuklar arasında yüksek eğitim seviyesine geçme olasılığında 24 kat bir fark olduğu görülmektedir (Model 2 – 13,34; Model 3 – 11,18; Model 4 – 9,07).

Tablo 13'e göre, babası yüksek eğitim seviyesine sahip olan çocukların, babası düşük eğitilmiş olanlara göre yüksek veya orta eğitim seviyesine geçme olasılığı 21 kat yüksektir (Model 2 – 11,35; Model 3 – 11,07; Model 4 – 9,478). Buna karşın, çocukların sadece yüksek eğitim seviyesine geçmelerinin risk oranı (OR_2) 13 civarındadır (Model 2 – 7,23; Model 3 – 6,80; Model 4 – 5,91). Annelerin eğitimine bağlı olarak Model 1-4'ten elde edilen OR_1 sırasıyla 27,88, 25,38, 39,25 ve 32,15. Elde edilen OR_2 ise, sırasıyla 5,30, 4,88, 4,35 ve 3.73'tür.

Elde edilen bu sonuçlar, annenin eğitim seviyesinin yüksek olmasının babanın eğitimi seviyesinin yüksek olmasına göre, çocukların 'orta ya da yüksek' eğitim seviyesine geçebilmesi için daha önemli olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, çocukların sadece yüksek eğitim seviyesine geçebilmesi için babaların eğitim seviyesinin yüksek olması annelerin eğitim seviyesinin yüksek olmasına göre daha önemlidir.

Tablo 12. Türkiye İçin Genelleştirilmiş Sıralı Logit Tahmin Sonuçları (Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanı)

	Açıklanan değişken: Çocuğun eğitim seviyesi							
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2
Açıklayıcı değişkenler:								
<i>Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanın Eğitim Seviyesi</i>								
Düşük	referans		referans		referans		referans	
	-		-		-		-	
Orta	11.58*** (1.04)	6.865*** (0.51)	8.471*** (0.79)	5.069*** (0.40)	8.035*** (0.75)	4.711*** (0.38)	6.831*** (0.64)	4.089*** (0.33)
Yüksek	40.16*** (7.11)	23.71*** (2.46)	21.81*** (3.92)	13.34*** (1.58)	19.39*** (3.58)	11.18*** (1.41)	15.40*** (2.82)	9.074*** (1.14)
<i>Cinsiyet</i>								
Erkek çocuk	referans		referans		referans		referans	
	-		-		-		-	
Kız çocuk	0.497*** (0.017)	0.600*** (0.03)	0.490*** (0.02)	0.600*** (0.03)	0.489*** (0.02)	0.598*** (0.03)	0.476*** (0.02)	0.593*** (0.03)
<i>Doğum kohortları</i>								
1951-1955	referans		referans		reference		reference	
	-		-		-		-	
1956-1960	1.506*** (0.12)	1.506*** (0.12)	1.519*** (0.16)	1.519*** (0.13)	1.489*** (0.12)	1.489*** (0.12)	1.430*** (0.12)	1.430*** (0.12)
1961-1965	1.552*** (0.12)	1.151 (0.12)	1.594*** (0.13)	1.174 (0.12)	1.559*** (0.13)	1.148 (0.12)	1.475*** (0.12)	1.086 (0.11)
1966-1970	1.759*** (0.14)	1.759*** (0.14)	1.773*** (0.14)	1.773*** (0.14)	1.712*** (0.14)	1.712*** (0.14)	1.587*** (0.13)	1.587*** (0.13)

Tablo 12. (Devamı)

	Açıklanan değişken: Çocuğun eğitim seviyesi							
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2
1971-1975	1.901*** (0.14)	1.901*** (0.14)	1.931*** (0.15)	1.931*** (0.15)	1.852*** (0.14)	1.852*** (0.14)	1.697*** (0.13)	1.697*** (0.13)
1975-1980	2.944*** (0.22)	2.049*** (0.18)	3.004*** (0.22)	2.102*** (0.19)	2.855*** (0.22)	1.977*** (0.18)	2.547*** (0.20)	1.734*** (0.16)
1981-1985	3.534*** (0.26)	2.647*** (0.23)	3.687*** (0.28)	2.776*** (0.24)	3.455*** (0.26)	2.586*** (0.23)	2.948*** (0.23)	2.182*** (0.19)
<i>Babanın İşgücündeki Durumu ve Beceri Düzeyi</i>								
İşgücüne Katılmayan								
	referans		referans		referans		referans	
İşsiz	0.542*** (0.07)		0.542*** (0.07)		0.497*** (0.07)		0.560*** (0.08)	
Beceri düzeyi 1	0.881* (0.07)		0.881* (0.07)		0.834** (0.07)		0.835** (0.07)	
Beceri düzeyi 2	0.922 (0.06)		0.922 (0.06)		0.987 (0.07)		0.934 (0.07)	
Beceri düzeyi 3	2.673*** (0.32)		1.814*** (0.24)		2.502*** (0.30)		2.177*** (0.27)	
Beceri düzeyi 4	1.953*** (0.24)		1.953*** (0.24)		1.807*** (0.22)		1.660*** (0.21)	
Beceri düzeyi 5	1.885*** (0.17)		1.455*** (0.15)		1.770*** (0.16)		1.520*** (0.15)	
Beceri düzeyi Bilinmeyen	1.375*** (0.12)		1.375*** (0.12)		1.341*** (0.13)		1.249** (0.13)	

Tablo 12. (Devamı)

Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitim seviyesi</i>								
Model 1.			0.516***		Model 3.		Model 4.	
	<i>OR₁</i>	(0.0619)	<i>OR₁</i>	<i>OR₂</i>	<i>OR₁</i>	<i>OR₂</i>	<i>OR₁</i>	<i>OR₂</i>
<i>Babanın Yöneticilik Yapma Durumu</i>								
Evet			referans		referans		referans	
			-		-		-	
Hayır			0.631***	0.631***	0.666***	0.666***	0.705***	0.705***
			(0.04)	(0.04)	(0.04)	(0.04)	(0.04)	(0.04)
Bilinmeyen			0.516***	0.516***	0.541***	0.541***	0.584***	0.584***
			(0.06)	(0.06)	(0.07)	(0.07)	(0.07)	(0.07)
<i>Annenin İşgücündeki Durumu ve Beceri Düzeyi</i>								
İşgücüne Katılmayan					referans		referans	
					-		-	
İşsiz					0.661**	0.661**	0.659**	0.659**
					(0.13)	(0.13)	(0.13)	(0.13)
Beceri düzeyi 1					0.553***	0.553***	0.562***	0.562***
					(0.04)	(0.04)	(0.04)	(0.04)
Beceri düzeyi 2					0.525***	0.525***	0.528***	0.528***
					(0.02)	(0.02)	(0.02)	(0.02)
Beceri düzeyi 3					0.697	1.655	0.626	1.548
					(0.27)	(0.58)	(0.25)	(0.54)
Beceri düzeyi 4					2.201***	2.201***	2.012**	2.012**
					(0.61)	(0.61)	(0.56)	(0.56)
Beceri düzeyi 5					0.962	0.962	0.859	0.859
					(0.29)	(0.29)	(0.26)	(0.26)

Tablo 12. (Devamı)

	Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitim seviyesi</i>							
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2
Beceri düzeyi Bilinmeyen					0.632*** (0.079)	0.632*** (0.079)	0.650*** (0.08)	0.650*** (0.08)
<i>Annenin Yöneticilik Yapma Durumu</i>								
Evet					referans	-	referans	-
Hayır					0.573*** (0.0902)	0.573*** (0.0902)	0.591*** (0.09)	0.591*** (0.09)
Bilinmeyen					0.346*** (0.0860)	0.346*** (0.0860)	0.384*** (0.10)	0.384*** (0.10)
<i>Finansal Durumu</i>								
Kötü							referans	-
Kısmen iyi/Kısmen kötü							1.602*** (0.07)	1.355*** (0.09)
İyi							2.006*** (0.11)	1.609*** (0.12)
Bilinmeyen							1.121 (0.23)	1.121 (0.23)
<i>Hanehalkı büyüklüğü</i>								
3'ten az							referans	-

Tablo 12. (Devamı)

	Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitim seviyesi</i>							
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2
3 çocuk							0.780*** (0.03)	0.780*** (0.03)
4 çocuk							0.631*** (0.03)	0.631*** (0.03)
5 çocuk							0.498*** (0.03)	0.498*** (0.03)
5'ten fazla							0.342*** (0.02)	0.342*** (0.02)
<i>Çocuğun kimlerle yaşadığı</i>								
Hem Annesi hem de Babası ile Birlikte							referans	
							-	
Tek Ebebevyn ile veya Çocuk Yuvasında							0.949 (0.07)	0.949 (0.07)
Gözlem Sayısı:	24,850		24,850		24,850		24,850	

*** p<0.01, ** p<0.05, *p<0.1

Not:

Parantez içindeki standarthatalar Delta metodu ile hesaplandı ($se(ORb) = \exp(b) * se(b)$)

Tablo 13. Türkiye İçin Genelleştirilmiş Sıralı Logit Tahmin Sonuçları (Babalar ve Anneler)

	Açıklanan değişken: Çocuğun eğitim seviyesi							
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	OR ₁	OR ₂	OR ₁	OR ₂	OR ₁	OR ₂	OR ₁	OR ₂
Açıklayıcı değişkenler:								
<i>Babaların Seviyesi</i>								
Düşük	referans		referans		referans		referans	
	-		-		-		-	
Orta	8.060***	5.106***	6.013***	3.854***	5.768***	3.663***	5.090***	3.316***
	(0.76)	(0.42)	(0.60)	(0.34)	(0.57)	(0.32)	(0.51)	(0.29)
Yüksek	20.63***	12.68***	11.35***	7.226***	11.07***	6.804***	9.478***	5.910***
	(3.90)	(1.52)	(2.17)	(0.96)	(2.11)	(0.90)	(1.79)	(0.78)
<i>Annelerin Seviyesi</i>								
Düşük	referans		referans		referans		referans	
	-		-		-		-	
Orta	7.763***	3.639***	6.180***	3.177***	6.632***	3.219***	5.501***	2.765***
	(1.92)	(0.51)	(1.47)	(0.44)	(1.55)	(0.45)	(1.28)	(0.38)
Yüksek	27.88***	5.295***	25.38***	4.876***	39.25***	4.346***	32.15***	3.728***
	(23.10)	(1.42)	(20.81)	(1.32)	(35.71)	(1.57)	(29.01)	(1.31)
<i>Cinsiyet</i>								
Erkek çocuk	referans		referans		referans		referans	
	-		-		-		-	
Kız çocuk	0.500***	0.599***	0.493***	0.599***	0.492***	0.597***	0.478***	0.592***
	(0.02)	(0.03)	(0.02)	(0.03)	(0.02)	(0.03)	(0.02)	(0.03)
<i>Doğum kohortları</i>								
1951-1955	referans		referans		referans		referans	
	-		-		-		-	

Tablo 13. (Devamı)

	Açıklanan değişken: Çocuğun eğitim seviyesi							
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2
1956-1960	1.473*** (0.12)	1.473*** (0.12)	1.488*** (0.12)	1.488*** (0.12)	1.466*** (0.12)	1.466*** (0.12)	1.404*** (0.12)	1.404*** (0.12)
1961-1965	1.519*** (0.12)	1.131 (0.12)	1.563*** (0.13)	1.156 (0.12)	1.531*** (0.12)	1.134 (0.12)	1.443*** (0.12)	1.070 (0.11)
1966-1970	1.727*** (0.13)	1.727*** (0.13)	1.740*** (0.14)	1.740*** (0.14)	1.683*** (0.13)	1.683*** (0.13)	1.560*** (0.13)	1.560*** (0.13)
1971-1975	1.846*** (0.14)	1.846*** (0.14)	1.877*** (0.14)	1.877*** (0.14)	1.807*** (0.14)	1.807*** (0.14)	1.649*** (0.13)	1.649*** (0.13)
1975-1980	2.852*** (0.21)	2.005*** (0.18)	2.907*** (0.22)	2.052*** (0.18)	2.769*** (0.21)	1.945*** (0.17)	2.466*** (0.19)	1.703*** (0.15)
1981-1985	3.411*** (0.25)	2.546*** (0.22)	3.563*** (0.27)	2.669*** (0.23)	3.349*** (0.25)	2.506*** (0.22)	2.853*** (0.22)	2.114*** (0.19)
<i>Babanın İşgücündeki Durumu ve Beceri Düzeyi</i>								
İşsiz				referans		referans		referans
İşgücüne Katılmayan			0.533*** (0.07)	0.533*** (0.07)	0.488*** (0.07)	0.488*** (0.07)	0.551*** (0.08)	0.551*** (0.08)
Beceri düzeyi 1			0.874* (0.07)	0.874* (0.07)	0.827** (0.07)	0.827** (0.07)	0.827** (0.07)	0.827** (0.07)
Beceri düzeyi 2			0.906 (0.06)	0.906 (0.06)	0.975 (0.07)	0.975 (0.07)	0.924 (0.07)	0.924 (0.07)
Beceri düzeyi 3			2.705*** (0.33)	1.823*** (0.25)	2.534*** (0.31)	1.736*** (0.24)	2.203*** (0.28)	1.551*** (0.22)

Tablo 13. (Devamı)

Açıklanan değişken: Çocuğun eğitim seviyesi								
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2
Beceri düzeyi 4			1.998*** (0.25)	1.998*** (0.25)	1.903*** (0.24)	1.903*** (0.24)	1.739*** (0.23)	1.739*** (0.23)
Beceri düzeyi 5			1.877*** (0.17)	1.459*** (0.15)	1.762*** (0.17)	1.388*** (0.15)	1.512*** (0.15)	1.233* (0.14)
Beceri düzeyi Bilinmeyen			1.344*** (0.13)	1.344*** (0.13)	1.309*** (0.13)	1.309*** (0.13)	1.219* (0.13)	1.219* (0.13)
<i>Babanın Ymneticilik Yapma Durumu</i>								
Evet			referans -		referans -		referans -	
Hayır			0.637*** (0.04)	0.637*** (0.04)	0.675*** (0.04)	0.675*** (0.04)	0.714*** (0.04)	0.714*** (0.04)
Bilinmeyen			0.505*** (0.07)	0.505*** (0.07)	0.526*** (0.07)	0.526*** (0.07)	0.571*** (0.08)	0.571*** (0.08)
<i>Annenin İşgücündeki Durumu ve Beceri Düzeyi</i>								
İşgücüne Katılmayan					referans -		referans -	
İşsiz					0.645** (0.13)	0.645** (0.13)	0.637** (0.13)	0.637** (0.13)
Beceri düzeyi 1					0.538*** (0.04)	0.538*** (0.04)	0.549*** (0.04)	0.549*** (0.04)
Beceri düzeyi 2					0.512*** (0.02)	0.512*** (0.02)	0.516*** (0.02)	0.516*** (0.02)

Table 13. (Devamı)

	Açıklanan değişken: Çocuğun eğitim seviyesi							
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2	OR_1	OR_2
Beceri düzeyi 3					0.382**	1.104	0.363**	1.066
					(0.15)	(0.45)	(0.15)	(0.41)
Beceri düzeyi 4					0.561	1.260	0.530	1.235
					(0.28)	(0.53)	(0.26)	(0.50)
Beceri düzeyi 5					0.865	0.865	0.786	0.786
					(0.29)	(0.29)	(0.26)	(0.26)
Beceri düzeyi Bilinmeyen					0.598***	0.598***	0.617***	0.617***
					(0.08)	(0.08)	(0.08)	(0.08)
<i>Annenin Yöneticilik Yapma Durumu</i>								
Evet					referans		referans	
					-		-	
Hayır					0.598***	0.598***	0.615***	0.615***
					(0.10)	(0.10)	(0.10)	(0.10)
Bilinmeyen					0.351***	0.351***	0.392***	0.392***
					(0.09)	(0.09)	(0.11)	(0.11)
<i>Finansal Durumu</i>								
Kötü							referans	
							-	
Kısmen iyi/Kısmen kötü							1.605***	1.359***
							(0.07)	(0.09)
İyi							2.008***	1.619***
							(0.11)	(0.12)

Tablo 13. (Devamı)

	Açıklanan değişken: <i>Çocuğun eğitim seviyesi</i>							
	Model 1.		Model 2.		Model 3.		Model 4.	
	<i>OR₁</i>	<i>OR₂</i>	<i>OR₁</i>	<i>OR₂</i>	<i>OR₁</i>	<i>OR₂</i>	<i>OR₁</i>	<i>OR₂</i>
Bilinmeyen							1.056 (0.22)	1.056 (0.22)
<i>Hanehalkı büyüklüğü</i>								
3'ten az							referans	referans
							-	-
3 çocuk							0.799*** (0.04)	0.799*** (0.04)
4 çocuk							0.638*** (0.03)	0.638*** (0.03)
5 çocuk							0.507*** (0.04)	0.507*** (0.04)
5'ten fazla							0.348*** (0.02)	0.348*** (0.02)
<i>Çocuğun kimlerle yaşadığı</i>								
Hem Annesi hem de Babası ile Birlikte							referans	referans
							-	-
Tek Ebebevyn ile veya Çocuk Yuvasında							0.941 (0.08)	0.941 (0.08)
Gözlem Sayısı:	24,252		24,252		24,252		24,252	

Not:

*** p<0.01, ** p<0.05, *p<0.1

Parantez içindeki standary hatalar Delta metodu ile hesaplandı ($se(ORb) = \exp(b)*se(b)$)

5.4 TÜRKİYE İLE AVRUPA ÜLKELERİ SIRALI LOGİT TAHMİN SONUÇLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Türkiye için yapılan tahminlerde kullanılan aynı sıralı logit ve genelleştirilmiş sıralı logit modelleri, Avrupa ülkeleri için de tahmin edilmektedir. Ülkeler arası karşılaştırmaların kolayca yapılabilmesi için Tablo 14 ve 15'te sadece ebeveynleri yüksek ve düşük eğitilmiş olan çocukların herhangi bir üst eğitim seviyesine geçmelerine ilişkin risk oranları verilmiştir. Tablolarda, tüm modellerden elde edilen risk oranları sunulmuştur. Ancak, ülkeler Model 1'den elde edilen risk oranlarına göre (büyükten küçüğe doğru) sıralanmıştır. Karşılaştırma yaparken sadece Model 1'den elde edilen risk oranlarına odaklanılmıştır. Bu model daha sonraki aşamalarda genelleştirilmiş sıralı logit tahminlerinden elde edilen, öngörülen olasılıklarda da kullanılacaktır. Türkiye için yapılan diğer ampirik çalışmalarda da, öngörülen olasılıkların tahmin edilmesinde bu çalışmadan daha az sayıda değişkenin kontrol edildiği modeller kullanılmıştır. Öztunalı ve Torul (2019) çalışmasında, öngörülen olasılıkların tahmin edilmesinde kullanılan modelde sadece doğum kohortları kontrol edilmiştir. Tansel (2015) çalışmasında kullanılan modelde ise, çocukların cinsiyeti ve yaşadığı bölgenin gelişim düzeyi kontrol edilmiştir. Bu çalışmada, genelleştirilmiş sıralı logit tahminlerinden elde edilen öngörülen olasılıklar, söz konusu çalışmalarla karşılaştırılırken sadece çocukların cinsiyeti ve doğum kohortlarını kontrol eden Model 1 kullanılmıştır. Dolayısıyla, buradaki sıralı logit tahminlerinden elde edilen risk oranları Model 1'e göre sıralanmıştır ve karşılaştırılmıştır.

Ayrıca, ebeveynleri orta ve düşük eğitilmiş çocuklar arasında herhangi bir üst eğitim seviyesine geçmelerine ilişkin risk oranları karşılaştırılmamıştır. Tablo 14 ve 15 özet tablolardır. Avrupa ülkeleri için elde edilen tüm risk oranlarını gösteren tablolar EK'te verilmiştir.

Tahmin edilen öngörülen olasılıklar veya risk oranlarının yüksek olması, eğitim hareketliliğinin düşük olduğu anlamına gelir. Tablo 14'teki tahmin sonuçlarına bakıldığında, Romanya, Bulgaristan ve Lüksemburg, düşük eğitim hareketliliğine sahipken, Danimarka, Finlandiya ve Norveç'in yüksek eğitim hareketliliğine sahip oldukları görülmektedir. Genel olarak, Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ile Kuzey Avrupa ülkeleri, eğitim hareketliliği düşük ve yüksek olan

lkeler olarak gruplandırılabilir. Eğitim hareketliliğinin en düşük olduğu iki ülkede (Romanya ve Bulgaristan) en fazla yüksek eğitime sahip ebeveynlerin çocuklarının herhangi bir şt eğitim seviyesine geçme olasılığı, en fazla düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuklarına (referans kategori) göre yaklaşık 50 kat yüksektir. Türkiye de, eğitim hareketliliği düşük olan ülkeler arasına girmektedir. Orta ve Doğu Avrupa lkelerinin hemen ardından Güney Avrupa lkeleri gelmektedir. Portekiz ve İtalya’da en fazla yüksek eğitime sahip ebeveynlerin çocuklarının herhangi bir şt eğitim seviyesine geçme olasılığı, en fazla düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuklarına (referans kategori) göre yaklaşık 17 kat yüksektir. İskandinav lkeleri ise, eğitim hareketliliği en yüksek olan ülkelerdir. Örneğin Danimarka ve Finlandiya’da en fazla yüksek eğitime sahip ebeveynlerin çocuklarının herhangi bir şt eğitim seviyesine geçme olasılığı, en fazla düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuklarına (referans kategori) göre sadece yaklaşık 4 kat yüksektir. Belçika, İrlanda, Avusturya ve Almanya gibi Batı Avrupa lkeleri ise, eğitim hareketliliğinin düşük ve yüksek olduğu ülkelerin ortasında yer almaktadır. Örneğin, Almanya’da en fazla yüksek eğitime sahip ebeveynlerin çocuklarının herhangi bir şt eğitim seviyesine geçme olasılığı, en fazla düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuklarına (referans kategori) göre yaklaşık 11 kat yüksektir.

Bunun yanı sıra, ebeveynlerden her ikisinin eğitim seviyesi dikkate alındığında eğitim hareketliliği düşük olan ülkelerde, çocukların herhangi bir şt eğitim seviyesine geçme olasılığının annesinin eğitiminden ziyade babasının eğitimine bağlı olduğu görülmektedir. Örneğin, Türkiye’de, yüksek eğitimli babaların çocuklarının düşük eğitimli babaların çocuklarına göre herhangi bir şt eğitim seviyesine geçme olasılığı 14 kat daha fazladır. Ancak, bu olasılık annesi yüksek eğitimli olan çocukların annesi düşük eğitimli olanlara göre yalnızca 5 kat daha büyüktür. Öte taraftan, Estonya, Letonya, İsveç, Hollanda ve Avusturya’da annelerin eğitim seviyesi için tahmin edilen risk oranları babaların eğitim seviyesi için tahmin edilen risk oranlarından daha büyüktür. Bu durum, bu ülkelerde annelerin eğitim seviyesinin yüksek olmasının babaların eğitim seviyesinin yüksek olmasına göre çocukların herhangi bir şt eğitim seviyesine geçme olasılığı üzerinde daha önemli bir etkisi olduğu anlamına gelmektedir.

Danimarka’da ise, çocukların ebeveynlerinden her ikisi için eşit ve 2 civarında olan risk oranları tahmin edilmiştir.

Tablo 16’daki Model 1’e göre, Avrupa ülkelerinin büyük bir çoğunda, kız çocuklarının erkek çocuklara göre herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılıklarının daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Letonya, Estonya, ve İsveç’te, kız çocukları için tahmin edilen risk oranlarının 2’den daha büyük olduğu görülmektedir. Kız çocuklarının herhangi bir üst eğitim seviyesine geçmelerine ilişkin tahmin edilen risk oranlarının 1’den küçük bir değer alması, erkek çocuklarının herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığının kız çocuklarından daha yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Kız çocuklarının herhangi bir üst eğitim seviyesine geçmelerine ilişkin risk oranları büyükten küçüğe sıralandığında, Türkiye’nin en alt sırada yer aldığı görülmektedir. Türkiye’de, kız çocuklarının erkek çocuklarına göre herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı yaklaşık 2 (1/0.515) kat daha düşüktür. İsviçre, Avusturya ve Almanya’da da benzer bir durum gözlenmektedir.

Tablo 14. Türkiye ve Avrupa Ülkeleri İçin Çocukların Herhangi Bir Üst Eğitim Seviyesine Geçme Risk Oranı (Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitilmiş Olanın Eğitimi = Yüksek)

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4
Romanya	51.77***	29.5***	24.84***	19.45***
Bulgaristan	51.37***	27.6***	15.61***	11.04***
Lüksemburg	32.69***	14.22***	10.35***	9.834***
Türkiye	26.286***	14.28***	12.28***	9.79***
Slovakya	21.89***	8.724***	5.208***	5.082***
Polonya	18.48***	8.368***	5.842***	5.18***
Macaristan	18.38***	8.988***	6.041***	5.549***
Portekiz	17.41***	9.211***	6.59***	6.276***
Hrvatistan	17.32***	8.877***	7.004***	6.192***
Çekya	16.62***	10.16***	6.398***	6.035***
İtalya	16.47***	9.302***	7.584***	7.081***
İsviçre	15.9***	8.187***	7.296***	6.78***
Litvanya	14.77***	11.32***	8.211***	7.334***
Almanya	10.94***	7.114***	6.318***	6.093***
Kıbrıs	10.56***	4.851***	3.572***	3.171***
Belçika	10.07***	6.276***	5.682***	5.406***
Letonya	9.519***	6.312***	4.147***	3.808***
Avusturya	9.41***	5.224***	4.76***	4.507***
Yunanistan	8.96***	5.933***	5.292***	4.593***
İspanya	8.838***	5.294***	4.866***	4.717***
İrlanda	8.133***	4.169***	3.84***	3.693***
Estonya	7.434***	4.455***	2.896***	2.73***
Malta	7.045***	3.186***	2.757***	2.748***
Fransa	6.672***	3.756***	3.3***	3.879***
Hollanda	6.665***	4.674***	4.068***	4.102***
Slovenya	6.381***	3.904***	2.714***	2.664***
İzlanda	6.351***	4.773***	4.231***	4.202***
İsveç	5.647***	5.481***	5.31***	5.19***
Birleşik Krallık	5.354***	3.605***	3.024***	2.964***
Norveç	5.1***	3.63***	3.01***	3.201***
Finlandiya	4.342***	3.532***	3.122***	3.117***
Danimarka	4.078***	2.251***	1.79***	1.785***

Not:

*** p<0.01, ** p<0.05, *p<0.1

Tablo 15. Türkiye ve Avrupa Ülkeleri İçin Çocukların Herhangi Bir Üst Eğitim Seviyesine Geçme Risk Oranı (Anne ve Babanın Eğitim Seviyesi = Yüksek)

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne	Baba	Anne
Türkiye	14.09***	5.387***	7.725***	4.993***	7.324***	5.109***	6.283***	4.291***
Lüksemburg	13.28***	6.580***	6.392***	5.690***	6.532***	3.389***	6.368***	3.427***
Romanya	9.170***	11.07***	6.233***	10.56***	6.040***	10.03***	5.392***	8.554***
Slovakya	8.703***	5.356***	3.753***	4.630***	3.648***	2.619***	3.567***	2.624***
Hırvatistan	8.025***	4.417***	4.378***	3.941***	4.473***	3.213***	4.063***	3.164***
Portekiz	7.304***	5.836***	3.482***	5.141***	3.411***	3.297***	3.353***	3.386***
İtalya	6.769***	4.148***	4.101***	3.824***	4.241***	2.792***	4.097***	2.699***
Bulgaristan	6.753***	13.73***	3.578***	12.47***	3.684***	7.671***	3.048***	6.4***
İsviçre	6.745***	4.769***	3.775***	4.489***	3.713***	3.85***	3.556***	3.814***
Almanya	6.696***	2.886***	5.042***	2.686***	5.098***	2.315***	4.983***	2.32***
Kıbrıs	6.368***	2.557***	3.027***	2.318***	2.877***	1.437	2.678***	1.304
Macaristan	6.322***	4.916***	3.440***	4.279***	3.268***	2.927***	3.107***	2.901***
İspanya	5.578***	3.649***	3.331***	3.505***	3.325***	3.377***	3.325***	3.224***
Çekya	4.945***	6.586***	3.123***	6.149***	3.167***	3.727***	3.08***	3.65***
Litvanya	4.942***	6.064***	5.115***	5.757***	5.356***	3.996***	5.388***	3.542***
Polonya	4.865***	6.840***	1.764***	6.910***	1.988***	4.158***	1.857***	3.940***
Belçika	4.808***	3.931***	3.224***	3.642***	3.321***	3.328***	3.109***	3.402***
İrlanda	4.704***	3.468***	2.514***	3.067***	2.785***	2.531***	2.731***	2.457***
İzlanda	4.549***	2.141***	3.545***	2.055***	3.478***	1.799**	3.444***	1.810**
Yunanistan	4.363***	2.583***	2.925***	2.407***	2.821***	2.097***	2.590***	2.023**
Malta	4.345***	3.564***	1.885***	3.046***	2.031***	1.999**	2.023***	2.005**
B. Krallık	4.220***	2.316***	2.887***	2.139***	2.930***	1.643***	2.868***	1.665***
Avusturya	4.075***	5.907***	2.649***	5.146***	2.712***	4.588***	2.666***	4.449***
Fransa	3.753***	3.379***	2.183***	2.960***	2.240***	2.467***	2.387***	3.036***
Letonya	3.375***	5.403***	2.354***	5.168***	2.372***	3.363***	2.297***	3.233***
Slovenya	3.253***	3.001***	2.232***	2.817***	2.107***	2.081***	2.118***	2.031***
Hollanda	3.172***	4.636***	2.399***	4.502***	2.369***	3.879***	2.446***	3.844***
İsveç	3.126***	3.540***	3.117***	3.594***	3.268***	3.242***	3.133***	3.236***
Norveç	2.876***	2.820***	2.093***	2.715***	2.173***	1.973***	2.008***	2.375***
Finlandiya	2.701***	2.170***	2.283***	2.058***	2.048***	2.085***	2.008***	2.120***
Estonya	2.668***	4.969***	1.695***	4.489***	1.716***	2.840***	1.606***	2.795***
Danimarka	2.523***	2.252***	1.341	2.06***	1.288	1.719***	1.303	1.703***

Not:

*** p<0.01, ** p<0.05, *p<0.1

Tablo 16. Kız Çocuklarının Herhangi Bir Üst Eğitim Seviyesine Geçme Göreceli Olasılık Oranı (Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanın, Annenin ve Babanın Eğitimi)

	I	II	I	II	I	II	I	II
	Model 1	Model 1	Model 2	Model 2	Model 3	Model 3	Model 4	Model 4
Letonya	2.444***	2.545***	2.462***	2.527***	2.447***	2.500***	2.514***	2.559***
Estonya	2.375***	2.361***	2.392***	2.419***	2.427***	2.437***	2.488***	2.491***
İsveç	2.205***	2.203***	2.200***	2.222***	2.232***	2.241***	2.215***	2.236***
Finlandiya	1.913***	1.963***	2.033***	2.057***	2.122***	2.128***	2.124***	2.127***
Litvanya	1.841***	1.832***	1.878***	1.858***	1.895***	1.885***	1.907***	1.903***
Portekiz	1.726***	1.716***	1.814***	1.819***	1.889***	1.899***	1.963***	1.976***
Bulgaristan	1.616***	1.607***	1.683***	1.647***	1.671***	1.643***	1.729***	1.698***
İzlanda	1.557***	1.637***	1.598***	1.660***	1.611***	1.684***	1.589***	1.678***
Polonya	1.484***	1.507***	1.511***	1.519***	1.505***	1.507***	1.520***	1.525***
Slovenya	1.417***	1.461***	1.438***	1.466***	1.435***	1.458***	1.442***	1.464***
Norveç	1.343***	1.399***	1.400***	1.397***	1.360***	1.368***	1.302***	1.325***
Danimarka	1.324***	1.311***	1.325***	1.329***	1.301***	1.305***	1.314***	1.319***
İspanya	1.277***	1.270***	1.296***	1.290***	1.306***	1.303***	1.289***	1.284***
Belçika	1.255***	1.267***	1.314***	1.300***	1.306***	1.294***	1.344***	1.342***
İtalya	1.235***	1.236***	1.256***	1.249***	1.253***	1.249***	1.268***	1.264***
Slovakya	1.213***	1.211***	1.216***	1.217***	1.217***	1.215***	1.223***	1.221***
Macaristan	1.199***	1.216***	1.228***	1.236***	1.225***	1.233***	1.241***	1.250***
İrlanda	1.137	1.169	1.243**	1.243**	1.241**	1.242**	1.255**	1.260**
Fransa	1.107**	1.106**	1.101**	1.095**	1.111**	1.101**	1.066	1.046
Yunanistan	1.081	1.133*	1.073	1.128*	1.081	1.136*	1.086	1.132*
Kıbrıs	1.081	1.062	1.111	1.09	1.114	1.101	1.075	1.064
B. Krallık	1.031	1.041	1.039	1.062	1.019	1.042	1.017	1.034
Hırvatistan	0.967	0.972	0.973	0.971	0.975	0.972	0.973	0.972
Malta	0.902	0.893	0.907	0.885	0.891	0.876*	0.875*	0.861**
Hollanda	0.857**	0.816***	0.848**	0.828**	0.854**	0.841**	0.860**	0.846**
Romanya	0.840***	0.830***	0.815***	0.812***	0.821***	0.820***	0.819***	0.816***
Çekya	0.838***	0.848**	0.852**	0.842**	0.843***	0.838***	0.845**	0.839***
Lüksemburg	0.799***	0.757***	0.767***	0.757***	0.749***	0.739***	0.765***	0.757***
Almanya	0.667***	0.673***	0.663***	0.667***	0.657***	0.664***	0.672***	0.677***
Avusturya	0.619***	0.605***	0.637***	0.624***	0.633***	0.623***	0.635***	0.626***
İsviçre	0.544***	0.553***	0.539***	0.549***	0.532***	0.544***	0.529***	0.537***
Türkiye	0.515***	0.517***	0.510***	0.512***	0.510***	0.512***	0.499***	0.502***

Not:

*** p<0.01, ** p<0.05, *p<0.1

5.5 TÜRKİYE İLE AVRUPA ÜLKELERİ GENELLEŞTİRİLMİŞ SIRALI LOGİT TAHMİN SONUÇLARI

Türkiye'ye ilişkin genelleştirilmiş sıralı logit tahmini sonuçlarından görüldüğü gibi ebeveynlerin her eğitim seviyesi için iki farklı risk oranı hesaplanmıştır. Genelleştirilmiş sıralı logit tahminlerinden ebeveynlerin her eğitim seviyesi için iki risk oranı tahmin edildiği için, ülkeler arası karşılaştırmalarda öngörülen olasılıkların (predictive margins) kullanılması daha uygundur. Literatürde de ülkeler arası karşılaştırmalarda öngörülen olasılıklar kullanılmaktadır. Bu nedenle, buradaki karşılaştırmalar öngörülen olasılıklar üzerinden yapılmıştır. Tablo 17'de verilen öngörülen olasılıklar Model 1'den elde edilmiştir.

Tablo 17. Türkiye İçin Markov Geçiş Matrisleri

Ebeveynlerden En Yüksek Eğitimli Olanın Eğitim Seviyesi	Çocuğun Eğitim Seviyesi			
	Düşük	Orta	Yüksek	Toplam
Düşük	74.23%	16.83%	8.95%	100%
Orta	22.20%	38.60%	39.20%	100%
Yüksek	7.88%	24.07%	68.05%	100%

Babaların Eğitim Seviyesi	Çocuğun Eğitim Seviyesi			
	Düşük	Orta	Yüksek	Toplam
Düşük	74.75%	17.02%	9.23%	100%
Orta	23.14%	37.57%	39.29%	100%
Yüksek	8.06%	23.52%	68.43%	100%

Annelerin Eğitim Seviyesi	Çocuğun Eğitim Seviyesi			
	Düşük	Orta	Yüksek	Toplam
Düşük	71.55%	17.79%	10.67%	100%
Orta	9.72%	32.03%	58.25%	100%
Yüksek	1.15%	18.63%	80.22%	100%

Not:

Babanın eğitiminin etkisi, annenin eğitiminin etkisinden ayrı olarak tahmin edilmektedir.

Markov geçiş matrislerindeki olasılıklara göre, babasının ve ebeveynlerinden daha yüksek eēitimli olanın eēitim seviyesi yüksek olan çocukların %70'i yüksek eēitim seviyesine sahiptir. ztunalı ve Torul (2019) alışmasında, en fazla yüksek eēitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuklarının yüksek eēitime geçme olasılığı %80 civarındadır⁴. Tansel (2015) ise Yetişkin Eēitimi Araştırması verilerini kullandığı çalışmada, babası yüksek eēitim seviyesine sahip çocukların yüksek eēitim seviyesine geçme olasılığını buradaki gibi yaklaşık %70 olarak bulmuştur. Öte yandan, ebeveynleri düşük eēitimli olan çocukların yalnızca %9'u yüksek eēitime ulaşmaktadır. ztunalı ve Torul (2019) alışmasında bu olasılığın 1950'lerde doēanlar için %10'un çok altında olduēu, 1980'lerde doēanlar için ise %10 civarında tahmin edildiēi anlaşılmaktadır. Tansel (2015) alışmasında ise, babası yüksek eēitimli olan çocukların yüksek eēitime geçme olasılığı %5 olarak tahmin edilmiştir.

Ayrıca, sadece annenin eēitimi dikkate alındığında, annesi yüksek eēitimli olan çocukların kendilerinin de yüksek eēitime geçme olasılığı %80 civarındadır. Bu olasılık annesi düşük eēitim seviyesine sahip olan çocuklar için %10 civarındadır. Tansel (2015) alışmasında ise, annenin eēitim seviyesi dikkate alınmamıştır. ztunalı ve Torul (2019) alışmasında ise sadece ebeveynlerden daha iyi eēitimli olanın eēitim seviyesi alınmıştır. Avrupa lkelerinde ise, yüksek eēitim seviyesine geçme olasılıklarında ebeveynleri yüksek ve düşük eēitimli olan çocuklar arasındaki farkın daha küçük olduēu görülmektedir. rneēin, eēitim hareketliliğinin en yüksek olduēu Danimarka'da, en fazla yüksek eēitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuklarının yüksek eēitim seviyesine geçme olasılığı %56,91'dir. Öte yandan, en fazla düşük eēitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuklarının yüksek eēitim seviyesine geçme olasılığı %25 civarındadır. Babaları ve anneleri yüksek eēitimli olan çocukların yüksek eēitim seviyesine geçme olasılıkları, sırasıyla %59,73 ve %58,17'dir. Buna karşın, babaları ve anneleri düşük eēitimli olanların yüksek eēitime geçme olasılıkları ise sırasıyla, %27,90 ve %28,05'tir (Tablo 18). Finlandiya'da da, ebeveynlerinden daha iyi eēitimli olanın eēitim seviyesi yüksek olan çocukların yüksek eēitime geçme olasılığı

⁴ ztunalı ve Torul (2019) alışmasında geçiş olasılıkları bütün örneklem için deēil, yaşlara göre tahmin etmişlerdir. Yazarlar bu geçiş olasılıklarını tablo olarak rapor etmemişler, grafik olarak sunmuşlardır. Dolayısıyla burada söz konusu çalışmadaki geçiş olasılıklarına ilişkin atıflar, çalışmadaki grafikler üzerinden yapılmıştır.

%63,48'dir. Ebeveynlerinden daha iyi eğitimli olanın eğitim seviyesi düşük olan çocukların yüksek eğitime geçme olasılığı ise %30 civarındadır. Anneleri ve babaları yüksek eğitim seviyesine sahip olan çocukların yaklaşık 65%'i yüksek eğitim seviyesine ulaşmaktadır. Anneleri ve babaları düşük eğitimli olanların ise yüksek eğitim seviyesine geçme olasılığı %35'i civarındadır. Danimarka ve Finlandiya'da çocukların bu yüksek eğitime geçme olasılıkları arasındaki fark, Türkiye'ye kıyasla daha küçüktür. Batı Avrupa ülkelerindeki olasılıklara bakıldığında, Avusturya, Almanya ve Lüksemburg'un, ebeveynleri düşük eğitimli olan çocukların yüksek eğitime geçme olasılıkları en düşük ülkeler oldukları görülmektedir. Orta ve Doğu Avrupa ülkelerindeki ebeveynleri düşük ve yüksek eğitimli olan çocuklar arasında yüksek eğitime geçme olasılıklarında, diğer grup ülkelerine kıyasla genel olarak büyük farklar olduğu görülmektedir. Örneğin, Romanya'da, ebeveynlerinden daha iyi eğitimli olanın eğitim seviyesi yüksek olan çocukların yüksek eğitime geçme olasılığı %82,25'tir. Öte yandan, ebeveynlerinden daha iyi eğitimli olanın eğitim seviyesi düşük olan çocukların yüksek eğitime geçme olasılığı yalnızca %9 civarındadır. Bulgaristan'da bu olasılıklar sırasıyla %68.73 ve %6.32'dir. Türkiye'deki durum en çok Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine benzemektedir.

Şekil 18'de çocukların yüksek eğitim alma olasılıklarının zaman içindeki değişimi verilmiştir. Bu şekil, Türkiye ile birlikte Tablo 18'de verilen ülke gruplarının her birinden bir ülke seçilerek oluşturulmuştur. Bu şekle bakıldığında, Türkiye'de, ebeveynlerinden daha iyi eğitimli olanın eğitim seviyesi düşük olan çocukların yüksek eğitim seviyesine geçme oranının zaman içerisinde arttığı görülmektedir (1951-1955 döneminde %5, 1981-1985 döneminde %12). Öztunalı ve Torul (2019) çalışmasında da çocukların yüksek eğitime geçme olasılıklarında nesillere göre benzer bir yükselme gözlemlenmiştir. Bu olasılık, babaları düşük eğitimli olan çocuklar için 1951-1955 neslinde %7'den 1981-1985 neslinde %13'e yükselmektedir. Anneleri düşük eğitimli olan çocukların yüksek eğitime geçme olasılığı ise aynı dönem içinde, %6'dan %15'e yükselmektedir.

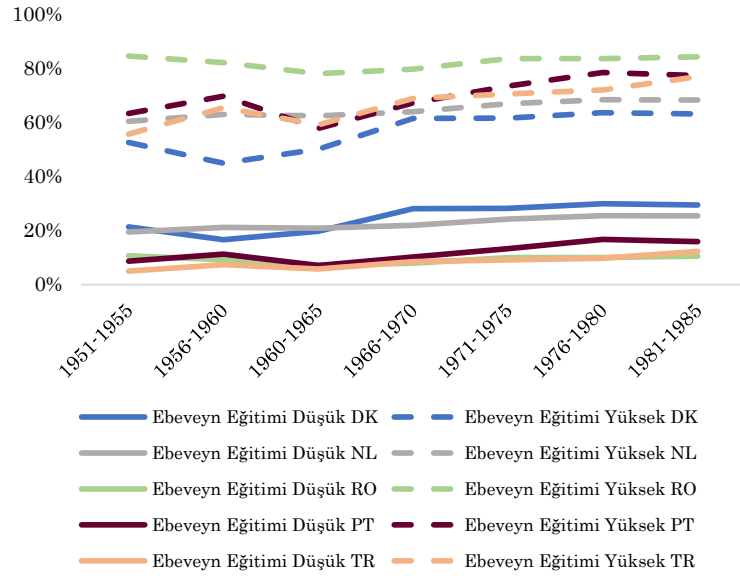
Bununla birlikte, diğer ülkelere kıyasla, Türkiye'deki bu oranlar hala oldukça düşüktür. Danimarka'da, ebeveynlerden daha iyi eğitimli olanın eğitim seviyesi düşük olan çocukların yüksek eğitim seviyesine geçme olasılıklarının 1951-1955 nesilde %21 civarında olduğu görülebilmektedir. 1981-1985 neslinde ise %29'a

yükselmiştir. Torul ve Öztunalı (2017) tarafından Avrupa ülkeleri için yapılan çalışmada da, İskandinav ülkeleri için, en fazla düşük eğitime sahip ebeveynlerin çocuklarının yüksek eğitime geçme olasılıklarında benzer bir artış gözlemlenmiştir. Söz konusu çalışmaya göre İskandinav ülkeleri arasında Danimarka en düşük, Finlandiya ise en yüksek eğitim hareketliliğine sahip olan ülkedir. Hollanda’da, ebeveynlerden daha iyi eğitilmiş olanın eğitim seviyesi düşük olan çocukların yüksek eğitim seviyesine geçme olasılığı, aynı dönemde %19’dan %25’e yükselmiştir. Bu olasılık, Romanya’da %11 ve analiz edilen dönem içerisinde neredeyse hiç değişmemiştir. Portekiz’de ise, en fazla düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuklarının yüksek eğitime geçme olasılığı %12’den %18’e yükselmiştir. Torul ve Öztunalı (2017) çalışmasında da, 1940-1985 döneminde, Romanya ve diğer Post-Sosyalist ülkelerde, düşük eğitim seviyesine sahip olan ebeveynlerin çocuklarının yüksek eğitim seviyesine geçme olasılıklarının pek değişmediği gösterilmiştir. Adı geçen çalışma, Portekiz ve Akdeniz ülke grubunda olan diğer ülkelerde ise, düşük eğitim seviyesine sahip ebeveynlerin çocuklarının yüksek eğitim seviyesine geçme olasılıklarının daha hızlı bir şekilde arttığını gözlemlenmiştir.

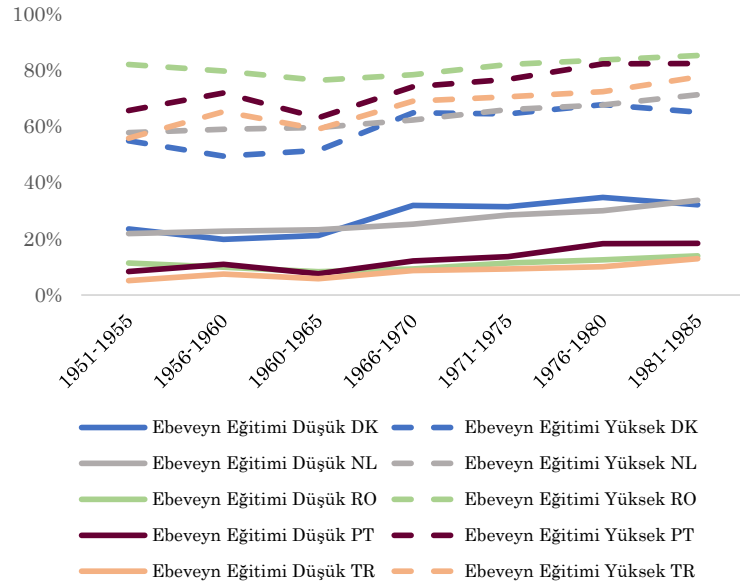
Erkek çocuklarının yüksek eğitim seviyesine geçme oranı kız çocuklarına göre daha yüksektir (Şekil 21-23). Örneğin, 1951-1955 neslinde, babası (annesi) düşük eğitilmiş olan erkek çocuklarının %6,5’i (%7,6’sı) yüksek eğitimlidir (Şekil 22 ve Şekil 23). Buna karşın, kız çocuklarının, %4’ü (%4,6’sı) yüksek eğitimlidir. 1981-1985 neslinde ise, babası (annesi) düşük eğitilmiş olan erkek çocuklarının yüksek eğitim seviyesine geçme oranı %16’ya (%15,6) yükselmiştir. Babası (annesi) düşük eğitilmiş olan kız çocuklarının oranı ise, %10’a (%10’a) çıkmıştır.

Tablo 18. Türkiye ve Avrupa Ülkeleri İçin Ebeveynlerin Eğitim Seviyesine Göre Çocukların Yüksek Eğitim Seviyesine Geçme Öngörülen Olasılıkları

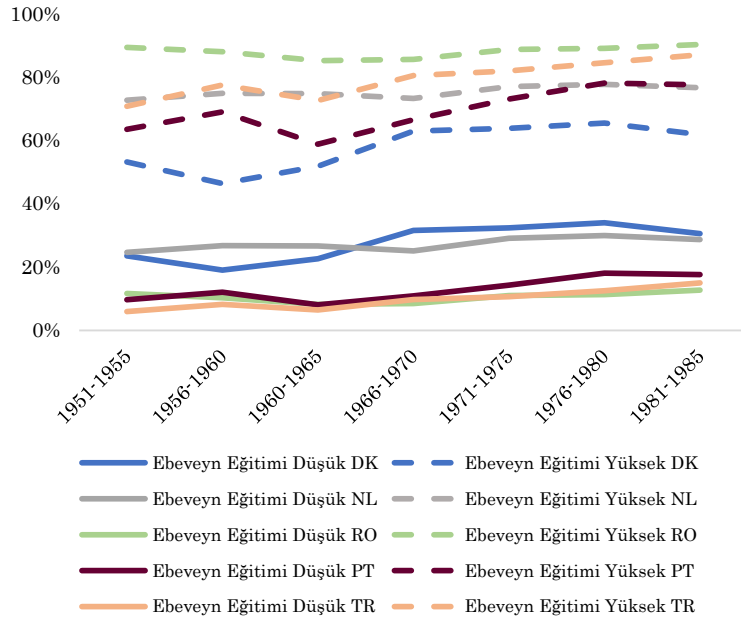
	Ebeveynlerden En Yüksek Eğitimli Olanın Eğitim Seviyesi			Babaların Eğitim Seviyesi			Annelerin Eğitim Seviyesi		
	Düşük	Orta	Yüksek	Düşük	Orta	Yüksek	Düşük	Orta	Yüksek
<i>Kuzey Avrupa</i>									
Danimarka	25.07	34.13	56.91	27.9	34.24	59.74	28.05	42.47	58.17
Estonya	19.38	32.41	61.83	25.47	39.79	63.99	20.36	36.24	64.91
Finlandiya	29.57	42.19	63.48	34.91	45.22	65.34	33.94	45.28	64.08
İzlanda	18.92	31.62	58.56	22.14	33.29	61.97	26.97	39.18	58.83
İsveç	21.57	32.9	59.02	26.65	40.37	64.2	24.18	36.31	60.55
Letonya	13.4	29.07	55.11	18.35	34.24	60.56	13.9	33.26	56.27
Litvanya	15.72	41.16	72.09	20.91	48.77	75.82	17.02	44.4	74.47
Norveç	21.4	31.73	56.74	27.14	33.94	59.24	23.36	39.78	60.95
<i>Batı Avrupa</i>									
Almanya	15.1	22.17	48.97	17.48	23.46	50.46	20.78	29.28	56.36
Avusturya	10.61	20.98	46.19	12	21.81	46.54	12.92	31.14	60.55
Belçika	23.21	46.03	74.22	28.02	49.69	77.07	28.86	55.98	77.79
B. Krallık	32.24	47.1	69.58	34.4	48.73	74.33	37.51	59.54	70.46
Fransa	22.95	51.99	66.79	26.06	54.45	68.89	26.29	57.12	69.63
Hollanda	22.68	36.11	64.71	26.49	41.38	63.42	27.34	46.53	75.31
İrlanda	30.16	50.37	75.86	34.43	55.71	78.62	33.05	27.96	16.13
İsviçre	17.05	36.18	68.22	19.51	37.08	68.4	24	45.97	76.34
Lüksemburg	10.95	33.69	77.13	12.65	36.68	79.21	15.75	46.97	82.79
<i>Orta ve Doğu Avrupa</i>									
Bulgaristan	6.32	29.55	68.73	8.9	32.85	73.93	7.42	32.86	71.46
Çekya	6.43	26.04	52.86	9.41	29.73	53.49	9.07	33.2	61.08
Hırvatistan	6.53	21.21	50.61	7.28	22.33	54.45	9.1	30.51	56.78
Macaristan	8.48	28.46	60.99	10.5	29.96	63.91	10.46	37.76	64.01
Polonya	9.35	26.53	62.2	11.13	28.05	63.23	10.53	31.13	65.07
Romanya	9.4	43.26	82.25	11.08	48.61	81.24	10.56	48.71	88.14
Slovakya	8.28	24.01	62.19	9.41	25.05	65.21	10.38	29.19	66.84
Slovenya	15.56	34.7	53.36	18.29	36.75	54.8	18.56	40.75	56.13
<i>Güney Avrupa</i>									
İspanya	26.01	47.56	73.22	27.12	49.37	74.12	29.18	57.55	76.41
İtalya	9.01	31.15	60.9	10.3	32.86	62.89	10.88	39.46	63.44
Kıbrıs	22.81	49.35	74.38	25.02	51.41	77.73	26.29	57.06	74.19
Malta	10.64	25.28	43.99	11.24	27.3	42.78	13.12	26.12	54.75
Portekiz	12.62	37.37	69.15	13.5	45.65	73.53	13.72	47.49	69.23
Yunanistan	20.25	49.4	68.47	21.79	51.62	68.89	23.2	56.39	72.62
Türkiye	8.95	39.20	68.05	9.23	39.29	68.43	10.67	58.25	80.22

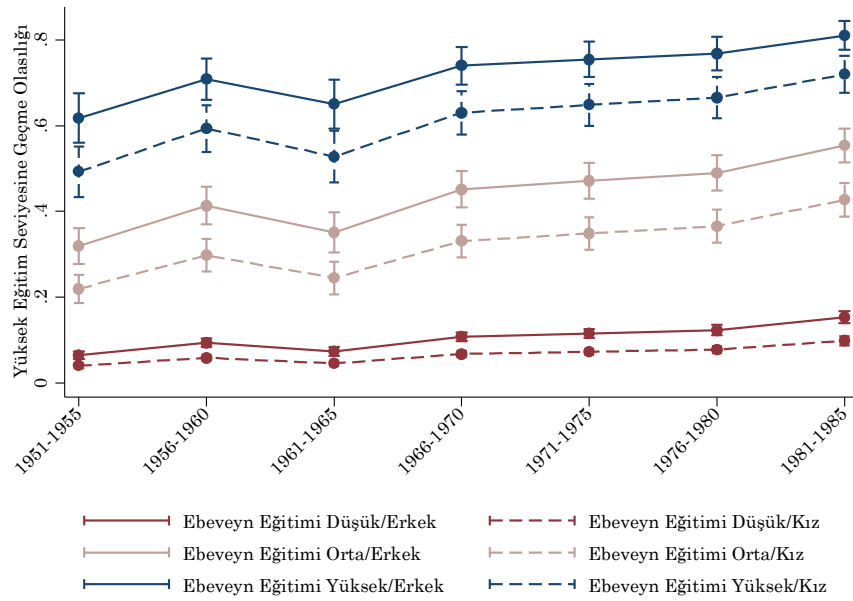
Şekil 18. Türkiye ve Seçilen Ülkeler İçin Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanın Eğitim Seviyesine Göre Çocukların Yüksek Eğitim Seviyesine Geçme Oranı

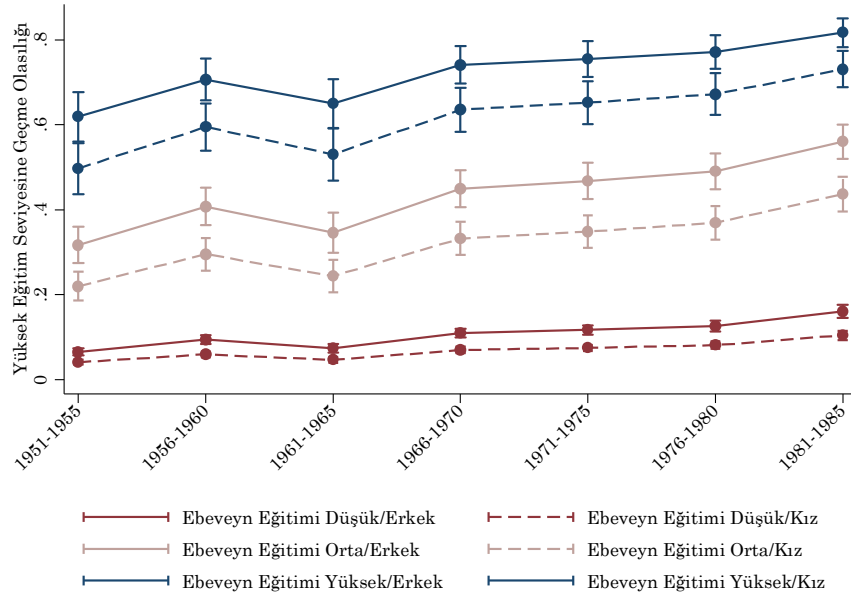
Şekil 19. Türkiye ve Seçilen Ülkeler İçin Babaların Eğitim Seviyesine Göre Çocukların Yüksek Eğitim Seviyesine Geçme Oranı

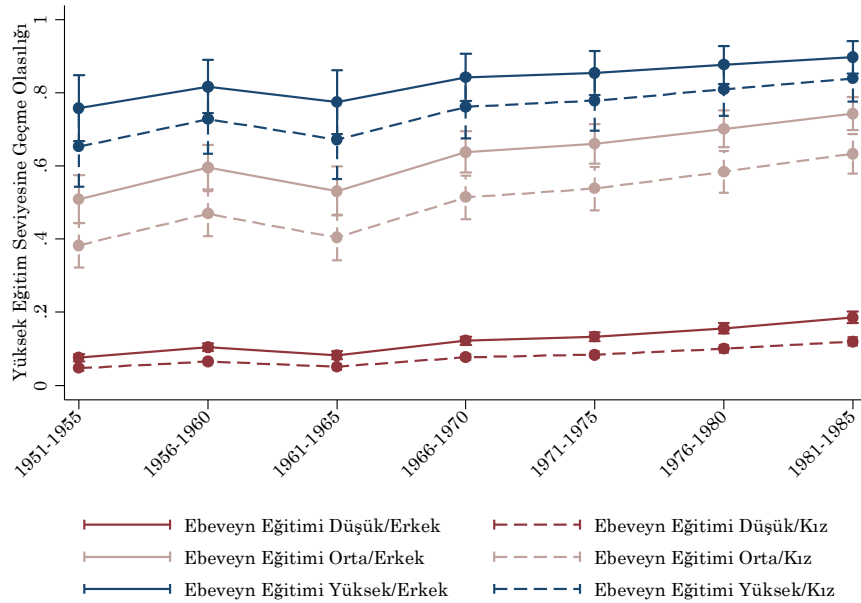
Şekil 20. Türkiye ve Seçilen Ülkeler İçin Annelerin Eğitim Seviyesine Göre Çocukların Yüksek Eğitim Seviyesine Geçme Oranı

Şekil 21. Türkiye İçin Ebeveynlerden Daha Yüksek Eğitimli Olanın Eğitim Seviyesine Göre Kız ve Erkek Çocuklarının Yüksek Eğitim Seviyesine Geçme Oranı

Şekil 22. Türkiye İçin Babaların Eğitim Seviyesine Göre Kız ve Erkek Çocuklarının Yüksek Eğitim Seviyesine Geçme Oranı

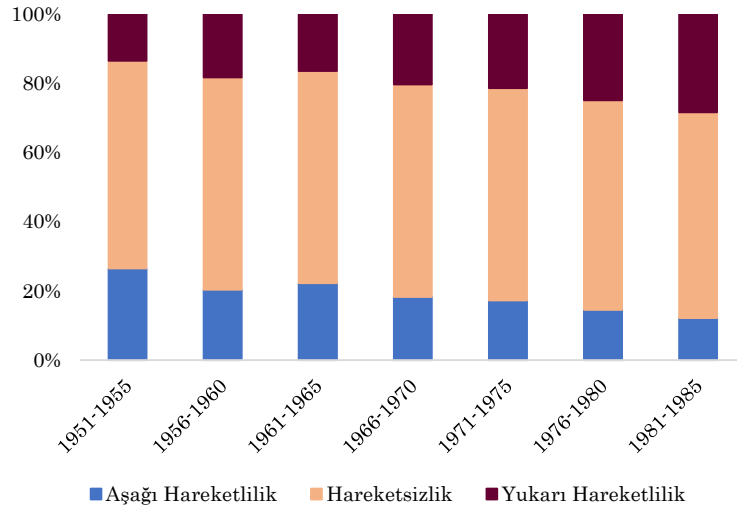

Şekil 23. Türkiye İçin Annelerin Eğitim Seviyesine Göre Kız ve Erkek Çocuklarının Yüksek Eğitim Seviyesine Geçme Oranı

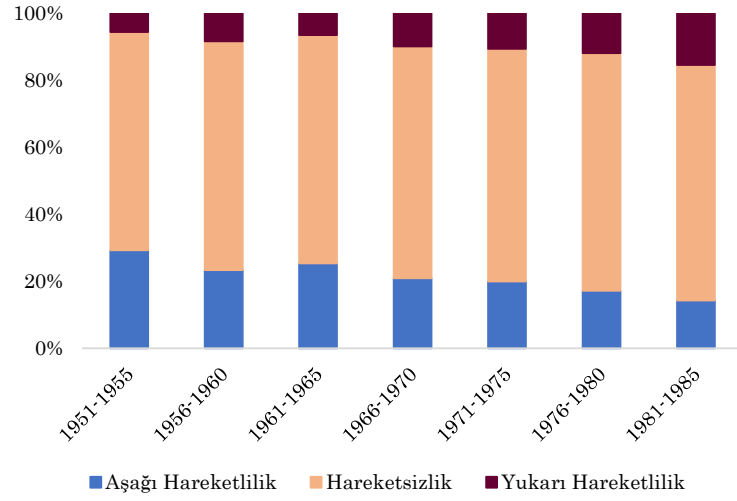
5.6 TÜRKİYE'DEKİ EĞİTİM HAREKETLİLİĞİNİN TÜRLERİ

Şekil 24-26, Türkiye'de üç farklı türdeki (aşağı hareketlilik, yukarı hareketlilik ve hareketsizlik ya da kalıcılık) eğitim hareketliliğini göstermektedir. Markov geçiş matrislerinde köşegenin altında olan üç girdinin ortalama değeri, aşağı hareketliliği vermektedir. Köşegenin üstünde olan girdilerin ortalama değeri ise, yukarı hareketliliği göstermektedir. Köşegenin üzerinde yer alan girdilerin ortalaması hareketsizliği veya kalıcılığı göstermektedir (Heineck ve Riphahn, 2009).

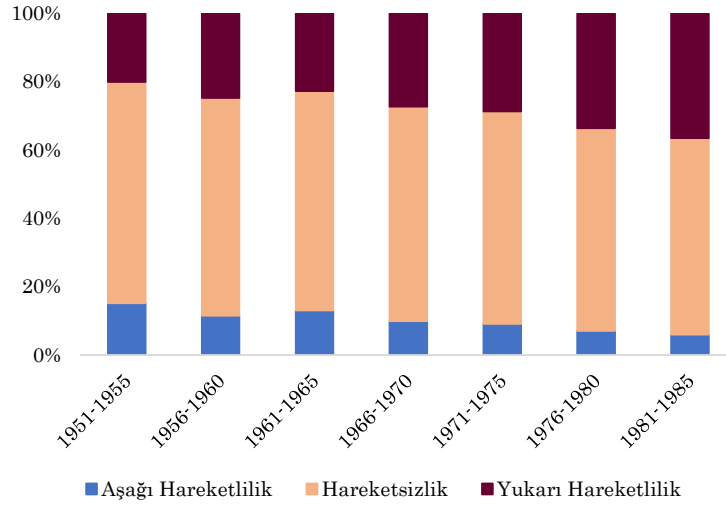
Analiz edilen dönemde (1951-1985), yukarı hareketliliğin arttığı, buna karşılık aşağı hareketliliğin ise, azaldığı gözlemlenmektedir. Ebeveynlerden en yüksek eğitilmiş olanın eğitim seviyesi dikkate alındığında yukarı hareketliliğin %13,5'ten %28'e arttığı görülmektedir. Babaların eğitim seviyesi dikkate alındığında, yukarı hareketlilik %5'ten %13'e yükselmiştir. Annelerin eğitim seviyesine göre ise, yukarı hareketlilik %20'den %37'ye çıkmıştır. Aşağı hareketlilik ise, üç farklı durumda, sırasıyla %26'ten %12'ye, %27'den %12'ye ve %15'ten %6'ya düşmektedir. Ancak, buna rağmen, eğitim bakımından ebeveynleri gibi aynı seviyede olan çocukların oranı ise, çok az değişmektedir.

Şekil 24. Türkiye’de Eğitimin Aşağı Hareketliliği, Yukarı Hareketliliği ve Hareketsizliği (Ebeveynlerden En Yüksek Eğitimli Olanın Eğitim Seviyesine Göre)

Şekil 25. Türkiye’de Eğitimin Aşağı Hareketliliği, Yukarı Hareketliliği ve Hareketsizliği (Babaların Eğitim Seviyesine Göre)

Şekil 26. Türkiye’de Eğitimin Aşağı Hareketliliği, Yukarı Hareketliliği ve Hareketsizliği (Annelerin Eğitim Seviyesine Göre)

SONUÇ

Bu tez çalışmasında, çocuklar ile ebeveynlerin eğitimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Yüksek ve düşük eğitilmiş bireylerin çocuklarının ne oranda yüksek eğitime geçebildiği ve bunu hangi faktörler tarafından belirlediği araştırılmıştır. Yapılan analizlerde, sıralı logit, genelleştirilmiş sıralı logit ve EKK yöntemleri kullanılmıştır. Ebeveynlerin eğitim seviyelerinin çocukların eğitimleri üzerindeki etkileri tahmin edilirken, ebeveynlerin eğitimi iki farklı şekilde modellere dahil edilmiştir. İlk olarak sadece ebeveynlerden daha yüksek eğitilmiş olanın eğitim seviyesi dikkate alınmıştır. Türkiye’de, hanehalklarının yaklaşık %93’ünde, babalar annelere göre daha eğitilmiştir. Annelerin eğitiminin çocukların bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığını ne kadar etkilediğinin görülebilmesi amacıyla, analizin diğer aşamasında iki ebeveynin eğitim seviyeleri, ayrı ayrı modellere dahil edilmiştir.

Sıralı logit modellerinde elde edilen sonuçlar, babası yüksek eğitilmiş olan çocukların babası düşük eğitilmiş olan çocuklara göre herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığının 14 kat yüksek olduğunu göstermektedir. Bu olasılık, annesi yüksek eğitilmiş olan çocuklar için, annesi düşük eğitilmiş olanlara göre 5 kat fazladır. Bu bağlamda, Türkiye’de, çocukların eğitimlerinin annenin eğitim seviyesinden ziyade babanın eğitim seviyesinden etkilendiği sonucuna varılmaktadır. Elde edilen bu tahminlere göre Türkiye, eğitim hareketliliği düşük ülkeler arasına girmektedir. Buna karşılık, Danimarka, Finlandiya ve Norveç’te risk oranları 2 civarındadır. Dolayısıyla bu ülkeler en yüksek eğitim hareketliliğine sahip olan ülkelerdir.

Modellerde çocukların sosyo-ekonomik durumuna ilişkin değişkenler kontrol edildiğinde, ebeveynlerin eğitim seviyesinin etkisinin değiştiği görülmektedir. Ebeveynlerin mesleki özellikleri, finansal durumu ve hanehalkı yapısı dikkate alındığında yukarıda verilen olasılıklar babaların eğitimi için 14 ve annelerin eğitimi için 5’ten, sırasıyla 6 ve 4’e düşmektedir. Bu bağlamda, babanın işgücündeki durumu ve beceri düzeyinin etkisinin oldukça önemli olduğu görülmektedir. Örneğin, babası yüksek beceri düzeyi gerektiren mesleklerde istihdam edilenlerin herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı, babası işgücüne katılmayanlara göre yaklaşık 2 kat fazladır.

Elde edilen bulgular, hanedeki çocuk sayısının etkisinin negatif, buna karşılık finansal durumun etkisinin pozitif olduğunu göstermektedir. Beşten fazla çocuklu bir hanede yaşayan çocukların, iki ya da tek çocuklu bir hanede yaşayanlara göre herhangi bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı 3 kat daha azdır. Bu olasılık, hanehalkının finansal durumu iyileştikçe artmaktadır.

Ancak, genelleştirilmiş sıralı logit tahminleri, risk oranlarının iki eşik değerinde sabit olmadığını göstermektedir. Genel olarak, çocukların yüksek ve orta eğitim seviyelerine geçme olasılığı onların sadece yüksek eğitim seviyesine geçme olasılığına göre daha büyüktür. Ayrıca, yüksek ve orta eşik değerinde, annenin eğitim seviyesinin yüksek olmasının, babanın eğitimi seviyesinin yüksek olmasına göre çocuklarının eğitimi için daha önemli olduğunu göstermektedir.

Genelleştirilmiş sıralı logit modelleri çocukların ebeveynlerin eğitim seviyesine göre yüksek eğitime ulaşma oranlarının tahmin edilmesinde kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar, ebeveynleri düşük eğitilmiş olan çocukların yüksek eğitim seviyesine ulaşmada en yüksek olasılıkların Kuzey Avrupa ülkelerinde olduğunu göstermektedir. En düşük olasılıklar ise, Bulgaristan, Macaristan ve Romanya gibi Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde gözlemlenmektedir. Türkiye de bu ülkeler arasına girmektedir. Türkiye’de babaları yüksek eğitilmiş olan çocukların yüksek eğitim seviyesine geçme olasılığı %70’tir. Anneleri yüksek eğitilmiş olan çocukların yüksek eğitime geçme olasılığı ise, %80’dir. Ancak, babaları ve anneleri düşük eğitilmiş olanlar için bu oranlar, sırasıyla %9 ve %10’dur. Eğitim hareketliliğinin en yüksek olduğu ülke olan Danimarka’da, babaları ve anneleri düşük eğitilmiş olan çocukların yüksek eğitim seviyesine geçme olasılıkları %28 civarındadır. Buna kıyasla, babaları ve anneleri yüksek eğitilmiş olan çocukların yüksek eğitime geçme olasılıkları %59 civarındadır.

Çalışmanın diğer bir önemli bulgusu, kız çocuklarının eğitim hareketliliğinin erkek çocuklarının hareketliliğine göre daha düşük olduğudur. Türkiye’deki bu sorun zaman içinde pek değişmemiştir. Erkek çocuklarının yüksek eğitim seviyesine geçme olasılığı, analize edilen tüm nesillerde kız çocuklara göre daha yüksektir. EKK katsayıları ve korelasyon katsayıları da bu sonucu desteklemektedir. Hem anne-kız çocuk, hem de baba-kız çocuk korelasyon katsayıları, anne-erkek çocuk ve baba-kız çocuk korelasyon katsayılarından daha büyüktür. Bununla birlikte, sıralı logit tahminlerinde görülebileceği gibi, çoğu

Avrupa ülkesinde, kız çocuklar erkek çocuklara göre daha çok eēitim görmektedir. Özellikle İsveç, Estonya ve Letonya'da, kız çocuklarının bir üst eēitim seviyesine geçme olasılıkları erkek çocuklara göre 2 kat daha fazladır.

Zaman içinde, Türkiye'de, eēitimin yukarı hareketliliēi artmakta, buna karşılık a aēı hareketliliēi azalmaktadır. Bununla birlikte, Avrupa  lkeleri ve özellikle Kuzey Avrupa ülkelerine kıyasla, Türkiye'deki eēitim hareketliliēi hala oldukça düşüktür. Bu durum, ebeveynleri düşük ve yüksek eēitimli olan çocuklara eşit eēitim fırsatları sunulmadıēı anlamına gelmektedir.

Eēitim, bireylerin elde edilecek kazançlarının oluşumunda birinci derecede rol oynayan bir etkidir. Dolayısıyla, eēitimde fırsat e itsizliēinin giderilmesi her modern toplumun  nceliēi ve hedefleri arasında bulunmalıdır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular, Türkiye'deki fırsat e itsizliēi sorununun c z lmesi için kız çocuklarına ve özellikle kötü sosyo-ekonomik koşullar altında yaşayan çocuklara daha fazla fırsat sunulması gerektiēini vurgulamaktadır. Bu çalışmadaki bulgular deēerlendirilirken, analizlerin 2011 yılı verilerine dayandıēı unutulmamalıdır. Bununla birlikte eēitim hareketliliēinin bir uzun dönem olgusu olduēu düşünülürse, elde edilen bulguların Avrupa  lkeleri ile Türkiye arasındaki önemli yapısal farklılıklara işaret ettiēi söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Aaberge, R., Mogstad, M., & Peragine, V. (2011). Measuring long-term inequality of opportunity. *Journal of Public Economics*, 95(3-4), 93–204. doi:10.1016/j.jpubeco.2010.11.023
- Abazoğlu, İ., Yıldırım, O., & Yıldızhan, Y. (2016). Geçmişten Günümüze Türk Eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2016(6), 143-160. <https://dergipark.org.tr/en/pub/goputeb/issue/34311/379503> adresinden alındı
- Akarçay-Gürbüz, A., & Polat, S. (2015). The rocky road to post-compulsory education in Turkey: Intergenerational educational mobility (Koç University-TUSIAD Economic Research Forum Working Papers 1510). Koc University-TUSIAD Economic Research Forum.
- Alexander, K. L., & Eckland, B. K. (1974). Sex Differences in the Educational Attainment Process. *American Sociological Review*, 39(5), 668-682. doi:10.2307/2094313
- Alexander, K. L., Cook, M., & McDill, E. L. (1978). Curriculum Tracking and Educational Stratification: Some Further Evidence. *American Sociological Review*, 47-66. <https://www.jstor.org/stable/pdf/2094761.pdf> adresinden alındı
- Atkinson, B. A. (2015). *Inequality : what can be done?* Cambridge: Harvard University Press.
- Aydemir, A. B., & Yazici, H. (2017). Intergenerational Education Mobility and the Level of Development: Evidence from Turkey (IZA Discussion Papers No. 11164). Institute of Labor Economics (IZA).
- Bakış, O. (2017). Kuşaklar arası eğitim hareketliliği: AB-Türkiye karşılaştırması. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 54(634), 97-105. http://www.ozanbakis.com/pdfs/art_educ_mobility_fpey_2017.pdf adresinden alındı

- Barro, J. R. (2001). Human Capital and Growth. *The American Economic Review*, 91(2), 12-17. doi:10.1257/aer.91.2.12
- Bauer, P., & Riphahn, R. T. (2007). Heterogeneity in the intergenerational transmission of educational attainment: evidence from Switzerland on natives and second-generation immigrants. *Journal of Population Economics*, 20(1), 121-148. doi:10.1007/s00148-005-0056-5
- Baydar, N., Greek, A., & Brooks-Gunn, J. (1997). A longitudinal study of the effects of the birth of a sibling during the first 6 years of life. *Journal of Marriage and the Family*, 59(4), 939-956. doi:10.2307/353794
- Becker, G. S. (1964). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education*. New York: National Bureau of Economic Research.
- Becker, G. S., & Tomes, N. (1979). An Equilibrium Theory of the Distribution of Income and Intergenerational Mobility. *Journal of Political Economy*, 87(1), 1153-1189. doi:10.1086/260831
- Becker, G. S., & Tomes, N. (1986). Human Capital and the Rise and Fall of Families. *Journal of Labor Economics*, 4(3), S1-S39. <https://www.jstor.org/stable/2534952> adresinden alındı
- Behrman, J., & Taubman, P. (1989). Is Schooling "Mostly in the Genes"? Nature-Nurture Decomposition Using Data on Relatives. *Journal of Political Economy*, 97(6), 1425-1446. doi:10.1086/261661
- Belmont, L., & Marolla, F. A. (1973). Birth order, family size, and intelligence. *Science*, 182(4117), 1096-1101. doi:10.1126/science.182.4117.1096
- Ben-Porath, Y. (1967). The Production of Human Capital and the Life Cycle of Earnings. (Chicago, Dü.) *Journal of Political Economy*, 75(4), 352-365. doi:10.1086/259291
- Björklund, A., Lindahl, M., & Plug, E. (2006). The Origins of Intergenerational Associations: Lessons from Swedish Adoption Data. *The Quarterly Journal of Economics*, 121(3), 999-1028. doi:10.1162/qjec.121.3.999

- Black, S. E., Devereux, P. J., & Salvanes, K. G. (2005). Why the Apple Doesn't Fall Far: Understanding Intergenerational Transmission of Human Capital. *American Economic Review*, 95(1), 437-449. doi:10.1257/0002828053828635
- Blanden, J. (2013). Cross-national rankings of intergenerational mobility: a comparison of approaches from economics and sociology. *Journal of Economic Surveys*, 27(1), 38-73. doi:10.1111/j.1467-6419.2011.00690.x
- Blau, P. M., & Duncan, O. D. (1967). *The American occupational structure*. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- Borjas, G. (2004). *Labor Economics*. New York: McGraw-Hill Irwin.
- Bowles, S. (1972). Schooling and Inequality from Generation to Generation. *Journal of Political Economy*, 80(3), S219-S251. doi:10.1086/259996
- Breen, R., & Jonsson, J. O. (2005). Inequality of Opportunity in Comparative Perspective: Recent Research on Educational Attainment and Social Mobility. *Annual Review of Sociology*, 31, 223-243. doi:10.1146/annurev.soc.31.041304.122232
- Breen, R., Karlson, B. K., & Holm, A. (2013). Total, Direct, and Indirect Effects in Logit and Probit Models. *Sociological Methods & Research*, 42(2), 164-191. doi:DOI: 10.1177/0049124113494572
- Broucker, P. d., & Underwood, K. (1998). Intergenerational education mobility: An international comparison with a focus on postsecondary education. *Education Quarterly Review*, 5(2), 30-51. <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/81-003-x/81-003-x1998002-eng.pdf>
adresinden alındı
- Buis, M. L. (2010). Direct and Indirect Effects in a Logit Model. *The Stata Journal*, 10(1), 11-29. doi:10.1177/1536867X1001000104
- Card, D. (1999). Handbook of Labor Economics. *The causal effect of education on earnings*. O. Ashenfelter, & D. Card (Editörler). (3. Baskı), s. 1801-1863. Elsevier.

- Catsiapis, G., & Robinson, C. (1981). The Theory of the Family and Intergenerational Mobility: An Empirical Test. *Journal of Human Resources*, 16(1), 106-116. <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/145222> adresinden alındı
- Çelik, R. (2015). Adalet Ölçütü Olarak İki Önemli Yaklaşım: Birincil Değerler ve Kabiliyetler. *Kilikya Felsefe Dergisi*, 2(3), 83-96. doi:10.5840/kilikya20152319
- Checchi, D., & Peragine, V. (2010). Inequality of opportunity in Italy. *The Journal of Economic Inequality*, 8(4), 429-450. doi:10.1007/s10888-009-9118-3
- Checchi, D., Peragine, V., & Serlenga, L. (2008). Income Inequality and Opportunity Inequality in Europe. *Rivista Di Politica Economica*, 98(5), 265-294. <http://www.rivistapoliticaeconomica.it/2008/set-ott/checchi.php> adresinden alındı
- Chevalier, A. (2004). Parental Education and Child's Education - A Natural Experiment (IZA Discussion Papers No. 1153). Institute for the Study of Labor (IZA). <http://ftp.iza.org/dp1153.pdf> adresinden alındı
- D'Addio, A. (2007). Intergenerational Transmission of Disadvantage: Mobility or Immobility Across Generations? *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*(52). doi:10.1787/217730505550
- Dearden, L., Sibieta, L., & Sylva, K. (2011). The socio-economic gradient in early child outcomes: evidence from the Millennium Cohort Study. *Longitudinal and Life Course Studies*, 2(1), 19-40. doi:10.14301/llcs.v2i1.140
- Drèze, J., & Sen, A. (2002). *India: Development and Participation*. Oxford: Oxford University Press. doi:10.1093/acprof:oso/9780199257492.001.0001
- Duncan, O. D. (1966). Path Analysis: Sociological Examples. *The American Journal of Sociology*, 72(1), 1-16. doi:10.1086/224256
- Dworkin, R. (1981). What is equality? Part 1: Equality of welfare. *Philosophy & Public Affairs*, 10(3), 185-246. <https://www.jstor.org/stable/2264894> adresinden alındı

- Dworkin, R. (1981). What is Equality? Part 2: Equality of Resources. *Philosophy & Public Affairs*, 10(4), 283-345. doi:10.4324/9781315199795-7
- EBRD. (2016). *Transition for all: Equal opportunities in an unequal world*.
- Erikson, R., & Jonsson, J. O. (1996). *Can Education Be Equalized? The Swedish Case in Comparative Perspective*. Boulder: Westview Press.
- Ermisch, J. F., & Francesconi, M. (2001). Family Structure and Children's Achievements. *Journal of Population Economics*, 14(2), 249-270. doi:10.1007/s001480000028
- Ermisch, J., & Francesconi, M. (2000). The Effect of Parents' Employment on Children's Educational Attainment (IZA Discussion Papers No. 215). Institute of Labor Economics (IZA). <http://ftp.iza.org/dp215.pdf> adresinden alındı
- Eurostat. (2019). *Gender Statistics: Statistics Explained*.
- Eurydice. (2011). *Organisation of the education system in Turkey*. European Commission.
- Feinstein, L., Duckworth, K., & Sabates, R. (2004). *A Model of the Inter-generational Transmission of Educational Success*. London: Centre for Research of the Wider Benefits of Learning. <http://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10005977> adresinden alındı
- Ferreira, F. H., Gignoux, J., & Aran, M. (2011). Measuring inequality of opportunity with imperfect data: the case of Turkey. *The Journal of Economic Inequality*, 9(4), 651-680. doi:10.1007/s10888-011-9169-0
- Franzini, M., & Raitano, M. (2009). Persistence of inequality in Europe: the role of family economic conditions. *International Review of Applied Economics*, 23(3), 345-366. doi:10.1080/02692170902811777
- Hanushek, E. A. (1992). The Trade-off between Child Quantity and Quality. *Journal of Political Economy*, 100(1), 84-117. doi:10.1086/261808
- Hauser, R. M. (1969). SchoEKK and the Stratification Process. *American Journal of Sociology*, 74(6), 587-611. doi:10.1086/224712

- Hauser, R. M., & Featherman, D. L. (1976). Equality of Schooling: Trends and Prospects. *Sociology of Education*, 49(2), 99-120. doi:10.2307/2112516
- Heineck, G., & Riphahn, R. (2009). Intergenerational Transmission of Educational Attainment in Germany – The Last Five Decades. *Journal of Economics and Statistics (Jahrbuecher fuer Nationaloekonomie und Statistik)*, 229(1), 36-60. doi:10.1515/jbnst-2009-0104
- Hertz, T., Jayasundera, T., Piraino, P., Sibel, S., Nicole, S., & Verashchagina, A. (2008). The Inheritance of Educational Inequality: International Comparisons and Fifty-Year Trends. *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 7(2), 1-48. doi:10.2202/1935-1682.1775
- ILO. (2012). *International Standard Classification of Occupations: Structure, group definitions and correspondence tables*. Geneva: ILO International Labour Office.
- Jensen, A. R. (1969). How much can we boost IQ and scholastic achievement? *Harvard Educational Review*, 39(1), 1-123. doi:10.17763/haer.39.1.l3u15956627424k7
- Jorgenson, D. W., & Fraumeni, B. M. (1989, May 1). Investment in Education. *Educational Researcher*, 18(4), 35-44. doi:10.3102/0013189X018004035
- Kaytaz, M. (2004). *A Cost Benefit Analysis of Preschool Education in Turkey*. İstanbul: ACEV Mother Child Education Foundation. http://siteresources.worldbank.org/INTTURKEY/Resources/361616-1142415001082/Preschool_by_Kaytaz.pdf adresinden alındı
- Kırdar, M. G. (2009). Explaining Ethnic Disparities in School Enrollment in Turkey. *Economic Development and Cultural Change*, 57(2), 297-333. doi:10.1086/592841
- Kohn, M. L. (1967). Social Class and Parental Values: Another Confirmation of the Relationship. *American Sociological Review*, 41(3), 538-5345. doi:10.2307/2094259
- Liu, X. (2015). *Applied Ordinal Logistic Regression Using Stata: From Single-level to Multilevel Modeling*. California: SAGE Publications.

- Long, J. S., & Freese, J. (2014). *Regression models for categorical dependent variables using stata*. (3. Baskı) Texas: Stata Press.
- Magnuson, K. A., Sexton, H. R., Davis-Kean, P. E., & Huston, A. C. (2009). Increases in Maternal Education and Young Children's Language Skills. *Merrill-Palmer Quarterly*, 55(3), 319-350. doi:10.1353/mpq.0.0024
- Maoz, Y. D., & Moav, O. (1999). Intergenerational Mobility and the Process of Development. *The Economic Journal*, 109(458), 677-697. doi:10.1111/1468-0297.00468
- Mare, R. D. (1981). Change and Stability in Educational Stratification. *American Sociological Review*, 46(1), 72-87. doi:10.2307/2095027
- McKelvey, R. D., & Zavoina, W. (1975). A statistical model for the analysis of ordinal level dependent variables. *The Journal of Mathematical Sociology*, 4(1), 103-120. doi:10.1080/0022250X.1975.9989847
- MEB. (2018). *2018 Yılı Birim Faaliyet Raporu*. Istanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Mincer, J. (1958). Investment in Human Capital and Personal Income Distribution. *Journal of Political Economy*, 66(4), 281-302. doi:10.1086/258055
- Narayan, A., & Weide, R. V. (2018). *Fair Progress? Educational Mobility around the World*. Washington, DC: World Bank Group. doi:10.1596/978-1-4648-1210-1
- Nurdoğan, A. M. (2007). A Comparative Analysis of Educational Reforms in Ottoman And British Empires: Schooling And Curricular Issues (1870-1908). *Educational Administration: Theory and Practice*, 49, 31-55. <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/2857-20110604122833-2-nurdogan.pdf> adresinden alındı
- O'Brien, M., & Jones, D. (1999). Children, parental employment and educational attainment: an English case study. *Cambridge Journal of Economics*, 23(5), 599-621. doi:10.1093/cje/23.5.599

- OECD. (2017). *Starting Strong 2017: Key OECD Indicators on Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD Publishing. doi:10.1787/9789264276116-en
- OECD. (2018). *Education at a Glance 2018: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing. doi:10.1787/19991487
- OECD. (2018). *Enrolment in childcare and pre-school*. Paris: OECD Publishing. http://www.oecd.org/els/soc/PF3_2_Enrolment_childcare_preschool.pdf
adresinden alındı
- Öztunalı, O., & Torul, O. (2019). Evolution of Intergenerational Educational Mobility in Turkey. Boğazici Üniversitesi, Istanbul.
- Papapetrou, E., & Tsalaporta, P. (2017). Is there a case for intergenerational transmission of female labour force participation and educational attainment? Evidence from Greece during the crisis (Working Papers 223). Bank of Greece.
- Plomin, R., & Petrill, S. A. (1997). Genetics and intelligence: What's new? *Intelligence*, 24(1), 53-77. doi:10.1016/S0160-2896(97)90013-1
- Raitano, M. (2015). Intergenerational Transmission of Inequalities in Southern European Countries in Comparative Perspective: Evidence from EU-SILC 2011. *European Journal of Social Security*, 17(2), 292-314. doi:10.1177/138826271501700208
- Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press.
- Risku, M. (2014). A historical insight on Finnish education policy from 1944 to 2011. *Italian Journal of Sociology of Education*, 6(2), 36-68. http://ijse.padovauniversitypress.it/system/files/papers/2014_2_3.pdf
adresinden alındı
- Roemer, J. (1996). *Theories of Distributive Justice*. Cambridge: Harvard University Press.
- Roemer, J. (1998). *Equality of Opportunity*. Cambridge: Harvard University Press.

- Roemer, J. (2002). Equality of opportunity: A progress report. *Social Choice and Welfare*, 19(2), 455-471. doi:10.1007/s003550100123
- Sacerdote, B. (2007). How Large are the Effects from Changes in Family Environment? A Study of Korean American Adoptees. *The Quarterly Journal of Economics*, 122(1), 119–157. doi:10.1162/qjec.122.1.119
- Schultz, T. (1960). Capital Formation by Education. *Journal of Political Economy*, 68(6), 571-583. doi:10.1086/258393
- Schultz, T. (1961). Investment in Human Capital. *The American Economic Review*, 51(1), 1-17. <https://www.jstor.org/stable/1818907> adresinden alındı
- Sen, A. (1979). Equality of What? The Tanner Lecture on Human Values. Stanford, Stanford University. https://tannerlectures.utah.edu/_documents/a-to-z/s/sen80.pdf adresinden alındı
- Sen, A. (1985). *Commodities and Capabilities*. Amsterdam: North-Holland.
- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford: Oxford University Press.
- Serafino, P., & Tonkin, R. (2014). *Intergenerational transmission of disadvantage in the UK & EU*. Office for National Statistics. https://www.basw.co.uk/system/files/resources/basw_30351-8_0.pdf adresinden alındı
- Sewell, W. H., & Shah, V. P. (1967). Socioeconomic Status, Intelligence, and the Attainment of Higher Education. *Sociology of Education*, 40(1), 1-23. doi:10.2307/2112184
- Sewell, W. H., & Shah, V. P. (1968). Social Class, Parental Encouragement, and Educational Aspirations. *American Journal of Sociology*, 73(5), 559-572. doi:10.1086/224530
- Sewell, W. H., Haller, A. O., & Ohlendorf, G. W. (1970). The Educational and Early Occupational Status Attainment Process: Replication and Revision. *American Sociological Review*, 35(6), 1014-1027. doi:10.2307/2093379

- Spady, W. G. (1967). Educational Mobility and Access: Growth and Paradoxes. *American Journal of Sociology*, 73(3), 273-286. doi:10.1086/224475
- Taguma, M., Litjens, I., & Makowiecki, K. (2013). *Quality Matters in Early Childhood Education and Care: Sweden 2013*. Paris: OECD Publishing. doi:10.1787/9789264176744-en
- Tansel, A. (2002). Determinants of school attainment of boys and girls in Turkey: individual, household and community factors. *Economics of Education Review*, 21(5), 455-470. doi:10.1016/S0272-7757(01)00028-0
- Tansel, A. (2015). Intergenerational Educational Mobility in Turkey (IZA Discussion Papers No. 9590). Institute of Labor Economics (IZA).
- Taşdemir, M., Ergeç, E. H., Kaya, H., & Selçuk, Ö. (2019). *Geleceğin Türkiye'sinde Ekonomi*. İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği.
- Thomas, G. E., Alexander, K. L., & Eckland, B. K. (1979). Access to Higher Education: The Importance of Race, Sex, Social Class, and Academic Credentials. *The School Review*, 87(2), 133-156. doi:10.1086/443466
- Torul, O., & Öztunalı, O. (2017). Intergenerational Educational Mobility in Europe. Boğazici Üniversitesi, İstanbul. <http://wid.world/wp-content/uploads/2017/11/011-Oztunali.pdf> adresinden alındı
- UNDP. (2018). *Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical update*. New York: UN. doi:10.18356/9a42b856-en.
- Walker, M. (2006). *Higher Education Pedagogies: A Capabilities Approach*. Philadelphia: Open University Press.
- Williams, R. (2006). Generalized Ordered Logit / Partial Proportional Odds Models. *The Stata Journal*, 6(1), 58-82. doi:10.1177/1536867X0600600104
- World Bank. (2006). *Turkey Labor Market Study*. Washington, DC: World Bank. <http://documents.worldbank.org/curated/en/869781468310746230/Turkey-Labor-market-study> adresinden alındı
- World Bank. (2018). *Country Snapshot - Turkey*. Washinton, DC: World Bank.

- Wright, J. D., & Wright, R. S. (1976). Social Class and Parental Values for Children: A Partial Replication and Extension of the Kohn Thesis. *American Sociological Review*, 41(3), 527-537. doi:10.2307/2094258
- Zaim, S. (2011). The Development of Educational System in Turkey (The Impact of Westernization On The Education). *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 45(1-4), 490-518. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iuifm/issue/835/9197> adresinden alındı
- Zelinsky, T., Mysikova, M., & Vecernik, J. (2016). Occupational Mobility, Educational Mobility and Intergenerational Transmission of Disadvantages in Europe (MPRA Paper 76881). *Ekonomický časopis*, 64(3), 197-217. <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/76881/> adresinden alındı

EKLER

Ek-1. AVRUPA ÜLKELERİ İÇİN SIRALI LOGİT TAHMİNLERİ

Ek-1A. Ebeveynlerinden En Yüksek Eğitimli Olanın Eğitim Seviyesi İçeren Modeller

Tablolara https://github.com/tamarakeken/master_tez2019 adresinden ulaşılabilir.

Ek-1B. Annelerin ve Babaların Eğitim Seviyesi İçeren Modeller

Tablolara https://github.com/tamarakeken/master_tez2019 adresinden ulaşılabilir.

Ek-2. AVRUPA ÜLKELERİ İÇİN GENELLEŞTİRİLMİŞ SIRALI LOGİT TAHMİNLERİ

Ek-2A. Ebeveynlerinden En Yüksek Eğitimli Olanın Eğitim Seviyesi İçeren Modeller

Tablolara https://github.com/tamarakeken/master_tez2019 adresinden ulaşılabilir.

Ek-2B. Annelerin ve Babaların Eğitim Seviyesi İçeren Modeller

Tablolara https://github.com/tamarakeken/master_tez2019 adresinden ulaşılabilir.

Ek-2C. Çocukların Yüksek Eğitim Seviyesine Geçmek için Öngörülen Olasılıkları

Tablolara https://github.com/tamarakeken/master_tez2019 adresinden ulaşılabilir.